5.12.6
16.6
6..9.0

Duæ usque adhuc Flori editiones eodem anno 1470 excusæ innotescunt; ambæ principes; rarissimæ ambæ. Una in Parisiorum Sorbona per Ulricum Gering, Mart. Crantz, et Michaëlem Friburger in 4°; altera Venetiis per Nicolaum Jenson in fol. parvo, et hæc est. Eodem anno Justini historiam Jensonius cum Flori epitome ediderat, et ad prioris calcem nomen suum et anni 1470 apposuit notam; proinde pars ista prior totius voluminis absque ulla indicatione relicta est. Ut id quod asserimus certissime demonstratum probatumque habeatis, sufficit ut Justinum prædictum cum hac Flori editione conferatis.
Hæc Bibliographorum sententia est, et ratio.

Sed ego, quum Justini editionem an. 1470 [redacted] cum hac contulissem, toto cælo distantem inveni: Quapropter, si jugiter Jensonio tribuenda, fortassis in editionum illarum numero, quas idem typographus post memoratam epocham inita cum aliis societate protulit, recensenda ~~[illegible]~~
Quod quidem nec minorem ~~majorem~~ ei dabit vetustatem, nec minus ~~[illegible]~~ accedet pretium.
Verum hæc omnia uti deliramenta habenda esse censent nonnulli.
Editio isthæc una e principibus est, et Romæ excusa circa annum 1472. vel per Arnoldum Sweynheim et Pannartz, vel per Udalricum Gallum [redacted]

Ad usum fratris Henrici de Pimonte Lectoris Ordinis Predicatorum filij Conventus S.tae Crucis Stabiensis

Lutii Amnei flori Romane
hiſtorie liber primus.

p

Populus romanus a rege Romulo in Ceſarē Auguſtum ſeptingentos per annos tantum operum pace belloqꝫ geſſit: ut ſi quis magnitudinem imperii cum annis cōferat| etatem ultra putet. Ita enim ubiqꝫ per orbeʒ terraꝝ arma late circūtulit. ut qui res eius legant| nō unius populi ſed generis humani facta diſcant. Nam tot laboribus| periculiſqꝫ iactus eſt: ut ad conſtituendum eius imperium| contendiſſe uirtus & fortuna uiderentur. Quare tametſi cum ꝓcipue hoc quoqꝫ ſicut cetera operepreciuʒ ſit cognoſcere: ſigillatim tamen quia ipſa ſibi obſtat magitudo: rerūqꝫ diuerſitas aciem intentionis obrumpit: faciam qđ ſolent qui terraꝝ ſitus pingūt, in breui quaſi tabella totā eius magnitudinem cōplectar: nōnihil ut ſpero| admiratōnis principis populi collaturus: ſi pariter atqꝫ in ſemet uniuerſaʒ magnitudinem eius oſtendero. Si quis ergo populū romanū quaſi hominem conſideret| totāqꝫ eius etatem percenſeat: ut ceperit: utqꝫ adoleuerit: ut quaſi ad quendaʒ iuuentutis florē peruenerit; ut poſtea uelut conſenuerit: quatuor gradus| proceſſuſqꝫ eius inueniet. Prima etas ſub regibus fuit ꝑpe quadringentos per annos: quibus circūipſam matrem ſuaʒ cum finitimis luctatus eſt. hec erit eius infantia. Sequens a Bruto| Collatinoqꝫ conſulibus in. Q. Appium claudium| & . Q. fuluium conſules centumquinquaginta anno ſpatet: quibus italiam ſubegit, hoc fuit tempus uiris armiſqꝫ incitatiſſimum. Ideo quis adoleſcentiam dixerit. Deinceps ad Ceſarem Auguſtum centūquinquaginta anni| quibus totū orbē pacauit| hic iam ipſa iuuentus imperii| & quaſi quedā robuſta maturitas. A Cceſare Auguſto in ſeculum noſtrū haud multo minus anni ducenti numerātur: quibus inertia Ceſarū quaſi conſenuit atqꝫ decoxit: niſi ꝙ ſub traiano ꝓncipe mouet lacertos: ac ꝑter ſpem omniū ſenectus imperii| quaſi reddita iuuentute reuireſcit.

Regnum Romuli.

Rimus ille & urbis & imperii conditor Romulus
p fuit:marte genit⁹|& Rhea ſiluia·hoc de ſe Sacer-
dos grauida cõfeſſa eſt·Nec mox fama dubitauit·
Cum Amulii imperio abiectus in profluentem cum Remo
fratre nõ potuit extingui·Siquidem & Tiberinus amnem
repreſſit:& relictis catulis lupa ſecuta uagitatũ|ubera ad-
mouit infantibus|matremq; ſe geſſit·ſic repertos apud ar-
borem fauſtulus gregis paſtor tulit in caſaƺ atq; educauit|
Alba tũc erat latio|caput|Iuli opus·Nam lauinium patris
enee cõtempſerat ab his Amulius iam ſeptima ſobole reg-
nabat|fratre pulſo Numitore cui⁹ ex filia Romulus gignit
Prima igitur ſtatim iuuentutis face patruum Amuliũ Ro
mulus ab arce deturbat:auũ reponit·ipſe fluminis amator
& montiũ|apud quos erat educatus|menia noue urbis agi-
tabat·gemini erant uter auſpicaretur|& regeret adhibuere
piacula·Remus montem auentinum|hic palatinum occupa
uit·Prior ille ſex uultures·hic poſtea|ſed duodecim uidit:
Sic uictor augurio urbem excitat,plenus ſpei,bellatricem
fore·ita illi aſſuetę ſanguine & preda aues pollicebantur:
Ad tutelam nouę urbis ſufficere uallum uidebatur·Cuius
dum irridet anguſtias Remus,atq; increpat ſaltu|dubium:
an iuſſu fratris occiſus eſt:Prima certe uictima fuit:muni
tionemq; urbis nouę ſanguine ſuo conſecrauit|imaginem
urbis magis q̃ urbem fecerat·incolę deerãt:erat in ꝓximo
lucus:hunc aſylum facit:& ſtatim mira fuit uis hominuƺ|
Latini|thuſcorumq; paſtores|quidam etiam tranſmarini
phryges qui ſub Enea fuerant|& arcades qui ſub Euandro
duce influxerant·Ita ex uariis quaſi elmentis congregauit
corpus unum|populumq; Romanum ipſe fecit·Res erat
unius etatĭ|populus uirorum:Itaq; matrimonia a finitimis
petita|quia non impetrabantur|manu capta ſunt·Simula-
tis quippe equeſtribus ludis|uirgines|que ad ſpectaculum
uenerant|preda fuere|& ſtatim cauſa bellorum:pulſi fu-
gatiq; Veientes Ceninenſium captũ|ac dirutum opidum:

Spolia inſuꝑ opima de rege Acrone feretrio Ioui ma-
nibus ſuis rex reportauit: Sabinis proditę porte ꝑ uir-
ginem tarpeiam | nec dolo, ſed puella precium rei | quę
gerebant in ſiniſtris petierat: dubiuȝ clipeos: an armil-
las: illi ut fidem ſoluerent | & ulciſcerentur | clipeis ob-
ruere. Ita admiſſis intra menia hoſtibus, atrox in ipſo
aditu pugna: adeo ut Romulus Iouem oraret: ut fedaȝ
ſuorum fugam ſiſteret: hinc templũ | & ſtator Iupiter:
Tandem ſequentibus interuenere raptę laceris comis |
ſic pax facta cum Tatio | feduſqꝫ ꝑcuſſum: ſecutaqꝫ res
mira dictu: ut relictis ſedibus ſuis nouam in urbem
hoſtes demigrarent | & cũ generis ſuis auitas opes pro
dote ſociarent. Auctis breui uiribus hunc rex ſapien-
tiſſimus ſtatum reipublicę impoſuit. Iuuentus diuiſa
per tribus, ut equis & armis ad ſubita bella excubaret:
cõſiliũ reipublicę penes ſenes eſſet. qui ex auctoritate
patres | ob etatem ſenatus uocabantur. His itaqꝫ ordi-
natis cum repente rex contioneȝ haberet apud caprę
paludem | e conſpectu ablatus eſt. Diſceptum aliqui a
ſenatu putant | ob aſperius ingenium. ſed oborta tem-
peſtas ſoliſqꝫ defectio conſecrationis ſpeciẽ prebuere.
Cui mox Iulius proculus fidem fecit | uiſum a ſe Ro-
mulum affirmans auguſtiore forma | fuiſſet & | mandare
preterea | ut ſe pro numine acciperent | Quirinum celo
uocari | placitum diis ita gentium Roma potiretur.

Regnum Nume pompilii.

Uccedit Romulo Numa pompilius: quem cu
ſ ribus ſabinis agentem ultro petiuerunt ob in-
clitam uiri religioneȝ. Ille ſacra & cerimonias
omnemqꝫ cultum deorum immortaliũ docuit. Ille pon-
tifices | augures | ſalios ceteroſqꝫ per ſacerdotia: annum
quoqꝫ in duodecim menſes | faſtos dies | nefaſtoſqꝫ de-
ſcripſit. Ille ancilia atqꝫ palladiũ | ſecreta quedã imperii

pignora:ianumq; geminum|fidem pacis|& belli impri
mis/focum ueſtę colendum uirginibus dedit |ut ad ſi-
mulachrum celeſtium ſiderum cuſtos imperii flamma
uigilaret. Hec oīa quaſi monitu deę Egerie:quo magis
barbari acciperent:eo deniq; ferocem populuʒ redegit
ut qđ ui & iniuria occupauerant imperium|religione|
atq; iuſticia gubernarent.

Regnum Tulli hoſtilii.

e Xcepit Numam pompilii Tullius hoſtilius:
cui in honorem uirtutis regnuʒ ultro datum.
hic omnem militarem diſciplinā|artemq; bel-
landi condidit. Itaq; mirum in modum exercita iuuen-
tute ꝓuocare auſus eſt Albanos|grauem & diu prin-
cipem populū. Sed cum pari robore frequentibus pre-
liis utriq; cōminuerent:miſſo in cōpēdiū bello|horatiis
curatiiſq; trigeminis | hinc atq; inde fratribus utriuſq;
populi fata cōmiſſa ſunt: Anceps & pulchra cōtentio:
exituq; ipſo mirabilis: tribus quippe illinc uulneratis|
hinc duobus occiſis:qui ſuperat horatius|addito ad uir
tutem dolo|ut diſtraheret hoſtem|ſimulat fugam:ſin-
gulos ꝓut ſequi poterant|adortus|exuperat: ſic,raꝝ
alias decus,unius manu parta uictoria eſt: quam ille
mox parricidio fedauit,flentem quippe circa ſe ſpolia
ſponſi quidem| ſed hoſtilis,ſororem uiderat,hunc tam
immaturum uirginis amorem,ferro ultus eſt. Citauere
leges nefas: ſed abſtulit uirtus paricidam: & facinus
intra gloriā fuit:nec diu infide manſit Albanus. Nam
fidenate bello miſſi in auxilium ex federe| medii inter
duos expectauere fortunam. ſed rex callidus ubi incli-
nare ſocios ad hoſtē uidit|tollit animos|quaſi ipſe mā-
daſſet. Spes inde noſtris:metus hoſtibus:ſic fraus ꝓdi
torum irrita fuit. Itaq; hoſte uicto ruptorem federis|
Metium Tufetiū,religatū inter duos currus,ꝑnicibus

equis diſtrahit. Albamq; ipſam| quãuis parentem |emulam tamen diruit :prius tamẽ opes omnes urbis| ipſmq; populum romam tranſtulit :prorſus ut cõſanguinea ciuitas ñ periiſſe| ſʒ in ſuũ corpus rediiſſe rurſus uideret.

Regnum Anci Martii.

a Acus deinde martius| nepos Pompilii : pari ingenio. hic igitur menia muro amplexus eſt : & interfluentem urbi tyberim ponte cõmiſit : hoſtiamq; in ipſo maris fluminiſq; confinio Coloniam poſuit. Iam tum uidelicet proſagiens animo, futurũ, ut cunctę mundi opes | & cõmeatus, illo ueluti maritimo urbis hoſpitio, reciperentur.

Regnum Tarquinii priſci.

t Arquinius poſtea priſcus| quãuis trãſmarinę originis, regnum ultro petens accepit. ob induſtriam atq; elegantiam| Quippe qui oriundus corintho grecũ ingeniũ italicis artibus miſcuiſſet. hic & ſenatus maieſtatem numero ampliauit| & centuriis tribus auxit : quãuis actius męuius numeꝝ augeri probibebat| ſummus augurio| quẽ rex in experimentũ rogauit| fieri ne poſſet qđ ipſe mente conceperat. Ille rem expertus augurio| poſſe reſpondit :atq; hoc inquit agitabam an cotem illam ſecare nouacula poſſem : Augur potes| ergo inquit| & ſecuit. Inde romanis ſacer auguratus :neq; pace Tarquinius q̃ bello ꝓmptior : duodecim nãq; Tuſcię ꝑłos frequentibus armis ſubegit. Inde faſces| trabeę curules annuli| phalere paludamẽta| pretexta :indeq; aureo curru equis quatuor triũphat : togę pictę| tunicęq; palmatę| oĩa deniq; decora & inſignia| quibus imperii dignitas eminet.

Regnum Seruii Tulli·

ſ

Eruius tullus deinceps gubernacula urbis in
uadit:nec obſcuritas inhibuit| quamuis ſerua
matre creatuꝫ·Nam ob eximiam indolē uxor
Tarquinii Tanaquil liberaliter educarat| etiaꝫ clarum
fore,uiſa circa caput flamma ꝓmiſerat·ergo inter Tar
quinii mortem,adnitente regina,ſubſtitutus in locum
regis quaſi ad tempus:regnuꝫ dolo partum ſic egit in-
duſtria ut iure adeptus uideretur· ab hoc populus ro-
manus relatus ĩ censum:digeſtus in claſſes| curiis atq;
collegiis diſtributus:ſummaq; regis ſolertia ita eſt or-
dinata reſpublica| ut oĩa patrimonii dignitatis| etatiq;|
artium officiorumq; diſcrimina in tabulis referrentur:
ac ſi maxĩa ciuitas, minimę domus diligētia cōtineret·

Regnum Tarquinii ſuperbi·

p

Oſtremus omnium fuit regum Tarquinius:
cui cognomen ſuperbo ex moribus datum·hic
regnum auitum| quod a ſeruio tenebatur rape
maluit| q̃ expectare, immiſſiſq; percuſſoribus in eum:
ſcelere partam poteſtatem non melius egit | q̃ acquiſi-
uerat· Non abhorrebat moribus uxor Tullia | que ut
uirum regem ſalutaret ſupra cruentum patrem uecta
carpento conſternatos equos egit:ſed ipſe etiam in ſe-
natum cedibus| in omnes ſuperbia| que crudelitate gra
uior eſt| bonis craſſatus cum ſeuitiam domi fatigaſſet:
tandē in hoſtes cōuerſus eſt· Sic ualida oppida in latio
capta ſunt | Ardea| octriculum| Gabii| ſueſſa| pometia|
tunc quoq; cruentus in ſuos· neq; enim filiū uerberare
dubitauit | ut ſimulanti tranſfugam |apud hoſtes, huic
fides eſſet:cui a gabiis ut uoluerat recepto| & per nū-
tios cōſulenti| qd fieri uellet:eminētia forte papauerim

capita uirgula excutiens:cũ ꝑ hoc interficiendos prin-
cipes eſſe intelligi uellet·quę ſuꝑbia ſic reſpõdit:tandẽ
de manubiis captaꝝ urbium templum erexit·Quod cũ
inaugurararetur cedentibus ceteris diis| mira res dictu|
reſtitere inuenta & terminus· placuit uatibus contu-
macia numinum:ſiquidem firma omnia| & eterna pol-
licebantur·ſed illud horrendum| qđ molientibus edem
in fundamẽtis hũanũ repertũ eſt caput· nec dubitauere
cũcti monſtrũ pulcherrimũ imperii ſedẽ| caputq; ter-
raꝝ ꝓmittere·Tam diu ſuperbiaꝫ regis Romanus po-
pulus perpeſſus eſt|donec aberat libido·hanc ex liberis
eius importunitatem colorare non potuit:quorum cuꝫ
alter ornatiſſimę feminę Lucretię intuliſſet ſtuprũ:ma
trona dedecus ferro expiauit· Imperium tum regibus
abrogatum eſt·

Anacefalcoſis de ſeptem regibus·

h HEc eſt prima ętas populi romani| & quaſi in-
fantia quaꝫ habuit ſub regibus ſeptem| quadã
fatorum induſtria| tam uariis cauſa & ingenio
ut reipublicę ratio & utilitas poſtulabat·Nam qd Ro-
mulo ardentius : tali opus fuit| ut inuaderet regnum·
Quid Numa religioſius:Ita res popoſcit ut ferox po-
pulus deorum metu mitigaretur· Quid ille artifex mi
litię Tullus : bellatoribus uiris q̃ neceſſarius: ut acue-
ret ratione uirtutem·quid edificator Ancus:ut urbem
colonia extenderet| ponte iungeret| muro tueretur·
Iam uero ornamenta Tarquinii & inſignia quantam
principi populo addiderunt ex ipſo habitu dignitateꝫ·
Actus a ſeruio cenſus qd effecit:niſi ut ipſa ſe noſce-
ret reſpublica· poſtremo ſuꝑbi illius importuna domi-
natio nõnihil imo plurimũ ꝓfuit·ſic enim effectum ut
agitatus iniuriis populus cupiditate libertatꝭ incitaret̃·

Finis prime etatis populi hoc eſt
infantie. Status libere urbis ſub
adoleſcentia expulſis regibus.

Igitur Bruto | Collatinoq; ducibus | & aucto-
ribus: quibus ulcionem ſui moriens matrona
mandauerat: populus romanus ad uindicandũ
libertatem | ac pudicitię decus | quaſi inſtinctu deorum
concitatus regem repente deſtituit: bona diripit: agrũ
marti ſuo cõſecrat: Imperium in eoſdem libertatis ſue
uindices tranſfert: mutato tantũ & nomine & indice:
quippe exꝑpetuo annuus placuit: ex ſingulari duplex:
ne poteſtas ſolitudine uel mora corrumperetur. Con-
ſuleſq; appellauit ꝓ regibus ut conſulere ſe ciuibus de-
bere meminiſſent: tantumq; libertatis noue inceſſerat
gaudiuꝫ | ut uix mutati ſtatus fidem caperent: alterũq;
ex conſulibus tantum ob nomen | & genus regiũ faſci-
bus abrogatis urbe demitterent. Itaq; ſubſtitutus Va-
lerius publicola | ſummo ſtudio admiſſus eſt ad augẽda
liberi populi maieſtatem. Nam & faſces ei procontiõe
ſubmiſit: & ius prouocationis aduerſus ipſos dedit: &
ne ſpecie arcis offenderet | eminẽtes edes ſuas implana
ſubiecit. Brutus uero fauori ciuiũ & domus ſue clade |
& parricidio uerificatus eſt. Quippe cum ſtudere li-
beroſ ſuos reuocandis in urbem regibus comperiſſet | ꝓ-
traxit in forum | & incontione media uirgis cecidit | &
ſecuri percuſſit: ut plane publicus parens in locum libe
rorum adoptaſſe ſibi populũ uideretur. Liber iam hinc
populus romanus prima aduerſus exteros arma pro li-
bertata corripuit: mox pro finibus: deinde pro ſociis:
tum pro gloria | & imperio laceſcentibus aſſidue uſq;
quaq; finitimis: quippe cum patrii ſoli gleba nulla: ſed
ſtatim hoſtile pomerium | mediiq; inter latium | atq;
Thuſcos | quaſi in quodam biuio collati omnibus portis

in hoſtem incurreret:donec quaſi contagione quadã ꝑ ſingulos itum eſt:& proximis quibuſꝙ correptis|totã Italiam ſub ſe redegerunt.

Bellum Etruſcorum cum rege Porſena.

p

Ulſis urbe regibus primo pro libertate arma corripuit. Nam Porſena rex Etruſcorum ingentibus copiis aderat|& tarquinios manu reducebat. hunc tamen|quãuis & armis & fame urgeret: occupatoꝙ Ianiculo|ipſis urbis faucibus incubaret| ſuſtinuit|repulit: nouiſſime etiam tanta admiratione pertulit ut ſuꝑior ultro cuꝫ pene uictis amicitię federa feriret.

De Horatio Coclite|Mutio ſceuola|& Clelia uirgine.

t

Unc illa romana prodigia atꝙ miracula|Horatius|Mutius|Clelia: que niſi in annalibus forent|hodie fabulę uiderentur. Quippe Horatius cocles poſtq̃ hoſtes undiꝙ inſtantes ſolus ſummouere nõ poterat|ponte reciſo tranſnatat Tyberim: nec arma dimittit. Mutius ſceuola regem per inſidias in caſtris ipſius aggreditur. ſed ubi fruſtrato circa purpuratum eius ictu tenetur: ardentibus focis iniicit manum: terroremꝙ ingeminat dolo: ut ſcias inquit|quem uirum effugeris: Idem trecenti iurauimus. Cũ interim immani dictu hic interitus|ille trepidaret: tanq̃ manus regis arderet|ſic quidem uiri: ſed nequis ſexus a laude ceſſerat|ecce & uirginũ uirtus: una ex obſidibus regi data elapſa cuſtodiam Clelia per patrium flumen equitabat. Rex quidem tot tantiſꝙ uirtutum territus monitis ualere|liberoſꝙ eſſe iuſſit. Tarquinii tam diu dimicauerunt|donec Aruntem filium regis manu ſua

Brutus occidit : ſuperqꝫ ip̃m mutuo uulnere expirauit : plane quaſi adulterum ad inferos uſqꝫ inſequeretur.

Bellum Latinum.

Atini quoqꝫ Tarquinios aſſerebãt emulatõne & inuidia : ut populus qui foris dominabatur | ſaltem domi ſeruiret | Igitur omne latium Manilio Tuſculano duce | quaſi in ulcionem regis tollit animos, apud regillum lacum dimicatur. diu marte uario | donec poſtumus ipſe dictator ſignum in hoſtes iaculatus nouum & inſigne cõmentum | ut peteret̃ curſu Cor. coſſus equitũ magiſter exuere fernos impetrauit | & hoc nouũ quo acrius incurrerẽt | eadẽqꝫ atrocitas p̃lii fuit | ut interfuiſſe deos ſpectaculo fama tradiderit : duos in candidis equis Caſtorem atqꝫ pollucem nemo dubitauit. Itaqꝫ & Imperator ueneratus eſt | pactuſqꝫ uictoriam, templa promiſit | & reddidit plane | quaſi ſtipendium cõmilitonibus dis exolueret : hactenus pro libertate | mox de finibus cum eiſdem latinis aſſidue & ſine intermiſſione pugnatum eſt. Hora | quis crederet | & algidum terrori fuerunt. Satricum atqꝫ Corniculum prouintie | de uetulis & bouillis pudet : ſed triumphauimus : Tybur nunc ſuburbanum | & eſtiue preneſte delicie nuncupatis in capitulo uotis petebant̃. Idem tunc feſule | quod capree nuper . Idem nemus Aricinũ quod hercinius ſaltus. fregelle quod heſſoriacũ. quod tygris quod eufrates | Coriolus quoqꝫ pro pudor | adeo uictus glorie fuit | ut captum oppiduʒ | Gneus Martius Coriolanus quaſi numanciam | aut africam nouum nomen indueret. Extãt & parta de Antio ſpolia : que menius in ſuggeſtu fori capta hoſtium claſſe ſuffixit : ſi tamẽ illa claſſis : nam ſex fuere roſtrate : ſed hic numerus illis initiis nouale bellum fuit | perficaciſſimi tamen latinoꝝ

equi| & uolſci fuere: & quotidiani | ut ſic dixerim ho-
ſtes: ſed hos p̃cipue Titus quintius domuit| ille dicta-
tor ab aratro| qui obſeſſa: & pene iam capta Marci
manilii conſulis caſtra egregia uirtute ſeruauit. Mediũ
erat tempus forte Sementis| cum patricium uirum in-
nixum aratro ſuo lictor in ipo opere deprehendit. inde
in aciem profectus| ne quid a ruſtici operis imitatione
ceſſaret| uictos more pecudum ſub iugum miſit: ſic ex-
peditione finita rediit ad boues: rurſus triũphalis agri
cola fide numinuꝫ| qua uelocitate intra quindecim dies
ceptum | peractumq; prorſus eſt bellum: ut feſtinaſſe
dictator ad relictum opus uideretur.

Bellum cum Etruſcis| faliſcis| & fidenatibus.

a ſſidui uero & anniuerſarii hoſtes ab Etruria
ueientes| adeo ut extra ordinariaꝫ manum ad-
uerſus eos promiſerit| priuatumq; geſſerit bel-
lum gens una fabiorum| ſatis ſupq; ydonea: Clade ceſi
apud cremeram trecenti | patritius exercitus: & ſcele-
rato ſignatur nomine| que proficiſcẽtes in preliũ porta
dimiſit. ſed ea clades ingẽtibus expiata uictoriis: poſtq̃
per alios atq; alios duces robuſtiſſima capta ſunt opida
uario quidem euentu. Faliſci ſe ſponte dedere: cremati
ſuo igne Fidenates: rapti funditus | deletiq; ueientes.
Faliſci cuꝫ obſiderentur| mira uiſa eſt fides imp̃atoris.
Nec immerito qđ ludi magiſtrum proditorem urbis|
cum his quos adduxerat pueris uinctum ſibi ultro re-
miſiſſet. eam nãq; uir ſanctus & ſapiens ueram ſcribit
eſſe uictoriam: que ſalua fide & integra dignitate para
retur. Fidene quia pares non erant ferro ad terrorem
mouendum facibus armate: & diſcoloribus ſerpentum
in modum uittis furiali more proceſſerant. ſed habitus
ille feralis euerſionis omen fuit. Veientum quanta res

fuerit indicat decenniis obſidio: tunc primum biematũ ſub pellibus : taxata ſtipẽdia biberna : ad actus miles ſua ſponte iureiurando| niſi capta urbe non remeare : ſpolia de Larte Tolũnio rege ad feretrium reportata. Deniq; non ſcalis non irruptione : ſed cuniculis & ſubterraneis dolis peractum urbis excidiuz. ea deniq; uiſa eſt predę magnitudo : ut eius decime Appollini pbitio mitterent̃, uniuerſus populus Romanus ad direptionem urbis uocaretur. boc tunc nũc fuiſſe quis meminit ? que reliquie ? quodue ueſtigium ? laborat annalium fides : ut ueros fuiſſe credamus.

Bellum Gallicum| & urbis direptio.

b Jc ſiue inuidia deum ſiue fato rapidiſſimus ꝓcurrentis imperii curſus : parumq; Gallorum ſenonum incurſiõe ſupprimitur. quod tempus populo Romano neſcio utrum clade funeſtius fuerit : an uirtutis experimentis ſpecioſius. ea certe fuit uis calamitatis ut in experimentum illatam putem diuinitus : ſcire uolentibus immortalibus diis an Romana uirtus imperium orbis mereretur. Galli ſenones| gens natura ferox| moribus incondita. ad bec ipſa corporum mole| perinde armis ingentibus : adeo omni genere terribilis fuit ut plane nata ad bominũ interitum| urbium ſtragẽ uideretur. Hi quondam ab ultimis terrarum oris : & cingente omnia occeano ingente agmine profecti cum media uaſtaſſent : poſitis inter alpes & padum ſedibus : ne bis quidem contenti per Italiam uagabantur : tunc cluſium urbem obſidebãt. pro ſociis ac federatis populus Romanus interuenit. miſſis ex more legatis, ſed qđ ius apud Barbaros ferocius agunt : exinde certamen. Cõuerſis igitur a cluſio Romamq; uenientibus ad alliã flumen cũ exercitu : Fabius cõſul occurrit : non cremere

fedior clades. Itaqꝫ hunc diem faſtis Roma damnauit:
fuſo exercitu| iam menibus urbis appropinquabãt. erãt
nulla p̃ſidia. tũc igitur aut nunq̃ alias apparuit uera illa
romana uirtus: q̃primũ maiores natu ãpliſſimis uſi ho-
noribus in foꝝ coeũt: ibi deuouente põtifice ſe diis ma-
nibus cõſecrãt: ſtatimqꝫ in ſuas qſqꝫ ſedes regreſſi ſicut
in trabeis erant| & ampliſſimo cultu in currilibus ſellis
ſeſe poſuerunt: ut cum ueniſſet hoſtis in ſua dignitate
morerent̃. pontifices & flamines quicquid religioſum
in tẽplis erat| partim in doliis de foſſa terra recondũt:
partim impoſita plauſtris ſecum auferunt. Virgines ſi-
mul ex ſacerdotio ueſte nudo pede fugientia ſacra co-
mitabantur: tamen excepiſſe fugientes unus ex plebe
fertur Albinus: qui depoſitis uxore & liberis, uirgines
in plauſtrũ recepit: adeo tum quoqꝫ in ultimis, religio
publica p̀uatis affectibus antecellebat. Iuuentus uero q̃
ſatis conſtat uix mille hominũ fuiſſe duce| Manlio arcẽ
Capitolini montis inſedit: obteſtans ipſum quaſi p̃ſen-
tem Iouem: ut quemadmodum & ipſi ad defendendum
templum eius concurriſſent: ita ille uirtutem eoꝝ nu-
mine ſuo tueretur. Aderant interim Galli| apertamqꝫ
urbem primum trepidi| ne quis ſubeſſet dolus mox ubi
ſolitudinem uident pari clamore & impetu inuadunt:
patentes paſſim domos adeunt: ubi ſedentes in curri-
libus ſuis pretextatos ſenes uelut deos| genioſqꝫ uene-
rati: mox eoſdeʒ poſtq̃ homines eſſe liquebat: alioquin
nihil reſpondere dignantes pari uecordia mactant: fa-
teſqꝫ tectis iniciunt: & totaʒ urbem igne ferro| mani-
bus exequãt. ſex menſibus Barbari| quis crederet circa
unum montem pependerũt: nec diebus modo| ſed nocti
bus quoqꝫ omnia experti: tum tandem mallius nocte
ſubeũtes clangore anſeris excitatus a ſumma rupe de-
iecit. & ut ſpem hoſtibus demeret| quanq̃ in ſũma tame

tamen ad ſpeciem fiducie panes ab arce iaculatus eſt. & ſtatuto quoddaꝫ die per medias hoſtium cuſtodias fabium pontificem ab arce dimiſit: qui ſolenne ſacrum in quirinali colle conficeret: atq; ille per media hoſtium tela incolumis religionis auxilio rediit. propitioſq; deos renũtiauit. Nouiſſime tum iam obſidio ſua Barbarios fatigaſſet| mille pondo auri reditum ſuũ uendicantes: idq; ipſum per inſolentiã| cum ad iniqua pondera addito adhuc gladio ſuperbie uictos increparent| ſubito aggreſſus a tergo Camillus adeo cecidit| ut omnia incendiorum ueſtigia gallici ſanguinis inundatione deleret. Agere gratias diis immortalibus ipſo tante cladis nomine libet: paſtorum caſas ignis ille & flãma paupertatem Romuli abſcõdidit. Incendium illud quid egit aliud: niſi ut deſtinata hominum ac deorum domicilio ciuitas non deleta| non obruta: ſed expiata potius & luſtrata uideretur. Igitur poſt aſſertam a mallio reſtitutam a Camillo urbem acrius etiam uehementiuſq; in finitimos reſurrexit: ac primum omnium illam ipſaꝫ gallicam gentem non contentus menibus expuliſſe: cum per Italiam naufragia ſua latius traheret | ſic perſecutus eſt duce camillo: ut hodie nulla ſenonum ueſtigia superſint. ſemel apud anienem trucidati ſunt: cum ſingulari certamine Manlius aureum torquẽ Barbaro inter ſpolia detraxit: inde torquati. Iterum pontino agro tum in ſimili pugna. L. ualerius inſequente Gallo ſacra alite adiutus| retulit ſpolia: inde coruini: tamen poſt aliquot annos omnes reliquias eorum in Etruria ad lacum uadimonis Dolabella deleuit. ne quis extaret in ea gente qui incenſam a ſe urbem romanã gloriaret.

Bellum Italicum

c Onuerſis a gallis i latinos Manlio torquato Decio thurena conſulibus. ſemper quidem emulatiōe imperii iufeſtos: tum uero contēptio urbis incenſe: cum ius ciuitatis. partem imperii. & magiſtratū poſcerent pari imperio: atq; iam amplius. q̄ congredi auderent quo tēpore quis ceſſiſſe hoſtem mirabit. cum alter conſulū filium ſuū. quia contra imperiuz pugnauerat. quis uictorē occiderit quaſi plus eſſet i imperio q̄ in uictoria. Alter q̄ſi monitu deoꝝ capite uelato ꝓmani ante aciem diis manibus ſe deuouerit. ut in cōuertiſſima hoſtiū tela iaculatus. nouū ad uictoriam iter ſanguinis ſui ſemita aperiret.

Bellum Sabinū.

a Latinis aggreſſus eſt gētem ſabinoꝝ: qui imemores facte ſub Tito Tatio affinitatꝭ. quodā cōtagio belli ſe latinis adiūxerāt. Sed Curio dentato conſule omne eum tractum quam Nar fluuius ambit. fonteſq; uelini adriatico tenus mari igne ferroq; uaſtauit. q̄ uictoria tantū hoim. tantū agrorū redactū in ꝑtātem ut in utro plus eſſet. nec ipe poſſet eſtimare qui uicerat.

Bellum Samniticū.

q Recibus deniq; Campanie motus non pro ſe: ſed quod eſt ſpecioſius pro ſociis Samnitas inuadit. erat fedus cuz utriſq; percuſſum: ſed hoc campani Sanctius & prius omnium ſuorum deditione fecerant. Sic ergo po. Ro. bellum Samniticum tanq̄ ſibi geſſit. Omniū non modo italia. ſed toto terrarū orbe pulcerrima Campanie plaga eſt: nihil mollius ſub celo: deniq; bis floribus uernat: nihil uberius: ideo liberi. certuſq; certamen dicitur: nihil hoſpitatius mari: hic illi nobiles port⁹ Caeta: Miſenus. & tepentes fontibus baie: lucernus. & auernus quedā m [illegible]

ocia:hic amicti uitibus mõtes Gaurus·falernus·Maxicus
& pulcerrimus omniũ ueſeuus aetnei ignis imitator:urbes
ad mare·Formie·Cume·Puteoli·Neapolis·herculaneum
pompey·& ipſa caput urbium Capua quondam inter tres
maximas:Romam·Cartaginemq; numerata·pro hac urbe
his regionibus·po·Ro·ſamnitas inuaſit:gentem·ſi opulen
tiam queris aureis & argenteis armis diſcolori ueſte uſq;
ad ambitum armatam:ſi fallaciam ſaltibus fere & montiuʒ
fraude graſſantem:ſi rabiem·ac furorem·ſacris legibus·hu
maniſq; hoſtiis·in exitiũ urbis agitatam:ſi ptinatiã ſexies
rupto federe·cladibuſq; ipſis animoſiorem·hos tamẽ quin
quaginta annis per fabios & papirios patres·eorumq; libe
ros ita ſubegit·ac domuit:Ita ruinas ipas urbium diruit ut
hodie ſamniũ in ipa ſamnio r̃quiratur·nec facile appareat:
materia quatuor & uiginti triumphorũ:Maxime tamen
nota & illuſtris & hac gente clades aput caudinas furcu-
las ueturio poſtumioq; conſulibus accepta eſt·Clauſo eniʒ
per inſidias intra eum ſaltum exercitu·unde non poſſet
euadere·ſtupens tanta occaſione·dux hoſtium pontium he
remniũ patrem conſuluit & illud:dimitteret omnes uł oc
cideret:ſapienter ut ſenior ſuaſerat·hic armis exutos mit
tere ſub iugũ maluit·ut nec amici forent beneficio:& poſt
flagitium hoſtes magis·itaq; & conſules·ſtatim magnifice
uoluntaria deditione turpitudinem federis dirimũt·Et ul-
cionem flagitãs miles papirio duce horribile dictu ſtrictis
enſibus per ipam uiam ante pugnã abiit:& in congreſſu ar
ſiſſe omniũ oculos hoſtis auctor fuit:nec prius finis cedibꝰ
datus·q̃ iugum hoſtibus & duci capto repoſuerũt·

Bellum Etruſcum·
Samnitiũ·Gallicũ·

Actenus populus Romanus bellum cum ſingulis
b gentium:mox aceruatim·tamen ſic quoq; par om
nibus fuit·Etruſcorum duodecim populi:umbri ĩ
d tempus intacti·antiquiſſimus Italie populus:Samnitiũ

relıqui in excidiū romani nominis repente coniurant:erat
terror ingens tot ſimul·tātorūqꝫ populoꝝ:a latere·Etruria
infeſta quatuor agminū ſigna uolıtabāt:geminus interim
ſaltus·in medio autez minus plane quaſi caledonius uel he
reinius adeo tunc terrori erat:ut ſenatus conſulı denuntia
ret·ne tantum periculı ingredi auderet·Sed nichil horum
terruit ducez quin fratre premiſſo exploraret acceſſus·ılle
per noctem paſtorio habitu ſpeculatus omnia refert:tum
ſic fabius maximus periculoſiſſimū bellum ſine periculo ex
plıcauit·nam ſubito inconditos·atqꝫ palantes aggreſſus eſt
captiſqꝫ ſuperioribus iugis inſubiectos ſuo more detinuit·
Ea namqꝫ ſpecies fuit illıus belli·quaſi interrigenas e celo
& nubibus tela mitterentur·nec incruenta tamē illa uicto
ria·nam oppreſſus in ſinu uallis alter conſulū·Decius more
patrio·deuotum diis manibus obtulıt caput:ſollemneqꝫ fa-
milıe ſue conſecrationē inuictorie ꝓcium redegit·

Bellum Tarentinū·

ſ

Equitur bellum tarentinuz·unum quidem titulo
& nomini:ſed uictoria multipiex·hoc enim cam-
panos appulos·atqꝫ lucanos·& caput belli tarenti
nos:ideſt totam italıam·& cum iſtis pyrrum clariſſimum
grecie regem una ueluti ruina pariter ınuoluit:ut eodem
tempore Italıam conſumaret:& tranſmarinos triumphos
auſpıcaretur Tarentum etiam Lacedemoniorum opus·Ca
labrie quondaz·& Apulıe·tociuſqꝫ lucanie caput:cum mag
nitudine & muris·portuqꝫ nobilıs:tum mirabilıs ſitu·quip
pe in ipſis adriatici maris faucibus poſita·in omnis terras
hiſtriani·Illiricum·Epyrum·Achaiam·Africam·Sicılıam·
uela mittit aliud maius īminet portui ad proſpectum ma-
ris poſitum Iouis theatrum·quod quidem cauſa miſere ci-
uitati fuit·omniū calamitatum·ludos forte celebrabant:cū
ad remigantes lıttori Romanas claſſes uident·atqꝫ hoſtem
rati emicant ſine diſcrimine inſultant·Qui autez aut unde

Romani·nec ſatis aderat ſine mora querelam ferens legatio: Hanc quoqꝫ fede per obſcenam turpemqꝫ dictu contumeliam uiolant·Et hinc bellum: ſed apparatus horribilis·cum tot ſimul populi pro Tarentinis conſurgerent·omnibuſqꝫ uehementer pyrrus: qui ſemigrecam ex lacedemoniis conditoribus ciuitatem uindicaturus cum totius uiribus epiri·theſſalie·macedonie·incognitiſqꝫ & in id tempus elefantis·mari·terra·uiris·equis·armis·Addito inſuper ferarum terrore ueniebat· Apud heracleam·& campanie fluuium lyrim leuino conſule prima pugna: que tam atrox fuit·ut ferentanee turmenie prefectus obſidius inuectus in regem turbauerit·coegeritqꝫ proiectis inſignibus prelio excedere: Actum erat·niſi elefanti conuerſi inſpectaculuꝫ belli ꝑcurriſſent·Quorum tum magnitudine·tum deformitate·& nouo odore ſimul·ac ſtridore conſternati equi: cum incognitas ſibi beluas amplius q̃ erant ſuſpicarentur·fugam·ſtragemqꝫ late dederunt·Jn apulia deinde apud aſculum melius dimicatū eſt·Curio·fabricioqꝫ conſulibus·Iam quippe beluarum terror exoleuerat·& Caius Mimatius quante legionis haſtatus·unius promoſcide abſciſa·mori poſſe beluas oſtenderat·Itaqꝫ & in ipſas pila cōgeſta ſunt: & in turres uibrate faces·tota hoſtiuꝫ agmina ardentibus ruinis operuere·Nec alius finis cladi fuit·quaꝫ nox dirimeret: poſtremuſqꝫ fugientium ipſe rex a Satellitibus humero ſaucius ī armis ſuis refereretur·Lucanie ſuprema pugna ſubaruiſinis·quos uocantur campis ducibus hiſdem qui ſuperius: ſed tunc ad totam uictoriaꝫ exitum·quem datura uirtus fuit caſus dedit·Nam productis in primam aciem rurſus elefantis·unū ex hiis pullum adacti in caput teli grauis ictus auertit: qui cum per ſtragem ſuorum precurrens·ſtridore quereretur·mater agnouit: & quaſi uindicaret exiluit: tunc omnia circa quaſi hoſtilia graui mole ꝑmiſcuit: ac ſi cedem fere·que primam uictoriam abſtulerat: ſecundam parem fecerant: terciam ſine cōtrouerſia tradiderunt·Nec uero tantum armis & in campis ſed etiam

in cōſiliis quoq̧· & domi intra urbem·cum rege Pyrrho dimicatum eſt·Quippe poſt primaʒ uictoriam rex cal lipus intellecta uirtute Romana·ſtatim deſperauit ar mis:ſeq̧ ad dolos contulit·nam interemptos cremauit: captiuoſq̧ indulgenter aluit & ſine precio reſtituit·miſ ſis deinde legatis in urbeʒ omnimodo amiſſus eſt.ut in amiciciam reciperetur·ſed bello & pace foris & domi omnem in parteʒ Romana uirtus tunc ſe ꝓbauit:Nec alias magis q̄ Tarētina uictoria oſtendit populi fortitu dinem:Senatus ſapientiam:ducū magnanimitatem·qui nam illi fuerunt uiri·quos ab elefantis primo prelio ob tritos accepimus·omnium uulnera in pectore:Quidaʒ hoſtibus ſuis immortui:omniuʒ in manibus enſes:& re licte ī uultibus mine:& in ipſa morte ira uiuebat:quod adeo pyrrbus miratus ē:ut diceret·O q̄ facile erat im perium orbis occupare:aut michi Romanis militibus: aut me rege Romanis·Que autem eorum·qui ſuper fue runt in reparando exercitu feſtinatio:Cum pyrrbus·ui deo me plane Inquit herculis ſydere procreatum·Cui quaſi ab angue lerneo tot ceſa hoſtium capita de ſang uine renaſcuntur·Qui autem ille ſenatus fuit:Cum perorante appio ceco·pulſi cum muneribus ſuis ab urbe legati·Interrogati a rege ſuo·quid de ſede hoſtium ſen tirent:urbem templum ſibi uiſam:Senatum regnuʒ eſſe confitentur:Qui porro ipſi duces uel in caſtris·q̧ me dicum uenale regis·Pyrri caput afferrentem·Curius re miſit:Fabricius oblatam ſibi a tege imperii partem re pudiauit:uel in pace·cum Curius uictilia ſua ſamnitico auro preferret:Fabritius deceʒ pondo argenti circa Ru finum conſularem uirum quaſi luxuriam cenſoria graui tate damnaret:Quis ergo miretur hiis moribus·uirtu te malicia·uictorē populum Romanū fuiſſe·unoq̧ bello Tarentino intra quadrienniuʒ maximam partem Italie fortiſſimas gentes·opulentiſſimas urbes·uberrimaſq̧ re giones in deditionē redegiſſe·aut quid adeo fidē ſupet·

q̄ ſi principia belli cum exitu conferantur· uictor primo prelio· Pyrrhus totam trementem Italiam· Campaniam Lyrim· fregellaſq; populatus· prope captam urbez a preneſtina arce conſpexit: & a uiceſimo lapide oculos trepide ciuitatis fumo ac puluere impleuit: eodem poſtea bis exuto caſtris· bis ſaucio: & in greciam ſuam tranſmare ac terras fugato pax & quies: & tanta de opulentiſſimis tot gentibus ſpolia fuerunt ut uictoriam ſuam Roma non caperet: Nec enim ullus pulcrior in urbem· aut ſpecioſior triumphus intrauit: ante hunc diez nichil niſi pecora uolſcoruz· greges ſabinorum· Carpenta gallorum· fracta Samnitum arma uidiſſes: Tunc ſi captiuos aſpiceres· Theſſali Macedones· Moloſſi· Brutius· Appulus· atq; Lucanus· Si pompas· aurum· purpura· ſigna tabule· Tarentineq; delicie· Sed nichil libentius populus Romanus aſpexit· q̄ illas· quas timuerat cum turribus ſuis beluas que nō ſine ſenſu captiuitatis ſummiſſis ceruicibus uictores equos ſequebantur·

Bellum Picenū

o Mnis mox Italia pacem habuit· Quis enim poſt Tarentum auderet: niſi q; ultro proſequi ſocios hoſtium placuit· Domiti ergo picentes & caput gentis Aſculum Sempronio duce qui tremēte inter p̄lium campo tellurem deam ꝓmiſſa ede placauit·

Bellum Salentinū

ſ Alentini picentibus additi· caputq; regionis brunduſiuz inclito portu· Marco Atilio duce: & in hoc certamine uictorie precium templū ſibi paſtoria pales ultro popoſcit·

Bellum Volſinenſe

p Dſtremi italicorũ in fide manſere volſini opu
lentiſſimi Etruſcorũ· implorantes opem aduer-
ſus ſeruos quondam ſuos: qui libertatem a do-
minis datam in ipſos erexerant: tranſlataq; in ſe re·p·
dominabantur: ſed hii quoq; duce fabio gurgite penas
dederunt·

Secunda etas populi Romani· S· Iuuentus

b Ec eſt ſecunda etas populi Romani & quaſi
adoleſcentia: qua maxime uiruit: & quodam
uirtutis flore exarſit· ac ferbuit· Itaq; inerat
quedam adhuc ex paſtoribus feritas· quidam ſpirabat ĩ
domitum· Inde eſt ꝙ exercitus poſtumiũ imperatorem
inficiantem quas ꝓmiſerat predas facta in caſtris ſedi
tione lapidauit· ꝙ ſub appio claudio noluit uincer̃ hoſtẽ
cum poſſet: ꝙ duce ualerio Nerone detrectantibus ple
riſq; militiam fracti conſulis faſces Inde ꝙ clariſſimos
princeps· ꝙ aduerſarent̃ uoluntati ſue exulatione mul-
ctauit: ut coriolanuz colere agros iubentem· nec minus
ille ferociter iniuriam armis uindicaſſet: niſi ꝙ iam infe
rentem ſigna filium mater ueturia ſuis lacrimis exarma
uit: ut ipſum camillum· ꝙ inique inter plebem & exerci
tum diuiſiſſe uerentem predam uideretur· Sed hic me
lior in capta urbe conſenuit: & mox ſupplices de hoſte
gallo uindicauit· Cuz ſenatu quoq; uehementius exquo
bonoq; certatum eſt: adeo ut relictis ſedibus ſolitudinẽ
& interritum patrie ſue minaretur: prima diſcordia ob
impotentiam feneratorum: quibus integra quoq; ſerui-
liter ſeuientibus in ſacrũ montem plebs armata ſucceſ-
ſit: egreq;· nec niſi tribunos impetraſſet· Menenii agrip
pe facũdi & ſapientis uiri auctoritate reuocata eſt: ex-
tat orationis antique ſatis efficax ad concordiã fabula:

qua diſſediſſe inter ſe quondam humanos dixit artus ꝙ
omnibus opere fungẽtibus ſolus uenter imunis ageret:
Deinde moribundos a ſe iunctione rediſſe in gratiam:
quando ſenſiſſent ꝙ eius opera redactis in ſanguinem
cibis irrigarentur: Secunda in urbe media decemiura-
tus libido conflauit: allatas a grecia leges decem prin-
ceps lecti iubente populo cõſcripſerant. ordinataq; erat
in. xii. tabulis tota iuſtitia: cum tamẽ traditos faſces re
gio quodam furore retinebant: ante ceteros appius eo i
ſolentie elatus eſt. ut ingenuam uirginem ſtupro deſti-
naret: oblitus & Lucrecie. & regum. & iuris. quod ipſe
compoſuerat. Itaq; tum oppreſſam iudicio filiam trahi
in ſeruitutem uideret uirginius pater nichil cunctatus
in medio foro. manu ſua interfecit: Admotiſq; cõmilito
nuꝫ ſignis. totam eam dominationem obſeſſam armis in
carcereꝫ & cathenas ab auentino monte detraxit. Ter
tiam ſeditionem excitauit matrimoniorũ indignitas. ut
plebei cum patriciis iungerentur. Qui tumultus in mon
te Ianiculo duce Camileio tribuno plebis exarſit. Quar
tam honorũ cupido. ut de plebe quoq; magiſtratus crea
rentur. Fabius ambuſtus duarũ pater. alteram Sulpitio
patricii ſanguinis dederat: alteram plebeio Stoloni: quo
dam tempore ꝙ lictorie uirge ſonũ ignotum penatibus
ſuis expauerat. a ſorore ſatis inſolenter irriſa non iniu-
riam tulit. Itaq; nactus tribunatum honorũ & magiſtra
tuum conſortium. quamuis inuito ſenatu extorſit. uerũ
in hiis ipſis ſeditionibus principem populum non imeri
to ſuſpexeris: Siquidem nunc libertatem: nunc pudici-
tiam: tum natalium dignitatem. honorum decora. & in-
ſignia uindicauit. Inter que hec omnia nullus acrior cuſ
tos. q̃ libertatis fuit. nullaq; in precium eius potuit largi
tione corrumpi. Cum ut in magno. & in dies maiore po
p ulo iterim pniciosi ciues exiſterent. Largitione. Caſſiũ
Melium. agraria lege ſuſpectum regie dominatõis pñti
morte mulctauit: ac de ſpurio quidem ſupplicium pater

ipſius ſumpſit. hunc Quintii Ceicinati dictatoris imperio in medio foro magiſter equitum ſeruilius Hala confodit. Manliũ uero capitolii uindicem. quia pleroſq; debitorum liberauerat. altius ſe. & in ciuilius efferentẽ q̃ defenderat. arce deiecit. Talis domi. ac foris. taľ pace belloq; populus Romanus fretum illud adoleſcentie. & ſecundum imperii etatem habuit: in qua totam inter alpes. fretumq; Italiam armis ſubegit.

Lucii amnei flori liber p̃mus
finit. ſequitur ſecundus.

d Omita ſubactaq; Italia populus Roman' ꝑpe quingenteſimum annum agens. cum bona fide adoleuiſſet: ſi quod eſt robur. ſi qua iuuentas: tum ille uere robuſtus. & iuuenis. & par orbi terraruꝫ. eſſe cepit. Ita mirum & incredibile dictuꝫ qui ꝑpe quingentis annis domi luctatus eſt: adeo difficile fuerat darẽ Italie caput. hiis ducentis annis. qui ſequntur. Africam Europam. Aſiam. totum deniq; orbem terrarum bellis. uictoriiſq; peragrauit. Igitur uictor Italie populus Romanus. cum a terra fretum uſq; ueniſſet. more ignis: qui obuias populatus incendio ſiluas. interueniente flumine abrumpitur. pauliſp̃ ſubſtitit. mox cum uideret opulentiſſimam in proximo predam. quodãmodo Italie ſue abſciſſam. & quaſi euulſam. adeo cupiditate eius exarſit. ut quatenus nec mari iungi. nec pontibus poſſit armis belloq; iungenda. & ad continentem ſuum reuocanda bello uideretur. ſed ecce ultro ipſis uiam pondentibus fatis. nec occaſio defuit: cum de penorũ impotentia federata Sicilie ciuitas. Meſſana quereretur. Affectabat autem. ut romanus ita penus Siciliam & eodem tempore paribus uterq; uotis. ac uiribus imperiũ orbis agitabat. Igitur ſpecie quidem ſocios iuuandi. Re autem ſollicitante preda: quamq̃ territaret nouitas rei tanta tamen

ín uirtute fiducía eſt. Ille rudís: Ille paſtoríus populus.
uereq; terreſter oſtendit. niibil intereſſe uirtutis: equis
an nauíbus: terra an mari dímícaret Appío caludío con
ſule prímũ fretũ íngreſſus eſt fabuloſe ínfame monſtrís
eſtuq; niolentum: Sed adeo non eſt ex terrítus: ut íllam
ípſam ruentís eſtus uiolentíam pro munere amplectare
tur. ſtatimq; ac ſine mora Hyeronem Syracuſanũ regez
tanta celerítate uicit. ut íp̃e ílle ſe prius uictum. q̃ hoſtẽ
uíderet. fateretur. Duellio Cornelioq; conſulibus etíam
marí congredí auſus eſt: tum quídẽ ípa uelocitas claſſis
comparate auſpicíum fuit. Itra ením ſexageſimũ diem.
q̃ ceſa ſilua fuerat. centũ. lx. nauíum claſſis in ancorís ſte
tit: ut non arte facte: ſed quodam munere deoꝝ cõuerſe
ín naues. atq; mutate arbores uiderentur. Prelii nero fa
ma mirabilis: cum illas celeres uolucreſq; hoſtiũ naues.
hee graues tardeſq; comprehenderẽt longe illis nautur
artes. detorquer̃ remoſi & ludíficarí fuga roſtra. iníecte
enim ferree manus machineq; alie ante certamẽ multũ
ab hoſte deriſe: coactiq; hoſtes quaſi inſolido decerner̃.
Victor ergo apud liparas merſa & fugata hoſtiũ claſſe.
primuz ille marítimũ egit triumphum: cuius quod gau-
dium fuit. Cum duellius imperator nõ contentus unius
dieí triumpho: per omnem uitam ubi a cena redíret. p̃-
lucere funalia. precinere ſibi tibias iuſſit: quaſi quotidie
triumpharet pretanta huius uictoria: Lene huius prelii
damnum fuit: alter conſulum interceptus Aſina corne-
lius: qui ſimulato colloquio euocatus. atq; ita oppreſſus
fuit preſidie punice documentum. Calatino dictatore
fere omnía preſidía penorum agrígento. Drepanís pa-
normo. Eryce. Li ybeo detraxit. Trepídatum eſt ſemel
circa Mermeſũs ſaltum. ſed eximia uirtute Calpurnii.
Flaminis tribuni in militum euaſimus. Qui lecta trecen-
torum manu. infeſtum & infeſſum ab hoſtibus tumulũ
occupauit: adeoq; moratus hoſtes. Dum exercitus omis
euaderz: ac ſi pulcerrímo exitu termopylarũ & leoníde

famam adequauit·hoc illuſtrior noſter·ꝙ expeditioni
tante ſupfuit & ſupuixit:licet nihil ſparſerit ſanguinis
L·cornelio Scipione cum iam Sicilia ſuburbana eſſꝫ po
puli Romani ꝓuincia ſerpente latius bello·Sardiniam·
annexãq; Corſicam tranſit·ubi & hic Calaris urbis ex-
cidio incolas terruit:adeoq; omnis terra mariq; penos
expugnauit ut iam uictorie nihil niſi africa ipa reſtaret
M·athilio regulo duce iam in africam nauigabat bellũ:
nec deerant·qui ipſo punici maris nomine ac terrore de
ficerent· Augente inſup tribuno Haurio metũ·in quem
niſi paruiſſet ſecuri diſtricta Imperator metu mortꝗ na-
uigandi fecit audaciam·mox deuentis remiſq; ꝓſperatũ
eſt:tantuſq; terror hoſtici aduentus penis fuit ut aptis
pene portis carthago caperetur·Prima belli premium
fuit ciuitas Clypea:prima enim a punico litore·q̃ſi arx
& ſpecula procurrit:& hec·& trecenta amplius caſtella
uaſtata ſunt·nec cum hominibus tantum ſed cum mon-
ſtris quoq; dimicatum eſt·cum quaſi in uindictã africe
nata mire magnitudinis ſerpens poſita apud bagradam
caſtra uexaret:ſed omniũ uictor Regulus cum terrorẽ
nominis ſui late circumtuliſſet:cumq; magnam uim iu-
uentutis:duceſq; ipſos aut cepiſſet·aut haberet in uincu
lis claſſemq; ingenti preda honuſtaꝫ·& triumpho grauẽ
in urbem premiſiſſet:iam ipſam caput belli cartaginem
urgebat obſidio:ipſiſq; portis inherebat:hic paulum cir
cumacta fortuna eſt tantũ·ut plura eſſent Romane uir
tutꝗ inſignia:cuius fere magnitudo calamitatibus appro
bat̃·naꝫ conuerſis ad externa auxilia hoſtibus:cũ Xan-
tippum illis duceꝫ Lacedemon miſiſſet:a uiro militie pe
ritiſſimo uincitur:tum feda clades·Romãiſq; uſu incog
nita:uiuus in manus hoſtium uenit fortiſſimus impera-
tor:ſed ille quideꝫ par tante calamitati fuit:nam nec pu
nico carcere fractus eſt:nec legatione ſuſcepta:quippe
diuerſa quã hoſtes mandauerant cenſuit·ne pax fieret·
ne cõmutatõe captiuoꝝ reciperet̃·ſed nec illo uolũtario
ad hoſtes ſuos reditu·nec in ultio ſiue carcerꝗ ſiue crucꝗ

ſupplicio deformata maieſtas:immo hiis omnibus admi
rabilior.quid aliud q̃ uictus d̄ uictoribus atqꝫ etiā.quia
carthago nō ceſſerat de fortuna triūphauit.populus aūt
Romanus multo acrior infeſtiorqꝫ pro ulcione reguli.q̃
ꝓ uictoria fuit.Marcello igit̄ conſule ſpirantibus altius
penis.et reuerſo ī Siciliā bello.aput panormū.ſic hoſtes
cecidit.ut nec amplius eam inſulam concitarent.Argu
mentū ingentis uictorie centū circiter elefantorū capti
uitas:ſic quoqꝫ magna preda:ac ſi gregem illuȝ nō bello
ſed uenatōe cepiſſet.Appio claudio conſule nō ab hoſte
ſed ab diis ſuis ſuperatus eſt:quoꝝ auſpicia contempſe
rat.ibi ſtatim claſſe demerſa.ubi ille p̃cipitari pullos iuſ
ſerat.ꝙ pugnare ab hiis uetaretur:M.fabio buteone cō
ſule claſſem hoſtium in africo mari apud egimurū.Iam
in Italiam ultro nauigantē cecidit.Quantus o tunc tri-
umphus tēpeſtate intercidit.cum opulenta preda claſſis
aduerſus acta uentis naufragio ſuo africam.& Syrtes.
omniū gentium imperia.Inſulaꝝ litora impleuit.magna
clades:ſed non ſine aliqua p̃ncipis populi dignitate:In-
terceptam tempeſtate uictoriam.& triumphum periſſe
naufragio.& tamen cum punice prede omnibus ꝓmun
toriis.inſuliſqꝫ fruſtrarentur.& fluitarent.populus Ro
manus triumphauit Lutatio catulo conſule tādem bello
finis impoſitus eſt apud inſulas.quibus nomen egates.
nec maior alias in mari pugna.Quippe cōmeatibus.ex-
ercitu.propugnaculis armis grauis hoſtiuȝ claſſis.& in
ea quaſi tota carthago:quod ipſum exitio fuit Romana
claſſis patrota.leuis.expedita:& quodaȝ genere caſtren
ſis.ad ſimilitudinem pugne equeſtris.ſic remis quaſi ha
benis agebatur:& in hos.uel illos mobilia roſtra ſpecieȝ
uiuentiū preferebant.Itaqꝫ momento temporis lacerate
hoſtium rates.totum inter Siciliam.Sardiniamqꝫ pe-
lagus naufragio ſuo operuerūt:tanta deniqꝫ fuit illa uic
toria:ut de excidendis hoſtium menibus non quereret̄.
ſupuacuū uiſum eſt in muros.arcemqꝫ ſeuire:cuȝ iam in
mari eſſet deleta carthago.

Bellum ligurſcum.

p Eracto punico bello ſecuta eſt breuis ſane & qua ſi ad recipiendũ ſpiritũ reges|argumentũq; pacis| & bona fides ceſſãtiũ armoꝝ :tũc primũ poſt Nu mã clauſa Iani porta fuit·ꝫ ſtati|ac ſine mora patuit:Quip pe iã ligures|iã inſubres galli:necnõ & illyrii ceſſabãt:ſic ꝺ ſubalpibus|id eſt ꝺ ſubipſis ytalie faucibus| gẽtes deo quo dam aſſidue incitante|ne rubiginem ac ſcituz ſcilicet arma ſentirẽt·deniq; utriq; quotidiani & quaſi domeſtici hoſtes tyrocinia militũz induebant.nec aliter utraq; gente q̃ ſi co te quadam|populus romanus ferrum ſue uirtutis acuebat. Ligures imis alpium iugis adherentes inter uarum & ma- ciani flumen|implicitoſq; dumis ſilueſtribus maior aliquã to labor erat inuenire|q̃ uincere. Tutũ locis fugaq; durũ| atq; uelox genus ex occaſione latrocinia magis q̃ bella| fa- ciebat·Itaq; cũ diu multũq; eluderent|ſaltus deſciates bu- riates|ſexubile incognitas tandem fuluius latebras eoꝝ ig nibus ſepſit bebius in plana deduxit:poſtimius ita exarma uit ut uix relinqueret ferrum|quo terra coleret̃.

Bellum gallicum.

g Allis iſubribus|& hiis accolis alpiũ aĩmi feraꝝ & corpora plus q̃ humana erãt Sꝫ experimẽto depḣẽ ſũ eſt quippe ſicut primus impetus eis maior| q̃ uiroꝝ eſt.Ita ſequens minor q̃ feminarum Alpina corpora humenti celo educata habent quiddam ſimile niuibus ſuis: que mox ut caluere pugna ſtatꝫ in ſudorez eunt:& leui mo tu quaſi ſole laxant̃.Hi ſepe & alias|& britomaro duce nõ prius ſoluturos ſebaltea|q̃ capitolium aſcendiſſent| iuraue- runt:factuz eſt:uictos enim Emilius in capitolio diſcinxit mox Ariouiſto duce fouere de noſtroꝝ militum preda mar ti ſuo torquem·Intercepit Iuppiter uotum:nam de torqui- bus eoꝝ aureũ tropheum Ioui flaminius erexit. Viridoma ro rege Romana arma vulcano ꝓmiſerant:aliorſum uoto

ceciderunt·Occiſo enim rege Marcellus tertia poſt romu
lum patrem feretrio ioui arma ſuſpendit·

Bellum ylliricum·

Llirici ſeu liburni ſub extremis alpium radicibus
i agunt inter arſiam ticinumꝗ flumen|longiſſime ꝑ
totū Adriani maris littus effuſi:hii regnāte Teu
tana muliere populatiōibus non contenti licentie ſcelus ad
diderunt·Legatos quippe noſtros ob ea que deliquerāt iur
agentes|ne gladio quidem|ſed ut uictimas ſecuri ꝑcutiūt
prefectos nauium igne comburūt: Idꝗ qđ indignius foret
mulier imperabat·Itaꝗ gneo centimalo duce late domāt:
ſtricte in principuꝫ colla ſecures legatoꝝ manibus litauer·

Bellum punicū Secundum·

Oſt primum punicum bellum uix quadriennii re·
p quies :Ecce alterū bellum|minus quidē ſpatio|nec
enim amplius ꝙ decemocto annos habet:Sed adeo
gladii atrocitate terribilius|ut ſi quis conferat damna utri
uſꝗ populi|ſimilior ſit uicto populus qui uicit·Pudebat no
bilem populum ablatuꝫ mare|rapte inſule|dar̄ tributa que
iubere conſueuerat· Hinc in ultionem puer Hannibal ad
aram patri iurauerat:nec morabat̄·Igitur in cauſa belli Sa
guntus deleta eſt|uetus hiſpanie ciuitas & opuleta|fideiꝗ
erga romanos magnum quidem|ſed triſte monumentum|
quam in libertatē cōmuni federe exceptam|Hannibal|cau
ſas nouoꝝ motuum querens|& ſuis & ipſoꝝ manibus euer
tit:ut Italiam ſibi rupto federe aperiret Summa federum
romanis religio eſt·Itaꝗ ad auditum ſocie ciuitatis obſidi
um|memores icti cum penis quoꝗ federis non ſtatim ad
arma concurrunt: dum prius more legitimo queri malūt·
Interim iam nouem menſibus feſſi fame|machiniiſꝗ ferro
uerſa deniꝗ in rabiem fide|immaneꝫ in foro excitāt rogū:
tū deſuper ſe ſuoſꝗ cum omnibus opibus ſuis ferro & igni

corrumpunt. Huius tante cladis auctor| Hannibal paſci- tur: tergiuerſantibus penis: dux legationis | que inquid mora eſt Fabius| in hoc ego ſinu bellum & pacem porto: utrū eligitis. ſucclamantibus bellum: bellum inquit accipite: & excuſſo in mediam curiam toge gremio| non ſine honor q̄ plane ſinu bellum ferret effudit: ſimilis exitus belli inicio fuit. Nam quaſi has inferias ſibi Saguntinoruʒ ultime dire in illo publico paricidio| incendioq; mādaſſent. Ita manibus eoꝝ uaſtatione ytalie captiuitate africe ducum & regum: q id geſſere bellum exicio parentatum eſt: Igitur ubi ſemel ſe in Hiſpania mouit illa grauis & luctuoſa punici belli uis| atq; tempeſtas deſtinatumq; romanis iam diu flumen ſagū tino igne conflauit| ſtatim quodam impetu rapta medias ꝑ fregit alpis & in ytaliam ab illis fabuloſe altitudinis niui- bus| uelut celo miſſa deſcendit: ac primi quideʒ impetus tur bo inter padum atq; ticinum ualido ſtatim fragore detonu it: Tunc ſcipione duce fuſus exercitus: ſautius etiaʒ ipſe in manus hoſtium ueniſſet Imperator: niſi protectum patreʒ protextatus admodū filius ab ipſa morte rapuiſſet| hic erit Scipio| qui in exitiū africe creſcit. nomen ex malis eius ha biturus. Ticino trebia ſuccedit. hic ſecunda punici belli pro cella deſeuit: Sempronio cōſule tunc callidiſſimi hoſtes fri- gidum & niualem nacti diem: cum ſe ignibus prius| oleoq; fouiſſent: horribile dictu| homines a meridie| & ſole uenié tes noſtra nos hyeme uicerunt. Traſimenus lacus tertium fulmen hannibalis imperatore flaminio: ibi quoq; ars no- ua punice fraudis: quippe uebula lacus paluſtribuſq; uirgul tis tectus| eques terga ſubito pugnantiū inuaſit: nec de diis poſſumus queri imminentem quippe temerario duci cladeʒ predixerant. incidentia ſignis examina & aquile prodiř no lentes: & cōmiſſam atiem ſecutus ingens terre tremor: niſi illum horrorem ſoli equituʒ uiror ūq; diſcurſus| & mota ue hementius arma fecerunt. Quartum idem| & penne uultu rum uulnus imperii canne ignobilis apulie uicus: ſed mag nitudine cladis emerſit| & .xl. milium cede parta nobili- tas. Ibi in exicium infelicis exercitus| dux| terra| celum|

dies tota deniq; rerum natura conſenſit Siquidem non cō
tentus ſimulatis tranſfugis Hannibal|qui mox pugnantiū
terga ceciderunt Inſuper callidiſſimus imperator in paten
tibus campis obſeruata loci ingenio|ꝙ & ſol ibi acerrimus
plurimus puluis & eurus ab oriente ſemper quaſi ad conſti
tutum|ita inſtruxit aciem ut romanus aduerſus hec omnia
aduerſis quaſi ſecundum celum tenens uento|puluere| ſole
pugnaret|Itaq; duo maximi exercitus ceſi ad hoſtium ſacie
tatem:donec Hannibal diceret militi ſuo|parce ferro:du-
cum effugit alter:alter occiſus eſt:dubium uter maiore aní
mo|paulum puduit:Uarro non deſperauit: documenta cla
dis cruentus aliquandiu aufidus|pons de cadaueribus iuſſu
ducis factus in torrente uergeli|modii duo anuloꝝ cartha-
ginem miſſi:dignitaſq; equeſtris taxata menſura:dubiū de
inde non erit|quin ultimum illum diem habitura fuerit ro
ma quintumq; intra diem epulari| Hannibal in capitoli-
um potuerit:ſi quid penū illum dixiſſe ad herbalem bonil-
taris ferunt:Hannibal quemadmodū ſcieet uincere|ſic uti
uictoria ſciſſet:tum quidem illum| ut dici uulgo ſolet: aut
fatum urbis imperature|aut ipſius mens mala |& auerſi a
cartagine dii indiuerſum abſtulerunt: cum uictoria poſſet
uti|frui maluit:relictaq; roma Campaniam Tarentinumq;
peragrare ubi mox & ipſe exercitus ardore languit adeo|
ut uerum dictū ſit |Campaniam Hannibali cannas fuiſſe|
Siquidem inuictum alpibus|indomitum armis| Campanie
quis crederet|ſoles & tepentes fontibus baye ſubegerunt|
Interim reſpirare romanus|& quaſi ab inferis emergere|
arma non erant|detracta ſunt templis:deerat iuuentus: in
ſacramētū militie liberata ſeruitia:egebat erariū:opes ſuas
libēs ſenatus ī mediū ꝓtulit:nec ꝓpter hoc qđ in bullis ſin
gulisq; anuliserat|quicquā ſibi auri reliquerunt: eques ſe
cutus exemplum:imitateq; equitem tribus deniq; uix ſuf
ficere tabule uix ſcribaruꝫ manus Lenino Marcelloq; con-
ſulibus|cum priuate opes in publicum deferent. Quid aut
eligendiſ magiſtratibus que centuriarum ſapientia. Cuꝫ iu
niores a ſenioribus conſiliū decreandis conſulibus petierūt

Quippe aduerſus hoſtem tociens uictorem tam callidū nō
in uirtute tantum/ ſed ſuis etiam conſiliis pugnare oporte
bat. Prima redeuntis/ ſed ut ſic dixerim reuiuiſcentis/ im
perii ſpes/ Fabius fuit. qui nouam de Hannibale uictoriam
cōmentus eſt non pugnare: hinc illi cognomen nouū & rei
pub. ſaluār cunctator: hinc illud ex populo/ imperii ſcutū
uocaretur. Itaqꝫ per Samnium totā: per falernos/ gauranos
ſaltus ſic macerauit Hannibalem/ ut qui frangi uirtute nō
poterat mora cōmineret: Inde claudio Marcello duce etiā
congredi auſus eſt & cominus uenit/ & pepulit a campania
ſua/ & ab obſidiōe nole urbis excuſſit. Auſus & ſempronio
Gracco duce per lucaniam ſequi/ & premere terga cedētis:
q̄uis tunc o pudor ſeruili manu pugnaret. nam huc uſqꝫ tot
mala compulerant: ſed libertate donati fecerant de ſeruitu
te romanos. O horribilem in tot aduerſis fiduciā. O ſingu
larē animū ac ſpiritū populi romani: tā arctis/ afflictiſqꝫ
rebus: cum de Italia ſua dubitaret. auſus tamen eſt in diuer
ſa reſpicere Cumqꝫ hoſtes in iugulo per campaniā/ apuliāqꝫ
uolitarent/ mediamqꝫ de ytalia/ africam faceret/ eodem tem
pore & hunc ſuſtinebat/ & in Siciliam/ Sardiniam/ Hiſpa-
niam/ diuiſa per orbem terrarū arma mittebat/ Sicilia mā
data Marcello: nec diu reſtitit: tota enim inſula in una ur-
be ſuperata eſt: Grande illud & ante id tempus inuictū ca
put Syracuſe q̄uis Archimedis ingenio defēderent aliquan
do ceſſerunt. longe illi triplex murus/ totidemqꝫ arces: por
tus ille marmoreus & fons celebratus Aretuſe/ niſi ꝙ hac
tenus profuere/ ut pulchritudini uicte urbis parceret ſar-
diniam Graccus arripuit nichil illi gentium feritas/ inſano
rumqꝫ/ nam ſic uocantur/ immanitas montium profuere: ſe
uitum in urbes/ urbemqꝫ urbiū Calarim: ut gens contumax
uiliſqꝫ morti/ ſaltem deſiderio patrii ſoli domaretur. In Hiſ
paniam miſſi Gneus & Publius ſcipionis ſpem totā penis
eripuerant: ſed inſidiis punice fraudis oppreſſi/ rurſum ami
ſerant: magnis quidem illi preliis cū punicas opes cecidiſ-
ſent. ſed punice inſidie alterū ferro caſtrametantem: alterū
cum euaſiſſet/ intercinctum facibus oppreſſerunt igitur in

ulcionem patris & patrui miſſus cuꝫ exercitu ſcipio: cui tã
grande de africa nomen fata decreuerant: bellatricem illã
uiris armiſqꝫ nobilem| hiſpaniam illam ſeminarum hoſtilis
exercitus: illam hannibalis eruditricem incredibile dictu|
totam a pirene's montibus in herculis columnas & oceanũ
recuperauit: neſcias citius| an facilius: q̃ uelociter quatuor
anni fatentur| q̃ facile uel una ciuitas probat: eodem quip-
pe quo obſeſſa eſt die| capta eſt: omenqꝫ africane uictorie
fuit| ꝙ taꝫ facile uicta eſt hiſpania carthago: Certuꝫ eſt tũ
ad profligandam prouintiam maxime profeciſſe ſingulareꝫ
ducis ſanctitatem: quippe qui captiuos pueros| puellaſqꝫ p̃
cipue pulchritudinis barbaris reſtituerit: nec in conſpectuꝫ
quidem ſuum paſſus adduci: nec quid de uirginitatis inte-
gritate delibaſſe falteꝫ uel oculis uideretur. hec inter diuer
ſa terrarum populus romauus: nec ideo tamen italie uiſce-
ribus inherentem ſummouere poterat hannibalem pleriqꝫ
ad hoſtem defecerant: & dux acerrimus contra romanos
ytalicis quoqꝫ uiribus utebatur. Iam tum eum pleriſqꝫ opi-
dis & regionibus excuſſeramus. Tarentuꝫ ad nos redierat.
Iam & capua ſedes & domus| & patria altera hannibalis te
nebatur: cuius amiſſio tantum pene duci dolorem dedit: ut
ille totis uiribus romaꝫ conuerteretur O populum dignum
orbis imperio| omni fauore| admiratione hominum ac deo
ruꝫ: compulſus ad ultimos metus| ab incepto non deſtitit:
& de ſua urbe ſolicitus| tamen capuam non omiſit. ſed par
te exercitus ſub appio conſule relicta: parte. Flaccum in ur
bem ſecuta| abſens ſimul| preſenſqꝫ pugnabat Quid ergo mi
ramur momenti caſtra a tertio lapide hannibali iterum ip
ſos deos: deos inquam: nec fateri pudebit| reſtitiſſe: tanta
enim ad ſingulos illius motus uis imbriuꝫ effuſa: tanta uen
torum uiolentia coorta eſt: ut diuinitus hoſtem ſummoue-
ri. celo ſed ab urbis ipſius menibus & capitolio ferri uide
retur itaqꝫ fugit & ceſſit: & in ultimum Italie ſe recepit ſi
num: cum urbem tantum non adoratam reliquiſſet parua
res dictu: ſed ad magnanimitatem populi romani proban-
dam ſatis efficax: ꝙ illis ipſis| quibus obſidebatur diebus|

ager quem hannibal caſtris inſederat| uenalis rome fuit: haſtea: ſubiectus inuenit emptorem: uoluit hannibal contra fidutiam imitari: ſubiecitq argentarias urbi tabernas: nec ſector inuentus eſt: ut ſcias etiam preſagia ſatis fuiſſe nichil actum erat tanta uirtute: tanto fauore deorũ: ſiqdẽ ab hiſpania Haſtrubal Hannibalis frater cum exercitu nouo nouis uiribus| noua belli mole ueniebat: Actum erat ꝑculdubio: ſi uir ille ſe cum fratre iunxiſſet. ſed hunc quoq caſtrametantem Claudius uero cum liuio ſalinatore debellat. Nero in ultimo angulo Italie ſummouebat Hannibalem: liuius in diuerſiſſimam partem| id eſt in ipſas naſcentis Italie fauces ſigna conuerterat. & omni qua longiſſima italia ſolo interiacente| quo conſilio| qua celeritate conſules caſtra coniunxerint| inopinaterq hoſtem collatis ſignis oppreſſerint nec id fieri Hãnibal ſenſerit| difficile dictu eſt. certe Hannibal recognita| cum proiectum fratris caput ad ſua caſtra uidiſſet: Agnoſco inquit infelicitatem carthaginis: hec fuit illicq uiri non ſine preſagio quodam fati in mĩnentis Prima confeſſio: Iam certum erat Hannibalem etiã ipſius confeſſione poſſe uinci: ſed tot rerum proſperatum fidutia plenus populus romanus| magni extimabat aſperrimum hoſtem in ſua africa debellare Duce igitur ſcipione In ipſam africam tota mole conuerſus| imitari cepit Hannibalem: & Italie ſue clades in africam uindicare: quas ille dii boni Haſtrubalis copias| quos ſiphacis exercitus fudit: que quantaq utriuſq caſtra facibus illatis una nocte deleuit: deniq iam non a tertio lapide: ſed ipſas carthaginis portas obſidione quatiebat Sic factum eſt| ut inherentem| atq incubantem Italie extorqueret Hannibalem Non fuit maior ſub imperio romano dies: q̃ ille cum duo omnium & ante & poſtea ducum clariſſimi duces| Italie ille| hic Hiſpanie uictor| collatis cominus ſignis direxere aciez ſꝫ & colloquium fuit inter ipſos de legibus pacis. ſteterunt diu admiratione mutua defixi: ubi de pace non conuenit| ſigna cecinere. Conſtat utriuſq confeſſione| nec melius inſtrui atiem| nec acrius potuiſſe pugnari: hoc ſcipio de Hannibalis

Hannibal de ſcipionis exercitu predicauerunt. ſed tū Hannibal ceſſit: premiumq; uictorie africa fuit: & ſecutos africam ſtatim terrarum orbis.

Bellum Macedonicum primum.

POſt Cartaginez uinci neminem puduit. ſecute ſūt ſtatiz africani gentes | Macedonia | Gretia | Syria | ceteraq; omnia quodam quaſi eſtu & torrente fortune: ſed primi omnium macedones | affectator quondam imperii populus. Itaq; q̄uis tunc Philippus regno preſideret | Romani tamen dimicare ſibi cum rege Allexandro uidebantur. Macedonicum bellum nomine amplius | q̄ ſpectatione gentis fuit. Cauſa belli cepit a federe philippi: quo rex iam pridem dominantem in Italia Hannibalem ſibi ſotiauerat: poſtea creuit implorantibus Athenis auxilium contra regis iniurias: cum ille ultra ius uictorie in templa | aras | & ſepulchra ipſa ſeuiret: placuit ſenatui opem ferre tantis ſupplicibus. Quippe iam gentium reges | duces populi nationes | preſidium ſibi ab hac urbe petebant. Primo igitur Lenino conſule populus romanus Ioniuz mare mare ingreſſus tota gretie littora ueluti triumphanti peragrauit. ſpolia quippe Sicilie | Sardinie | Hiſpanie | Africe preferebat & manifeſtam uictoriam nata in pretoria puppe laurus pollicebatur. Aderat ſponte in auxilium Attalus rex pergamenorum. Aderant rodii nauticus populus: quibus a mari conſul a terris omnia equis uiriſq; quatiebat: bis uictus rex: bis exutus | bis fugatus caſtris: cum tamen nichil terribilius Macedonibus fuit ipſo uulnerum aſpectu: que non ſpiculis | nec ſagittis | nec illo greculo ferro: ſed ingentibus pilis: nec minoribus adacta gladiis ultra mortem patebant. Enimuero flaminio duce inuios ante Aonum montes medumq; Amnem per abrupta uagantem | & ipſi Macedonie clauſtra penetrauimus introiſſe uictoria fuit. naz nunq̄ auſus poſtea congredi rex: ad thumulos | quos Cynocephalas uocant | uno | ac ne hoc quidem iuſto prelio opprimitur: &

Illi quidem conſul pacem dedit:regnumq; conceſſit: Mox ne quid eſſet hoſtile| Thebas|& Euboeam|& graſſantem ſub nabide ſuo Lacedemoniam compeſcuit:Gretie ueterez ſtatum reddidit:ut legibus uiueret ſuis:& auita libertate frueretur:Que gaudia que uociferationes fuerunt:cuz hoc forte Vemee in theatro quinquennalibus ludis a precone caneretur:quo certauere plauſu.quid florum in conſulem profuderunt:Et iterum iterimq; preconem repetere illam uocem iubebant:qua libertas achaie pronuntiabatur:nec aliter illa cõſulari ſententia| q̃ modulatiſſimo aliquo tibiarũ aut fidium cantu fruebantur.

Bellum Syriacum.

m Acedoniam ſtatim|& regem Philippum Anthiochus excepit:quodam caſu|quaſi induſtria ſic agubernante fortuna:ut quemadmodum ab africa in europam: ſic ab europa in aſiam|ultro ſe ſuggerentibus cauſis imperium procederet: & cum terrarum orbis ſitu ipſe ordo uictoriarum nauigaret|non aliud formidoloſius fama bellum fuit Quippe cum perſas & orientem xerſem| atq; darium cogitarent:quando profeſſi Iunii montes:quã do uelis opertum mare nuntiaretur Ad hoc celeſtes mine territabant:cum humore continuo cumanus Appollo ſudaret Sed hoc fauentis Aſie ſue numinis timor erat| nec ſane uiris|opibus|armis quicquaz copioſius Syria Sed in manus tam ignaui regnis inciderat:ut nichil fuerit in Antiocho ſpecioſius q̃ q; a romanis uictus eſt. Impulere regem in id bellum:Illinc Thoas Etholie princeps |inhonoratam apud Romanos querens aduerſus Macedonas militie ſue ſotietatem:hinc Hannibal| qui in africa uictus |profugus & pacis impatiens|hoſtem populo romano toto orbe querebat.Et quidem illud fuiſſet periculuz|ſi ſe conſiliis eius rex tradidiſſet|& ſi Aſie uiribus uſus fuiſſet miſer Hannibal|ſed rex ſuis opibus|& nomine regio fretus ſatius habũit bellum mouere Europa iã dubio procul iure ad romanos

pertinebat. hic Liſimachiam urbem in littore thratio poſi-
tam a maioribus ſuis Antiochus ut hereditario iure repoſ
cebat: hoc uelut ſider̃ aſiatici belli mota tempeſtas| & max
imus regum conuentus fortiter indixiſſe bellum cum ingẽ
ti ſtrepitu ac tumultu mouiſſet ex aſia| occupatis ſtatim in
ſulis| gretieq; littoribus otia & luxus tamquam uictor agi
tabat: Euboeam inſulam contineti adherentem tenui fre-
to reciprocantibus aquis Eurupus abſcidit. hic ille poſitis
aureis | ſericiſq; tentoriis ſub ipſo freti murmur̃ cum inter
fluenta tibiis| fidibuſq; concineret: collatis undiq; q̃uis per
hyemem roſis| ne non aliquo ducem genere agere uideret̃
uirginum puerorumq; delectus habebat. Talem ergo regeꝫ
iam ſua luxuria debellatum. Populus Ro. Acilio balabrio
ne conſule ĩ inſula aggreſſus ipſo ſtatiꝫ aduentus ſui nuntio
coegit ab inſula fugere: tum precipitem apud Thermopi
las aſſecutus| locum trecentorum loconuꝫ ſpetioſa cede me
morandum: ne ibi quidem fidutia loci reſiſtentem mari| ac
terra cedere coegit. ſtatim & e ueſtigio itur in Syriam:
Claſſis regia poliſſenide Hannibaliq; cõmiſſa: nam rex pre
liuꝫ nec ſpectare poterat Igitur duce Emilio regillo a remi
gantibus rhodiis tota laceratur| ne ſi placeant Athene in
Antiocho uicimus xerſen| in emilio alcibiadem equauimus
Epheſis ſalamina penſauimus. Tum conſule Scipione: cui
frater ille modo uictor Carthaginis africanus| uoluntaria
legatione aderat| debellari regem placet: & iam toto ceſſe-
rat mari. ſed nos imus ulterius Meandrum ad amnem| mõ
temq; ſipylum caſtra ponuntur. Hic rex incredibile dictu|
quibus auxiliis| quibus copiis conſederat: trecenta milia pe
ditum equitum| falcatorumq; curruum non minor nume-
rus Elephantos ad hoc immenſe magnitudinis auro| purpu
ra| & ſuo ebore fulgentibus atiem utrinq; uallauerat. ſed
hec omĩa perpedita magnitudine ſua. ad hoc imbre qui ſub
ito ſuperfuſus mira felicitate perſicos arcus corruperat:
primum trepidatio: mox fuga: dehinc triumphus fuerunt.
uicto & ſupplici pacem| atq; partem regni dari placuit| eo
libentius quo tam facile ceſſiſſet.

Bellum Etholicum.

a Iriaco bello ſucceſſit ut debebat Etholicum: uicto
quippe po. Ro. antiocho faces aſiatici belli perſeque
bat: Ergo fuluio nobiliore mandata ultio eſt: hic
ꝓtinus caput gentis Ambratiam regiam pyrrhi machinis
quatit Secuta deditio eſt: Aderant Etholorum precibus
Attici|rodii: & memineramus auxilii|ſic placuit ignoſcere
Serpſit tamen latius in proximos bellum omnemq; late Ce
phaloniam Iacynton & quicquid inſularum in eo mari|in-
ter cerannios montes|Iugumq; malaeum Etholici belli ac-
ceſſio fuerunt.

Bellum Hiſtricum.

b Iſtri ſequuntur Etholos: quippe bellantes eos nu-
per adiuuerant Igitur initia pugne proſpera hoſti
fuerunt: eodem q; exitii cauſa: nam cū Gnei Mal
lei caſtra cepiſſent|opimeq; prede incubarent epulantes ac
ludibundos pleroſq; |ac ubi eſſent pre poculis neſcientes:
Appius pucher inuadit: ſic cū ſanguine & ſpiritu male par
tam reuomuere uictoriam Ipſe rex apulo equo impoſitus|
cum ſubinde crapula & capitis errore lapſaret|Capitum ſe
ſe uix & egre poſtq̃ experrectus eſt didicit.

Bellum gallogrecum.

g Allogretiam quoq; Syriaci belli ruina conuoluit:
fuerint ne inter auxilia regis Antiochi |an cupi-
dus triumphi Mallius eos uiſos ſimulauerit| dubi
um certe: negatus eſt uictori triumphus: quia cauſam bel-
li non approbauit. Ceterum gens Gallogrecorum ſicut ipm
nomen inditio eſt|mixta & adulterate reliquie Galloruꝫ|
quibus brenno duce uaſtauerant gretiam|in orientem ſecu
ti in media aſie parte ſederant Itaq; ut frugum ſemina mu
ta ſolo degenerant Sic illa gemina feritas eorum aſiatica

amenitate mollita eſt Itaq; duobus ꝑliis fuſi fugatiq; ſűt: q̃uis ſub aduentu hoſtis relictis ſedibus in altiſſimos ſe montes recepiſſent Solos thologiorum tectos ſagatiam inſederant utriq; fundis | ſagittiſq; acti in perpetuam pacem dederunt. Sed alligati miraculo quodam fuere: cum cathenas morſibus | & ore temptaſſent cum effocandas inuicem fauces prebuiſſent. nam Oriazuntis regis uxor a centurione ſtuprum paſſa memorali exemplo cuſtodiã euaſit: reuulſumq; militis caput ad maritum ſuum retulit.

Bellum Macedonicum ſecundum.

d Vm alie alieq; gẽtes Syriatici belli ſequunt̃ ruinã Macedonia ſe rurſus erexit. fortiſſimũ ꝑpl'm memoria & recordatio ſue nobilitatis agitabat: et ſucceſſerat Philippo filius perſes: q ſemel imppetuuz uictam eſſe Macedoniã nõ putabat ex gentis dignitate: multo uementius ſub hoc macedones | q̃ ſub patre conſurgunt: quippe thracas in uires ſuas traxerant atq; ita induſtriã Macedonũ uiribus Thracũ | ferotiã Thracũ diſciplina Macedonuz temperauerant Acceſſit hiis conſiliũ ducis q ſitũ regionuz ſuaꝝ ſummo ſpeculatus hemo | poſitis per abrupta caſtris: Ita macedoniã ſuam armis ferroq; uallauerat: ut non reliquiſſe aditum niſi a celo uẽturis hoſtibus uideret̃. nã Martio philippo conſule eaz ꝓuintiam ingreſſus po. Ro. exploratis diligenter acceſſibus per aſtundã paludẽ | per acerbos | dubioſq; tumulos: & illa que uolucribus quoq; uidebant̃ in uia | uia acceſſit: Regẽq; ſecurum & nichil tale metuentez ſubita belli irruptione terruit cuius tanta trepidatio fuit: ut pecuniã omnẽ in mare iuſſerat mergi ne periret: claſſez cremari ne incenderet̃. Paulo conſule cuz maiora & crebra eſſent impoſita preſidia | per alias uias Macedonia depreſſa eſt: ſumma quidem arte & induſtria ducis | cũ alias eminatus | alia irrupiſſet | Cuius aduentus ipſe eo terribilis regi fuit ut intereſſe non auderet. ſed gerenda ducibus bella mãdauerit. Abſens ergo uictus fugit in maria | inſulamq;

Samothracem|fretus celebri religione|quaſi templa & are poſſent defendere|quem nec mõtes ſui|nec arma potuiſſēt: nemo regum diutius amiſſe fortune conſcientiam retinuit Supplex cum ſcriberet ad imperatorē ab illo quo confugerat templo|nomenq; epiſtole notaret ſuum| regem addidit Sed nec reuerentior capte maieſtatis alius populo fuit:cuz in conſpectuz ueniſſet hoſtis|in templuz recepit| conuiuiis adhibuit:liberoſq; admonuit ſuos: ut fortunam cui tantum liceret reuerentur Inter pulcherrimos hunc quoq; populus Romanus de Macedonia duxit ac uidit triumphuz:cui ſpectaculo triduū impleuit. primus dies fuga|tabulaſq;:ſequēs arma|pecuniaſq; traxere:Tertius captiuos ipmq; regē Attonitum adhuc|tanq̄ ſubito male ſtupente: ſed multo peius gaudiū uictorie ppl's Romanus|q̄ epl'as uictoris p̄ceperat. Quippe eodez die quo uictus eſt Perſes in Macedonia Rome cognitū eſt:duo iuuenes candidis equis apud Iuturne lacū puluerez & cruorem abluebant hii nunctiauere Caſtorez & Pollucē fuiſſe|creditū uulgo q; gemini fuiſſent|inter fuiſſe bello q; ſanguine maderent:a Macedonia uenire qd̄ anelarent.

Bellum Illiricum.

m Acedonici belli contagio traxit Illyricos:ipſi qdē ut romanum a tergo diſtringerent a Perſe Rege conducti pecunia militarūt. Sine mora ab Anitio pretore ſubigunt. Scordiaz caput gentis deleſſe ſuffecit:ſtatim ſecuta deditio eſt. deniq; hoc bellū ante finituz eſt|q̄ geri Rome nūctiaretur.

Bellum Macedonicum Tertium.

q Vodā fato quaſi ita cōueniſſet inter penos & Macedonas ut tertio quoq; uincerent:eodē tpe utriq; arma mouerūt. ſed prior iugū excutit Macedo|aliquanto autē grauior dū contemnit|cauſa belli prope erubeſcēda. Quippe regnū pariter ec bellū uir ultime ſortis Adriſcus inuaſerat:dubiū liber|an ſeruus. mercennarius certe:ſz

qui uulgo ex ſimilitudine philippi pſeudo philippus uocabat̃ regiam formã regiũ nomen animo quoq; regio ĩpleuit. Igit̃ dũ hec ipſa contemnit ppl's roma. Iuuentio pretore contentus uirũ non macedonicus modo: Thratie quoq; auxiliis ingẽtibus ualidũ temere tẽptauit. Iuuentiuſq; nõ a ueris regibus ſed ab illo ymaginario & ſeruico rege ſuperat̃ Sed conſule metello amiſſum cũ legione p̃torẽ pleniſſime ultus eſt. nã & macedoniã ſeruitute mulctauit: et ducẽ belli deditũ ab eo: ad quẽ confugerat Thratie regulo in urbem in kathenis reduxit. hoc quoq; illi in malis ſuis indulgente fortuna ut de eo populus romanus quaſi de uero rege triũpharet.

Bellum punicũ tertium.

t Ertiũ in Africa bellũ & tẽpore exiguũ fuit. nam quadriẽnio pactũ eſt: & in cõparatione primũ minimũ labore: nõ eniz tã cũ uiris q̃ cũ ipſa urbe pugnatum eſt ſed plane maximum euentu: quippe tandem Carthago finita eſt: atq; ſi quis trium tẽporuz momenta conſidẽc: primo cõmiſſuz eſt bellũ: pfligatiũ ſecũdo: terto uero confectũ eſt: ſed huius cauſa belli: q contra federis legẽ aduerſus numidas qdẽ ſemel paraſſz claſſẽ et exercitũ: freqñs aũt Maſimiſſe fines territabat: ſed huic bono ſocioq; regi fauebat̃: cũ bellũ ſederet: de belli fine tractũ eſt. Catho iexpiabili odio. delendã eſſe Carthaginẽ: & cũ de alio conſuleret̃ pnũctiabat ſcipio naſica ſeruãdã: ne metu ablato emule urbis: luxuriari felicitas urbis inciperet. Mediũ ſenatus elegit: ut urbs tantũ loco moueret̃ nichil eniz ſpetioſius uidebat̃ q̃ eſſe Carthaginẽ: que nõ timeret̃. Igit̃ Manlio: Cenſorinoq; conſulibus ppl's ro. aggreſſus Carthaginẽ ſpe pacis iniecta traditã a uolentibus claſſem ſub ipſo ore urbis incẽdit. tũc euocatis pncipibus: ſi ſalui eſſe uellẽt: ut migrarent finibus imperatũ eſt: qd p rei atrocitate adeo mouit iras ut extrema mallẽt. Cõploratũ igit̃ publice ſtatiz & pari uoce clamatũ eſt ad arma: ſeditq; ĩ ña quoquo modo rebellandũ: nõ qa iaz ſpes illa ſupeſſet: ſed qa priam ſuã mallent hoſtiũ q̃ ſuis manibus euerti. Qui rebellantiũ fuerit furor

uel hinc intelligi poteſt:ꝙ in uſum noue claſſis tecta:domuſq;
reſciderũt:in armoꝝ officinas auꝝ & argentũ ꝓ ere ferroq; cõ
flatũ eſt:in tormẽtoꝝ uincula: matrone crines ſuos cõtulerũt:
Mancino deinde cõſule terra mariq; feruebat obſidio operis:
portus nudatus:& pͥmus:& ſequẽs:iaz & tertius murus:cum
tamen Byrſa:qd nomẽ arci fuit:quaſi altera ciuitas reſiſtebat.
q̃uis ꝓfligato urbis excidio:tñ fatale Africe nomẽ.ſcipionum
uidebat̃.Igit̃ in aliũ ſcipionẽ conuerſa res P.finẽ belli repoſce
bat.hũc paulo Macedonico ꝓcreatũ Africani illius magni fili
us in decus gentis aſſumpſerat:hoc ſcilicet fato| ut quã urbem
concuſſerat auus|nepos eius euerteret.ſed quã maxime morti
feri eſſe morſus ſolent morientiũ beſtiaꝝ: ſic plus negocii fuit
cũ ſemiruta Carthagine.q̃ integra cõpulſis in unã arcem hoſti
bus.portũ q̊q; maris.Romanus obſederat Illi alteꝝ ibi portũ ab
alia urbis parte foderũt: nec ut fugerẽt.ſed q̃a nemo illos.nec
euadere poſſe credebat.Inde q̃ſi enata ſubito claſſis erupit: cuz
interim iaz diebus.iã noctibus noua aliqua moles.noua machi
na.noua pditoꝝ hominũ manus:q̃ſi ex obruto incẽdio ſubita đ
cineribus flãma ꝓdibat:deploratis nouiſſime rebus.quadragin
ta ſe milia uiroꝝ dediderũt:qđ minus credas duce Haſdrubale
quãto fortius femina.& uxor ducis:que cõprehẽſis duobus li
beris a culmine ſe domus in mediũ miſit incendiũ:imitata regi
na que Carthaginẽ cõdidit.Quanta urbs deleta ſit.ut de ceterꝭ
taceã uel igniũ mora ꝓbari põt:q̄ppe per continuos decẽ et ſep
tem dies uix potuit incendiũ extingui:qđ domibus atq; tẽplis
ſuis ſponte hoſtes inmiſerant:ut q̃tenus urbs eripi romanis nõ
poterat.triũphus arderet.

Bellum Achaicuz.

Vaſi ſeculũ illud euerſionis urbiũ curreret.ita Cartha
ginis ruinã ſtatiz Corinthꝰ excepit Achaie caput.Gre
cie decus:inter duo maria Ioniũ & Egeũ quaſi ſpecta
culo expoſita.hec o facinus indignũ.ante oppreſſa eſt.q̃ in nu-
mero certoꝝ hoſtiũ referret̃.Critolaus cauſa belli.q̃ libertate a
romanis data.aduerſus ipſos uſus eſt.legatoſq; romanos dubiũ
an & manu.certe oratione uiolauit.Igit̃ Metello ordinanti cuz
maxime Macedoniã.mãdata eſt ultio:& hinc Achaicũ belluz
ac pͥmã Critolai manũ.Metellus cõſul ꝑ patentes Elidis cãpos

toto cecidit alpheo:& uno p̃lio ꝑactū erat bellū. Iam & ipſaʒ
urbem terrebat obſidio. Sed o fata reꝝ|cū Metellus dimicaſſet
ad uictoriā Mumius uenit hic alterius duc| dignitate exercitū
ſub ipſis Iſtim faucibus fudit geminoſq́ꝫ portus ſanguie infecit:
Tum ab incolis deſerta ciuitas|directa ꝑmū:deinde tuba p̃ci-
nente deleta eſt. Quid ſignoꝝ|qd ueſtiū|qdue tabulaꝝ raptuʒ|
incenſuʒ|atq́ꝫ porrectū eſt. quātas opes abſtulerit| & cremaue
rit. hinc ſcias ꝙ quicqd Corinthii eris toto orbe laudat̃ incen-
dio ſuꝑfuiſſe cōperim⁹. naʒ & eris notā fuiſſe p̃cioſiorē ip̄a opu
lentiſſime urbis fecit iniuria:qa incēdio ꝑmiſſis plurimis ſtatu
is atq́ꝫ ſimulacris eris|auri|argentiq́ꝫ uene in cōmune fluxerūt.

Res in Hiſpania geſte.

T Carthaginē Corinthus|ita Numantia Corinthuʒ
u ſecuta eſt. nec deinde orbe toto qcquā intactū armis
fuit|poſt illa duo clariſſima urbiū incēdia late atq́ꝫ paſ
ſim|nec ꝑ uices ſed ſimul pariter quaſi unuʒ undiq́ꝫ bellū fuit:
ꝓrſus ut ille urbes|quaſi agitantibus uētis diffudiſſe quedā bel
li incēdia toto orbe uiderent̃ Hiſpanie nūq̃ animus fuit aduer
ſus nos uniuerſe conſurgere:nūq̃ cōferre uires ſuas libuit:neq́ꝫ
aut īperiū experiri aut libertatē tueri ſuā publice. Alioqui ita
undiq́ꝫ mari. pyreneoq́ꝫ uallata eſt:ut īgenio ſitus nec adiri qdē
potuerit ſed antea a romanis obſeſſa eſt q̃ ſi ip̄aʒ cognoſceret.
ſola omniū ꝓuītiaꝝ uires ſuas. poſtq̃ uicta eſt. ītellexit. In hac
qꝑpe ꝑ ducētos annos dimicatū eſt a ꝑmis Scipionibus in Ceſa
rē Auguſtū nō cōtinue nō coherenter Sed ꝓut cauſe laceſſie-
rāt:nec cū Hiſpanis ī initio:ſed cū penis in Hiſpania. Inde cō
tagio & ſeries |cauſaq́ꝫ bellorum prima ꝑ pyreneum iugum ſig
na romana. p. & Gneus Scipiones intulerūt. p̃liiſq́ꝫ ingentibus
Hannonē & Haſdrubalē frēm Hannibalis ceciderūt: raptaq́ꝫ
erat īpetu Hiſpania:niſi fortiſſimi uiri in ip̄a uictoria oꝑpreſſi
punica fraude cecidiſſent. terra mariq́ꝫ uictores. Igit̃ q̃ſi nouā
integrāq́ꝫ ꝓuītiā ultor p̄ris & patrui Scipio ille mox African⁹
inuaſit:Isq́ꝫ ſtatim capta Carthagine. & aliis urbibus non cōtē
tus penos expulſiſſe. Stipendiariā nobis ꝓuīntiā fetit Omnem
citra ultraq́ꝫ hibeꝝ ſubiecit īperio:ꝑmuſq́ꝫ romanoꝝ ducum ui
ctor ad gades & oceani ora ꝑuenit:plus eſt ꝓuīntiā retinere q̃

facere Itaq; ꝑ partes iã huc iaꝫ illuc miſſi duces.q ferociſſimas
& ad id tẽporis liberas gẽtes.ideoq; ĩpatiẽtes iugi multo labo
re nec incruentis certaminibus ſeruire docuerũt.Catho ille cẽ
ſorius celtiberos id eſt robur Hiſpanie aliquot preliis fregit
Grachus pater ille grachoꝝ eoſdẽ centũ & qnquaginta urbiuꝫ
euerſiõe mulctauit.Metellus q ex Macedõia nomẽ meruerat
& celtiberus fieri.cũ & Celtiberiã memorabili cepiſſet exẽplo
et uerſobrigis maiore gloria pepcit.Lucullus turdulos atq; uac
ceos:de qbus Scipio ille poſterior ſingulari certamine.cuꝫ rex
fuiſſet ꝓuocatus opima retulerat.Decius brutꝰ aliquando latiꝰ
celticos.lucitanoſq;.& oĩs gallatie ꝑpl̄os: formidatũq; militibꝰ
flumẽ obliuionis:ꝑagratoq; uictor oceani litore.non prius ſig
na conuertit q̃ cadentẽ in maria ſolem obrutũq; aquis ignẽ nõ
ſine quodã ſacrilegii motu.& horrore dep̄hendit:ſed tota cer-
taminũ moles cũ luſitaĩs fuit & numantinis.nec ĩmerito.qꝑpe
ſolis gentiũ Hiſpanie duces contigerũt:fuiſſet & cũ oĩbus cel
tiberis niſi dux illius motꝰ inicio belli opp̄ſſus eſſet ſũmus uir
aſtu & audatia ſi receſſiſſet Solonticus q haſtã argenteã quati
ens uelut celo miſſam.uaticinanti ſimilis.omniũ in ſe mõtes cõ
uerterat.ſed cũ pari temeritate ſub nocte caſtra cõſulis adiſſet
iuxta tentorium ip̄m pilo uigilis .exceptus eſt. Ceterum luſi
tanos uiriatus erexit. uir calliditatis acerrime:qui ex uenator̃
latro ex latrone ſubito dux atq; imꝑator & ſi fortuna ceſſiſſet
Hiſpanie Romulus:nõ contentus libertateꝫ ſuoꝝ defendere ꝑ
quatuordecim ãnos omnia citra & ultra Iberũ amnem igni fer
roq; depopulatꝰ caſtra etiã p̄toriorũq; p̄ſidũ aggreſſus.Claudiũ
unimanũ pene ad internitionẽ exercitus cecidiſſet.iſignia tra-
beis & facibus nr̄is.que ceperat in montibus ſuis trophea fixiſ
ſet.tandem & Fabius maximus cõſul opp̄reſſerat: Sed a ſucceſ
ſore Pompilio uiolata uictoria eſt.qꝑpe cõficiende rei cupidus
fractũ ducẽ & extrema deditionis agitantem ꝑ fraudem & in
ſidias & domeſticos ꝑcuſſores aggreſſus:hãc hoſti gloriã dedit
ut uideret̃ aliter uinci nõ potuiſſe.

Bellum Numantinuꝫ.

Vmantia quantũ Carthaginis|Capue |Corinthi opibꝰ
inferior:tantũ uirtut̃ nomine & honor̃ par omnibus:
ſummũq; ſi uiros eſtimes Hiſpanie decus:qꝑpe que
ſine muro|ſine turribus|modico edita tum̃lo apd̄ flumẽ ſylatã

quatuor milibus celtiberoꝝ· xl·exercitū ꝑ ānos·xiiii·ſola ſuſti nuit:nec ſuſtinuit modo:ſed ſeuius aliquādo ꝑtulit: pudēdiſq; federibus affecit·nouiſſime cū īuictā eſſe cōſtaret| opus fuit eo q̊ qui Carthaginē euerterat nō temere· ſed fateri licet: illius cauſa belli iiuſtior Sidobenſes ſotioſq; & conſanguineos· roma noꝝ manibus elapſos exceperant·habita ꝓ eis depcatio nichil ualuit:cū ſe ab omni belloꝝ cōtagiōe remoueret| in legitimi fe deris pciū iuſſi arma deponere: hoc ſic a barbaris acceptū quaſi manus abſciderēt·Itaq; ſtatī megara uicto fortiſſimo duce ad arma conuerſi·Pompeyū prelio aggreſſi fedus tn̄ maluerūt| cū debellare potuiſſēt Hoſtiliū deinde Mancinū hūc q̊ aſſiduis cedibus ita ſubegerūt ut ne oc͞los qdē| aut uocē numantini uiri qſq̄ ſuſtineret· tn̄ cū hoc q̊ fedus maluerūt:contenti armorū manubiis:cū ad internitionē ſeruire potuiſſent:ſed non minus numantini q̄ caudini illius federis flagrans ignominia & pudo re ꝑpl's Ro·dedecus qdē pn̄tis flagitii d̄ditiōe Mācini expiauit Ceteꝝ duce Scipione Cartaginis īcēdiis ad excidia urbiū imbu to| tandem etiā in ultionē excāduit·Sed tūc acrius in caſtris q̄ in cāpo nr̄o cū milite| q̄ numantino p̄liandū fuit qppe aſſiduis & iiuſtis| & ſeruilib⁹ maxie opib⁹ attriti ferre pleni⁹ uallū q̄ſi arma neſcirēt:luto ignari| q ſanguie nollent| Iubebāt: Ad hec ſcorta Calones| Sarcine·niſi ad uſuꝫ neceſſaria āputāt· tāti eſſe exercitū·quāti īpatorē uere ꝓditū eſt·ſic redacto in diſciplina milite·cōmiſſa aties·Quotq; nemo uiſurū ſe nūq̄ ſpauerat· fa ctū eſt:ut fugientes numātinos qſq̄ uideret:dedere etiā ſe uo lebant ſi tolleranda iur̄ īperarēt:Sed cū Scipio uerā uellet·& ſine exceptione uictoriā·eo neceſſitatū cōpulſi·ꝑmū ut deſtina ta morte in p̄liū ruerēt:cū ſe prius epulis·q̄ſi īferiis īpleuiſſent carnis ſemicrude·& celie ſic uocāt indigene ex frum̄to potionē intellectū ab īpatore cōſiliū·Itaq; nō eſt ꝑmiſſa pugna moritu ris:cū foſſa atq; lorica quatuorq; caſtris circūdatos fames p̄me ret: Ab duce orātes p̄liū·ut tāq̄ uiros occidēt:& hoc ubi nō īpe trabāt·placuit eruptio:ſic conſerta manu plurimi occiſi: & cū urgēt fames aliquātiſper ind̄ uixerūt:nouiſſime cōſiliū fuge ſe dit:·hoc q̊ ruptis equoꝝ cingulis uxores ademere ſummo ſcele re ꝑ amorē· Itaq; deplorato exitu ī ultimā rabiē·furorēq; con- uerſi:poſtremo mori hoc genere deſtinarūt:duces ſuos·ſeq;·pa triāq; ferro et ueneno·ſubiectoq; undiq; igni perimerūt:macte eſſe fortiſſimā·& meo iudicio beatiſſimā in ipis malis ciuitatē

aſſeruit·cũ fide ſotios ppl̄m orbis terraꝝ uiribus fultũ ſua manu etate tã lõga ſuſtinuit· nouiſſime duce Maximo oppſſa ciuitas nullũ de ſe gaudiũ hoſti reliqt·unus enim uir numãtinus nõ fuit·q ĩ cathenis duceret̃:pda ut de paupibus nulla:arma ipi cremauerũt:triũphus fuit tm̃ de nomine·

Declinatio Romanoꝝ a uirtutibus·

b Actenus ppl̄s romanus pulcher| egregius| pius| ſanctus| atq; magnificus:reliqua ſeculi ut grãdia: Ita eq; magis turbida| & feda creſcentibus cũ ipa magnitudine ĩperii uiciis:adeo ut ſi qs hãc tertiã eius etatẽ trãſmarinaꝫ| quã ducẽtoꝝ armoꝝ fecimus diuidat: centũ hos priores| qbus Africã·Macedoniã·Siciliã·Hiſpaniã domuit·aureos| ſicut poete canũt·iure·meritoq; fateat̃·centũ uero frequentes·ferreos plane·& cruẽtos·& ſi qd ĩmanius: qppe qui Iugurtinis·Cimbricis·Mitridaticis·Particis·bellis Gallicis· atq; Germanicis: q celũ ipm gl̃ia aſcendit:grachanas druſianaſq; cedes· ad hoc ſeruilia bella miſcuerũt:& ne qd turpitudini deſit·gladiatoria Deniq; in ſe ipſe conuerſus·Marianis·atq; Sillanis· nouiſſime Pompei·& ceſaris manib⁹·q̃ſi p rabiẽ & furorẽ & nefas ſemet ipe lacerauit:que & ſi iũcta inter·ſe ſint oĩa atq; confuſa:tñ quo melius appareãt:ſimul & ne ſcelera uirtutibus obſtrepant Separatim ꝑferẽt̃ prius:q; ut cepimus iuſta illa & pia cũ exteris gẽtibus bella memorabimus:ut magnitudo creſcẽtis in dies impii appareat:tũ ad illa ciuiũ ſcelera| turpesq; & impias pugnas reuertemur·

Bellum Aſiaticum·

u Icta ad occaſum Hiſpania| populus Ro·ad oriẽteꝫ pacẽ habebat:nec pacẽ modo ſed inuſitata & incognita quadã felicitate relictis regiis hereditatibus opes| & tota inſemet regna ueiebãt: Attalus rex pergamenoꝝ regis Eumenis filius ſotii quõdã| cõmilitoniſq; nr̃i teſtamentũ reliquit: populus romanus bonoꝝ meorũ heres eſto:ĩ bonis reg| hec fuerũt· Addita igit̃ hẽditate| ꝓuitiã ppl̄s Ro·nõ qdẽ bello nec armis:ſꝫ qđ eſt equs teſtamẽti iur̃ retinebat:ſꝫ hanc difficile dictu ẽ utꝝ facili⁹ amiſerit an r̃cuperauerit· Ariſtonic⁹ regii ſanguis| ferox iuueĩs urbes regib⁹ parẽ cõſuetas ꝑtim facile ſolicitat:paucas r̃ſiſtẽtes Miedonẽ Samõ Colofona ui recepit:craſſiq; ꝑtoris cedit excercitũ ipm q; cepit· ſꝫ ille memor et familie

& romani nominis|cuſtodē ſui barbaꝝ uirgula excecat ī exitiū ſui:quod nolebat|ita concitat.Mox a ꝑpēna domitus et captus et per deditionē in uinculis habitus Aquilius Aſiatici belli reliquias confecit:mixtis nefas ueneno fōtibus ad deditionē q̄rūdā urbiū Que res ut naturā Ita infamē medicaminibus īpuris in id tēpus ſacroſancta romana arma uiolaſſet.

Lucii Florii Amnei Liber Scđus finit ſeqᵉ Tertius.

Bellum Iugurtinum.

h

Ec ad orientē ſed nō ad meridianā plagā eadē qes.qs ſperaret poſt Carthaginē aliqđ in Africa bellū:at qui non leuiter ſemimidia cōcuſſit:& fuit in iugurta ꝙ poſt Hannibalem timeretur. Quippe rex callidiſſimus ꝑplm Ro.armis inclitū & inuictū opibus aggreſſus eſt:& citra ſpē omniū fortūa ceſſit ut rex fraude ꝑcipuus| fraude caperet. hic auo maſſimiſſa| & micipſa p̄re ꝑ adoptionē|cū interficere fr̄es ſtatuiſſet|agitatus regni cupiditate|nec illos magis q̄ ſenatū|ꝑplmq;.Ro. quoꝝ in fide & clientela regnū erat|metueret:p̀mū ſcelus mādat īſidiis potituſq; hienſalis capite: cum ſe in adherbalē cōuertiſſet:Isq; romam ꝓfugiſſet|miſſa ꝑ legatos pecunia|traxit in ſententiam ſuā Senatū:& hec fuit de urbe eius p̀ma uictoria:miſſos deinđ qui regnū inter illū| adherbalēq; diuiderēt ſimiliter aggreſſus cū in ſcauro ipos romani īperii mores expugnaſſet|incboatum nephas legationis erupit:placuitq; paricidā bello ꝓſequi:p̀mus in monidā calfurnius beſtia conſul mittiẗ.Sed rex peritus|fortius aduerſus romanos auꝝ eſſe:q̄ ferrū|pacē emit:cuius flagitii reus cū īteruenīēte publica fide a ſenatu arceſſereẗ pari audatia uenit:& cōpetitorē impii maſſimiſſe Maſiuam imiſſo ꝑcuſſore confecit:hec altera contra regē fuit cauſa bellandi.Igiẗ ſequēs ultro mandaẗ Albino.Sed huius q̊q; pro dedecus|ita corrupit exercitū.ut uolūtaria nr̄oꝝ fuga uincēt munida|caſtriſq; potireẗ:addito etiā turpi federe in ꝑciū ſalutis| quē prius emerat dimiſit exercitū.Eodē tp̄e in ultionē nō tm̄ impii romani| q̄ pudoris.Metellus aſſurgit:q callidiſſimū hoſtē.nūc ꝑcibus.nūc minis.iā ſimlata.iā q̄ſi uera fuga eludentē artibus ſuis agreſſus eſt:agroꝝ atq; ulcoꝝ populatiōe cōtētus ī ipa numidia

capta ímpetum fecít:& Ʒamã qdeȝ fruſtra díu uoluít: Ceteꝝ
thalã graue͂ armís theſauroſqꝫ reg| dírípuít:tu͂c urbibus exutu͂
rege͂:& íã fíníu͂ ſuoꝝ|regníqꝫ fugítíuu͂ ꝑ mauros atqꝫ getulíam
ſequebať·poſtremo Maríus auctís admodu͂ copíís|cu͂ ꝓ obſcu
rítate generís ſuí capíte cenſos ſacramento adegíſſet·íaȝ fuſuȝ
& Sautíu͂ rege͂ adortus Iaȝ facílíus tame͂ uícít ꝙ͂ íntegru͂| & re-
cente͂ q & urbe͂ Herculí condítã tapſaȝ ín medía Afríca ſítam
anguíbus areníſqꝫ uallatã míra ꝗ͂daȝ felícítate ſuperauít·& ſax
eo edítã montí Moluchã urbe͂ ꝑ lígure͂ adítu arduo ínacceſſoqꝫ
penetrauít Mox no͂ ípſuȝ modo ſed bochu͂ qꝫ Mauritaníe rege͂
íuꝛ ſanguínís Numídã uíndícãte͂ apud oppídu͂ Círthã grauíter
cecídít :quí ubí díffíſus rebus ſuís alíene cladís fíerí acceſſío tí
met:precíu͂ federís|atqꝫ amícítíe rege͂ facít: Síc fraudulentíſſí
mus regu͂ fraude ín ſocerií ſuí ínſídías deductus eſt & Sylle ín
manu͂ tradíť tãde͂qꝫ optu͂ cathenís Iugurtã ín tríu͂pho ꝓpl's Ro·
aſpexít ſed ílle qꝫ ꝗ͂uís uíctus| & uínctus uídít urbe͂| quã uena
lem et quãdoqꝫ períturã| ſí habuíſſet emptore͂ fruſtra cecínerat
íaȝ ut uenalís fuíſſet habuíſſet emptore͂:& cuȝ ílle no͂ euaſerít|
certu͂ erít eã non eſſe períturã·

Bellum Allobrogum·

ſ

Jc ad merídíe͂ ꝓpl's romanus multo atrotíus & multí
plícíter & magís ad ſeptẽtríone͂ ueníe͂s níchíl hac pla
ga ínfeſtíus atrox celu͂ ꝑínde íngenío:om͂í ígíť tractu
uíolẽtíus·hoſtís a dextrís|atqꝫ leuís| & medío ſeptẽtríonís eru
pít·ꝓma tranſalpís arma nr͂a ſenſere Salmí:cu͂ de íncurſío͂íbus
eoruȝ fídíſſíma atqꝫ amícíſſíma cíuítas Maſſília quereret Allo
broges|deínde ȝaluerní cu͂ aduerſus eos ſímíles Heduoꝝ quere
le opem & auxílíum noſtrum flagítarent uaríuſqꝫ uíctoríe te
ſtís eſt|Iſauna| & uíndelícus amnes & ímpíger flumínum &
rhodanus:maxímus barbarís terror elefante fuere ĩmanítatí
gentíu͂ pares:níchíl tam conſpícuu͂ ín tríu͂pho|ꝙ͂ rex íp̃e bís uí
ctus díſcoloríbus ín armís|argenteoqꝫ carpento qualís pugna
uerat utríuſqꝫ uíctoríe qđ quãtu͂qꝫ gaudíu͂ fuerít uel hínc eſtí
marí põt ꝙ & Domítí⁹ neobarbus| & Fabíus maxím⁹ íp̃ís qb⁹
dímícauerãt ĩ loc| ſaxeas erexere turres:& deſuꝑ exornata ar
mís hoſtíbus trophea fínxeru͂t:cu͂ híc mos íuſítatus fuerít nr͂ís

Nunq̃ eniꝫ ꝑpl's Ro. hoſtibus domitis uictoriã ſuã exprobauit.

Bellũ Cymbricũ. Teutonicoꝝ. & Tigurtinum.

Jmbri | Teutoni | atq; Tigurtini ab extremis gallie ꝓ
fugi | cũ terras eoꝝ inundaſſet Oceanus nouas ſedes
toto orbe querebãt excluſiq; Gallia & Hiſpania | cum
in Italiã remigrarẽt miſere legatos in caſtra Syllani: inde ad ſe
natũ. petẽtes ut Martius ꝑpl's aliqd ſibi terre daret | quaſi ſtipẽ
diũ. Ceteꝝ ut uellet manibus atq; armis ſuis uteret̃ ſed quas da
ret terras ꝑpl's Romanus agrariis legibus inter ſe dimicaturus
Repulſi igit̃ | q̃d nequerãt p̃cibus | armis petere cõſtituũt. ſed
nec p̃mũ q̃dẽ ĩpetuꝫ barbaroꝝ Sillanus: nec ſcd̃m Manlius. nec
tertiũ Cepio ſuſtiner̃ potuerũt. oĩs fugati | exuti caſtris: actuꝫ
erat | niſi Marius illi ſeculo contigiſſet Ille q̊q; nõ auſus cõgredi
ſtatĩ militẽ tenuit in caſtris donec inuicta illa rabies | & ĩpetus
quẽ ꝓ uirtute barbari habent | conſeneſceret. receſſere igit̃ ĩcre
pantes: & tante erat capiende urbis fiducia: conſulentes | ſi q̃d
ad uxores ſuas mandarẽt: nec ſegnuis q̃ minati fuerãt triparti
to agmine per alpes id eſt clauſtra Italie ferebant. Marius mi
ra ſtatim uelocitate occupatis cõpendiis ꝑuenit hoſtẽq; ueroſq;
teutonas ſub ĩpis alpiuꝫ radicibus aſſecutus | in loco | quẽ aquas
ſextias uocant: qua fide numinũ prelio oꝑpreſſit: uallẽ fluuiũq;
mediũ Hoſtes tenebãt. noſtris aquaꝝ nulla copia. conſulto ne
id egerit Imꝑator: an errorẽ in conſiliũ uerterit dubiũ eſt: cer
te | neceſſitate aucta uirtus | cã uictorie fuit: naꝫ flagitãte aquã
exercitu | uiri inq̃t eſtis: et illic habetis Itaq; tanto ardore pug
natũ eſt eaq; cedes hoſtiũ fuit | ut uictor Romanus de cruento
flumine nõ plus aque biberit q̃ ſanguinis: Barbaroꝝ Certe rex
ipſe theudobotos quaternos | ſenoſq; equos trãſilire ſolitus | uix
unũ cũ fugeret aſcendit: ꝓximeq; in ſaltu cõprehenſus | inſigne
ſpectaclm̃ triũphi fuit: q̃ꝑpe uir ꝓceritat | eximie inter trophea
ſua eminebat. Sublatis funditus theutonis in cimbros cõuertit̃
hii iam | qs crederet | ꝑ hyemẽ que altius alpes leuat tridentinis
iugis in Italiam deuoluti ruina deſcenderãt | at hoſtes in flumẽ
non ponte nec manibus: ſed quadam ſtoliditate barbarica | pri-
mum corporibus aggreſſi: poſtq̃ retinere amnem manibus | &
clipeis fruſtra temptauerant ingeſta obrutim ſilua tranſilere:

& ſi ſtatiꝫ īfeſto agmine urbē petiſſent: grãde diſcrimē eſſꝫ Sed ī uenetia: quo fere tractu Italia molliſſima eſt: ipa ſoli celiq; clementia robur elanguit. Ad hoc panis uſu carniſq; cocte et dulcedine uini mitigatos Marius in tpe aggreſſus eſt: Iam diē pugne a nr̄o īperatore petierūt. & ſic ꝓximuꝫ dedit. In patētiſſimo quē ranniū uocāt cãpo cōcurrē. milia inde ſexaginta ceciderūt: hinc tertio minus ꝑ totū diē cōcidiſ barbarus. Iſte q̊ ipater addiderat uirtuti dolū: ſecutus Hannibalē: arcēq; cannaꝝ: ꝓmū nebuloſuꝫ nactus diem: ut hoſti inopinatus occurret: tū uentoſuꝫ q̊: ut puluis ī oculos oraq; ferret: tū atie conuerſa in orientem: ut q; ex captiuis mox cognitū eſt ex ſplēdore galeaꝝ: ac repcuſſu quaſi ardere celū uideret. nec minor cū uxoribus eoꝝ pugna q̄ cū ipis fuit: cū obiectis undiq; plauſtris: atq; carpētis alte deſuper q̄ſi e turrib⁹ lāceis cōptiſq; pugnarēt: ꝑinde ſpetioſa mors eaꝝ fuit: q̄ pugna: naꝫ cū miſſa ad Mariū legatiōe libertatē ac ſacerdotiū nō impetraſſent: nec fas erat: ſuffocatis eliſiſq; paſſim infantibus ſuis: aut mutuis cecidere uulneribus aut uinculo e crinibus ſuis facto: ab arboribus iugiſq; plauſtroꝝ pepēderūt: Boletis rex in atie dimicās īpigre nec iultus occubuit. Tertia. Tigurtinoꝝ Ambronūq; manus que quaſi in ſubſidio noricos inſederat: alpiū tumꝰos in diuerſa lapſi fuga ignobili & latrociniis euanuit. hūc taꝫ letum: tãq; felicē libertate Italie aſſertiq; īperii nuntiū: nō ꝑ homīes ut ſolebat ꝑpl̄s ro. accepit: ſed ꝑ ipos: & ſi credere fas eſt: deos quippe eodē die: quo geſta eſt res niſi pre ede polluc: & caſtoris Iuuenes laureati pretori lr̄as tradere frequēſq; in ſpectaclo rumor uictorie cimbrice feliciter dixit Quo qd admirabilius: quid inſignius fieri pōt: quippe uelut clara montibus ſuis roma ſpectaculo belli intereſſet: quod in gladiatorio munere fieri ſolet. uno eodēq; momēto: cū in atie cimbri ſuccūberēt: ꝑpl̄s in urbe plaudebat.

Bellum Thracum.

p Oſt macedonas ſic diis placet: Thraces rebellāt ipſi qdam tributarii Macedonum: nec in proximas

modo ꝓuintias cõtenti incurrere| Theſſaliã atq̧ Dalmatiã in adriaticũ mare uſq̧ uenerũt: ecq̧ fine contenti: quaſi interueniente natura| contorta in ipſas aquas tela miſerũt. nichil interim p id omne tempus reſiduũ crudelitatis fuit| in captiuos ſeuientibus: litare diis ſanguinez humanũ| bibêin oſſibus capitum huiuſcemodi ludibrio fedare mortem tam igni q̃ fumo: partus quoq̧ grauidarũ mulieruz extorquere tormentis ſeuiſſimi omniũ Tracũ Scordiſci fuere: Sed calliditas quoq̧ ad robur acceſſerat Siluaꝝ ac montiuz ſitus cũ ingenio conſentiebant: Itaq̧ nõ fuſus modo ab iis aut fugatus| ſed ſimili ꝓdigio omnino totus interceptus exercitus| quẽ duxerat Catho. l. Didius uagos & populatiõe diffuſos inter ſuam repulit thratiã. Druſus ulterius egit: & metuit trãſire Danubiuz. Minutius toto uaſtauit ebro: multis qdẽ amiſſis: dum pfidum glatie flumẽ equitat̃. Piſo rhodopen| Caucaſũq̧ penetrauit Curio dacia tenus uenit: ſʒ tenebras ſaltuũ expauit: Apius & in Sarmatas uſq̧ puenit. Lucullus ad terminũ gentiũ tanaim: lacũq̧ Meotim: nec aliter cruentiſſimi hoſtiũ| quaz ſuis moribus domiti. quippe in captiuos igni ferroq̧ ſeuitũ eſt. Sed nichil barbaris atrotius uiſum eſt| q̃ qđ abſciſis manibus relicti uiuere ſupſtites pene ſue iubebantur.

Bellum Mitridaticum.

P Ontifice gentes ad ſeptentrionẽ in mare ſiniſtruz iacẽt a põtico cognominate mari harũ gentiũ atq̧ regionum Rex antiquiſſimus ethas| poſt Artabazem a ſeptem illis perſis oriundus: inde Mitridates omniũ longe maximus. quippe cũ quatuor pyrro: quatuordecim anni Hannibali ſuffecerint: ille per .xl. annos reſtitit. donec tribus ingentibus bellis ſubactus |felicitate ſille| uirtute luculli| magnitudĩe põpeii cõſumeret̃: Cauſaz qdez illius belli ꝑtenderat apud caſſiũ legatũ attrectari terminos ſuos a nicomede bithinico: ceteꝝ elatus animis ingẽtibus Aſie totiꝰ et ſi poſſʒ Europe cupiditate flagrabat ſpẽ ac fidutiã dabãt nr̃a uicia: qppe cũ ciuilibus bellis diſiũgeremur| inuitabat occaſio: nudũq̧ iperii latꝰ oñdebãt ꝓcul| mariꝰ ſilla| ſertorius|

Inter hec reipublice uulnera/et hos tumultus repente quaſi
captato tempore in laſſos ſimul atqꝫ diſtrictos ſubitus tur-
bo tanti belli ab ultima ueluti ſpecula ſeptentrionis erupit.
Primus ſtatim impetus belli bithiniam rapuit. Aſia deinde
pari terrore correpta eſt:nec cunctanter ad regem ab urbi
bus noſtris/populiſqꝫ deſcitum eſt:aderat/inſtabat/ſeuicia
quaſi uirtute utebatur. Nã quid atrocius uiro eius edicto/
cum omnes qui in aſia forent Romane ciuitatis homĩes in
terfici iuſſit:Tum quidem domus/templa/et are humana
omnia/atqꝫ diuina iura uiolata ſunt .Sed hic terror aſie Eu
ropani quoqꝫ regi aperiebat.Itaqꝫ miſſis archelao/Neopto
lemoqꝫ prefectis:recepta et hodo/que pro nobis firmius ſte
tit Ceterum Cyclades/Delos/Eubeoa et ipſum grecie decꝰ
Athene tenebantur.Italiam iam/ipſamqꝫ urbem Romam re
gius terror afflabat.Itaqꝫ lucius Silla feſtinat uir armis op
timus/pariqꝫ uiolentia ruentem ulterius hoſtez quadã quaſi
manu repulit. primum itaqꝫ athenas urbem/quis crederet/
frugum parenter obſidione ac fame ad humanos cibos com
pulit:mox ſubruto pirrei portu ſex quoqꝫ et ampliꝰ muris
munito/poſtq̃ domuerat ĩgratiſſimos ut ipſe dixit hominũ
in honorem tamen mortuorum ſacris ſuis/fameqꝫ donauit:
Mox cum Euboea/atqꝫ boetia preſidia regis deſpuliſſet om
nes copias uno apud cheroniam/apud orchomenum altero
bello diſſipauit:Statiqꝫ in aſiã tranſgreſſꝰ ipm opprimit/et
debellatum foret:niſi de mitridate triunphare cito q̃ uere
maluiſſet:Ac tum quidem hunc aſie ſtatum Silla dederat:
ictum cum ponticis fedus:recepit bithiniam a rege Nico-
mede ab Ariobarzane Cappadociã:ac ſi erat Aſia rurſꝰ no
ſtra/ut ceperat Mitridates tantum repulſus.Itaqꝫ non fre-
git ea res ponticos ſed incendit: quippe rex aſia/et europa
quodammodo meſcatꝰ:non iam quaſi alienam ſed quia ami
ſerat:quaſi raptam iure belli repetebat igitur ut extincta
parum fideliter incendia/maiore flãma reuiuiſcunt:Ita ille
de integro auctis maiorẽ in moduz copiis/tota deniqꝫ regni
ſui mole in aſiam rurſus mari/terra/fluminibuſqꝫ ueniebat.
Chicum nobilis ciuitas arce/menibus/turribus marmoreis

aſiatice plage littora illuſtrat: hanc ille quaſi alteram Romã
toto inuaſerat bello: ſed fiduciam oppidanis reſiſtendi nun-
cius fecit docens aduentare lucullũ: qui horribile dictu| per
medias hoſtium naues utre ſuſpenſus| et pedibus iter aggu
bernans uidentibꝰ ꝓcul quaſi marina piſtris euaſerat Mox
clade conuerſa: cuꝫ ex mora obſidente regem| et ex fame pe
ſtilentia ugeret: recedentem lucullus aſſequitur· adeoqꝫ ce-
cidit ut granicus| et eſopus amnes cruenti redderētur Rex
callidus romane auaricie peritus | ſpargi a fugientibus ſar-
cinas| et pecunias iuſſit| quibus ſequentes morarentur | nec
felicior in mari| q̃ in terra fuga: Quippe centuꝫ nauium am
plius claſſe apparatũqꝫ belli grauem in pontico mari| aggreſ
ſa tempeſtas| tam feda lacerauit ſtrage| ut naualis belli iſtar
efficeret: plane quaſi lucullus quodam cum fluctibus| pro
celliſqꝫ commertio debellandum tradidiſſe regem uentis ui
deretur· Attrite iaꝫ omnes ualidiſſimi regni uires erant· ſed
animus malis augebatᷣ: Itaqꝫ ꝯuerſus ad ꝓximas gẽtes| totũ
pene orientem| ac ſeptentrionem ruina ſua inuoluit· hiberi|
Caſpii albani et utroqꝫ ſollicitantᷣ armenie· ꝑ que oĩa decꝰ
et nomen | et titulos· põpeio ſua fortuna querebat: Qui ubi
nouis motibus ardere aſiaꝫ uidet: alioſqꝫ ex aliis prodire re
ges| nihil cunctandum ratus| priuſq̃ inter ſe gentiuꝫ robora
coirent: ſtatim ponte nauibus facto omnium ante ſe primꝰ
tranſit eufraten: regemqꝫ fugientem media noctus | Arme
nia: quanta felicitas uiri uno prelio confecit· Nocturna ea
dimicatio fuit| et luna in partibus: quippe quaſi commilitãs
cum a tergo ſe hoſtibus a facie romanis prebuiſſet· pontici
per errorem longius cadentes umbras ſuas | quaſi hoſtium
corpora petebant: et Mitridates quidem nocte illa debella
tus eſt· nihil enim poſtea ualuit quanq̃ omnia expertus| mo
re anguiũ| qui obtrito capite| poſtremo cauda minantᷣ: quip
pe cum effugiſſet hoſteꝫ Colchos| ſicilie quoqꝫ littora| et cã
paniam noſtram ſubito aduentu terrere uoluit· Inde ꝑ Tra
ciam Macedoniam et greciaꝫ tranſilire· ſic Italiam nec opi
natus inuadere tantum cogitauit· Nam per defectionem
ciuium| pharnaciſqꝫ filii ſcelere preuentus male temptatum

ueneno|ſpiritum ferro expulit:Gneus interiꝫ magnus rebel lis aſie reliquias ſequēs|per diuerſa gentium terrarumqꝫ uolitabat. Nunc ſub orientem ſecutus armenias|captis in ipſo capite gentis Artaxatis|ſupplicem iuſſit regnare Tigraneꝫ Ac in ſeptentrionem ſcythicuꝫ iter|tamq̄ in mari ſtellis ſecutus|Colchos cecidit. Ignouit Iberie|pepercit albanis Regem Colchorum Herocleꝫ poſitis ſub ipſo caucaſo caſtris|Iuſſit in plano deſcendere: Ad artacem|qui Iberis imperabat|et obſides liberos dare:Heroclem etiam remuneratus eſt:ultro ab albania ſua lectulum aureum|et alia dona mittentem:necnon et in Meridiem uerſo agmine|libanum|Syriani Damaſchumqꝫ tranſgreſſus per nemora illa odorata|per turris et balſami ſiluas|Romana circumtulit ſigna: Arabes|ſiquid imperaret|preſto fuere Hieroſolimam defēdere temptauere Iudei.ueruꝫ hanc quoqꝫ intrauit: et uidit illud grande impie gentis archanum|patens ſub aureo uti celo: diſſidentibus et de regno fratribus arbiter factus iuſſit regnare hircanum. Ariſtobolo|quia renouabat eaꝫ rem|Cathenas dedit.ſic Pompeio duce populus Romanus totam|qua qua latiſſima eſt|aſiam peruagatus quam extremaꝫ habebat Imperii prouinciam mediam facit:exceptis quippe parthis: qui fedus maluerunt:et Indis:qui adhuc nos non nouerant Omnis aſia inter rubrum mare|et Caſpium|et Oceanuꝫ pōpeianis domita|uel oppreſſa ſignis tenebatur.

Bellum Cilycum.

Interim dum populus Romanus per diuerſa terrarum diſtractus eſt Cilyces inuaſerūt maria:ſublatiſqꝫ commerciis:rupto federe generis humani|ſic maria bello|quaſi tempeſtate precluſerant. Audaciā perditis|furioſiſqꝫ latronibus dabat inqeta Mitridaticis bellis|Aſia dum ſub alieni bello tumultu|Exteriqꝫ regis inuidia graſſantur Ac primum duce Iſodoro contenti ꝓximo mari cretam inter|atqꝫ Cyrenas|ad achaiaꝫ|ſinumqꝫ maleū quod a ſpoliis aureuꝫ ipſi uocauere|latrocinabant̄ Miſſuſqꝫ i eos

Publius ſeruilius quamuis leues et fugaces mioparonas gra
ui et martia claſſe turbaret| non incruenta uictoria ſuperat
ſed nec mari ſummouiſſe contentus ualidiſſimas urbes eorũ
et diutina preda abundantes phaſelim et olympum euertit:
Iſaurumq; ipſam arcem Cylycie| unde conſcius ſibi magni
labores Iſaurici cognomen adamauit: non ideo tamẽ tot cla
dibus domiti terra ſe continere potuerunt. ſed ut quedã ani
malia| quibus aquam terramq; incolendi gemina natura eſt
ſub ipſo hoſtis receſſu impacientes ſoli in aquas ſuas reſilie
runt. et aliquanto latius| ꝙ prius: ſic illa quoq; autem felix
dignus nunc uictoria Pompeius uiſus eſt: et mitridatice ꝓ
uincie factus acceſſio. Ille diſperſam toto mari peſteʒ ſemel
et imperpetuum uolens extinguere| diuino quodã apparatu
aggreſſus eſt: qꝑe cũ claſſibꝰ ſuis| et ſocialibꝰ Hodioꝝ abũ
daret pluribus legatis atq; prefectis utraq; ponti| et oceani
ora complexus eſt Gellius thuſco mari impoſitus: plotius
ſiculo: Gracilius liguſticum ſinum pompeius gallicum obſe
dit Torquatus balearicum. Tiberius uero Gaditanuʒ fictũ
qua primum maris noſtri limen aperitur. Lentulus libycuʒ
Marcellinus egyptium: pompei iuuenes adriaticum: Varro
Terencius Egeum et ponticum | et pamphilium: Metellus
Aſiaticum: cepio ipſas proponditos fauces| portius cato ſic
obditis nauibus| quaſi portaʒ obſeruauit. ſic per omnes equo
ris portus| ſinus latebras| receſſus| promuntoria| freta| pene|
inſulas| quicquid pyratarũ quadam indagine incluſum| atq;
oppreſſum eſt| Ipſe pompeius in origineʒ| fontemq; belli Ci
lyciam. nec hoſtes detrectauere certamen| non ex fiducia|
ſed quia oppreſſi erant auſi uidebantur. ſed nihil tamen am-
plius| ꝙ ut ad primum ictum concurrerent. Mox ubi circũ
fuſa undiq; roſtra uiderũt abiectis ſtatiʒ telis| remiſq;| plau
ſu undiq; pari. quod ſupplicantum ſignum fuit. uitam petie
runt: non alias taʒ incruenta uictoria uſi unꝙ ſumus. ſed nec
fidelior in poſterum reperta gens ulla eſt. Idq; repertuʒ ſin
gulari conſilio ducis: qui maritimum genus aut conſpectu
longe remouit mari| et mediterraneis agris quaſi obligauit:
eodemq; tempe et uſum maris nauibus recupauit: et terre

hominem ſuos reddidit. Quid prius in hac mireris uictoria uelocitatem| q̄ quadrageſima die parta eſt: an felicitatem. q̄ ne una quidem nauis amiſſa eſt: an uero perpetuitatem. q̄ amplius pyrate non fuerunt:

Bellum Creticum.

c Reticum bellum ſi uero uolumus noſcere| nos fecimus uincendi nobilem inſulam cupiditate fauiſſe Mitriditati uidebatur. hoc placuit armis uidicare primus inuaſit inſulam. M. antonius cum ingenti quidẽ uictorie ſpe| atq̄ fiducia: adeo ut plures cathenas in nauibus| q̄ arma portaret: dedit itaq̄ penas uecordie. Nam pleraſq̄ naues intercepe hoſtes: ea captiuaq̄ corpora religata uelis| ac funibus pependere: ac ſi uelificantes triũphantium ĩ modum cretes portibus ſuis adremigarunt Metellus deinde totam inſulã igni ferroq̄ populatus intra caſtella| et urbes redegit| et gnoſon| et teocreteam| et ut greci dicere ſolent urbium matrem Cidonem: adeoq̄ ſeue in captiuos conſulebatur: ut ueneno ſepelriq̄ conficerent: alii deditionem ſuã ad pompeium abſentem mitterent: et cum ille res in aſia gerens| eo quoq̄ prefectum miſiſſet Anthonium| in aliena prouincia inclitꝰ fuit: eoq̄ infeſtior Metellus in hoſtes ius uictoris exercuit uictiſq̄ lyſchene et phanare Cidone ducibꝰ uictor redit: nec quicquam amplius tamen de tam famoſa uictoria| q̄ cognomen creticum reportauit.

Bellum balearicum.

q Uatenus Metelli Macedonici domus bellicis nominibus aſſueuerat: altero ex liberi eius cretico fc̃o mora non fuit: quin alter quoq̄ balearicꝰ uocarẽt Baleares per idem tempus Inſule piratica rabie maria corruperant: homines feroſq̄| atq̄ ſilueſtres mireris auſos aut ſcopulis ſuis ſaltem maria proſpicere: aſcendere etiaꝫ| et inconditas rates| et prenauigantes ſubinde inopinata impetu terrure: ſed cũ uenientẽ ab alto Romanã claſſeꝫ ꝓſpexiſſẽt|

terruere:ſed cũ uenientẽ ab alto Romanã claſſẽ ꝓſpexiſſẽt
predam putantes|auſi etiam occurrere:et primo impetu in
genti lapidum|ſaxorumq; nimbo claſſem operuerunt:tribꝰ
quiſq; fundis preliatur:certos eſſe quis meretur Ictus:cuȝ
hec ſola genti arma ſint:Id unum ab infantia ſtudium cibũ
puer a matre non accipit|niſi quem ipſa monſtrante percuſ
ſit. Sed non diu lapidatione terruere romanos:poſtquaȝ cõ
minus uentum eſt|expertiq; roſtra|et pila uenientia|pecu-
dum in morem clamore ſublato petierunt fuga littora:di-
lapſiq; in proximos tumulos|querẽdi fuerũt| ut uincerent.

Bellum Cipricum.

Derat fatum inſularum. Igitur et Ciprus recepta
a ſine bello. Inſulam ueteribus diuiciis abundantem
et ob hoc ueneri ſacra Ptolomeus regnabat. ſed di
uiciarum tanta fuit fama:nec falſo:ut uictor gentiuȝ popu
lus|et donare regna conſuetus publio clodio tribuno duce
ſocii uiuiq; regis confiſcationem mandauerit:et ille quideȝ
ad rei famam ueneno fata percepit. Ceterum portius cato
Ciprias opes liburnis per tyberinum hoſtium inuexit: que
res latius erariũ populi romani|q̄ ullus triũphus impleuit.

Bellum Gallicum ſub Iulio Ceſare.

Sia Pompeii manibꝰ ſubacta:reliquias. que reſta
a bant in europa|fortuna in ceſareȝ tranſtulit:reſta
bant autem imaniſſimi gentium galli|atq; germani
et quamuis toto orbe diuiſa tamen qui uinceret|habuit bri
taniam. primus gallie motus ab belueclis cepit: qui Rodanũ
inter et henum ſiti|non ſufficientibus terris |uenere ſedem
petitum incenſis menibus ſuis. hoc ſacramentum fuit|ne re
dirent:ſed petito tempore ad deliberandum:cum inter mo
ras ceſar Rhodani ponte reciſſo|abſtuliſſet fugã:ſtatim bel

lıcoſiſſimam gentez ſic in edes ſuas| q̃ſi greges in ſtabula pa
ſtor reduxit. Sequens longe cruentior pugna Belgarũ: q̄ppe
pro libertate pugnantium. hic cum multa romanoꝝ inſignia
militum. tum illud egregium ipſius ducis: ꝙ nutante in fu-
ga exercitu| rapto fugientis e manu ſcuto in primam uoli-
tans aciem| manu prelium reſtituit. Inde cum uenetis etiaz
nauale bellum. Sed maior cum ocano q̃ cum ipſis nauibus
rixa: quippe ille rudes et informes| et ſtatim naufrage cum
roſtra ſenſiſſent. Sed herebat in uadis pugna| cuz eſtibus ſo
lutus cum ipſo certamine ſubductus occeanus intercedere
bello uideretur. Sed ille quoqꝫ acceſſere diuerſitates ꝓ gen
tium| locorumqꝫ natura. Aquitani callidum genus in ſpelun
cas ſe recipiebat: iuſſit includi mora dilabebantur inſulas|
iuſſit incendi. Nemo tantum feroces dixerit gallos: fraudi
bus agunt. Inditiomarꝰ treueros| Ambiorix cõuocauit ebu
rones: utriqꝫ abſente Ceſare coniuratione facta in uenere le
gatos. Sed ille fortiter a dolabella ſummotus eſt relatumqꝫ
regis caput: hic inſidiis in ualle diſpoſitis dolo ꝑtulit. Itaqꝫ
et caſtra direpta ſunt| et aurum ablatum. M. cottam cũ Ti
turio ſabino legato ibi amiſimus: nec ulla de rege mox ultio
quippe perpetua trans Henuz fuga latuit. nec Henus ergo
immunis: nec enim fas erat| ut liber eſſet receptator hoſtiũ
atqꝫ defenſor. ſed prima cõtra germanos illius pugna iuſtiſ
ſimis quidem ex cauſis hectani de incurſionibus eorum que
rebantur. Que arioniſti regis ſuperbia: cum legati dicerent
ueni ad ceſarem. Quis eſt autem ceſar: et ſi uult ueniat in-
quit: et quid ad aliud quid agat noſtra germania. num ego
me interpono romanis. Itaqꝫ tantꝰ gentis noue terror in ca
ſtris| ut teſtamenta paſſim etiam principibus ſcriberentur.
ſed illa immania corpora| quo erant maiora eo magꝭ gladiis
ferroqꝫ patuerunt: Quis calor in preliando militum fuerit
nullo magis exprimi poteſt | q̃ ꝙ elatis ſuper caput ſcutis|
cum ſe teſtudine barbarus tegerit | ſuper ipſa romani ſcu-
ta ſalierunt: et inde in iugulos gladiis deſcendebant. Iteruz
de germano Treueri querebantur. hic uero iam Ceſar

ultro maſſiliam nauali ponte tranſgreditur ipſumq; Henuz
et bircanis boſtem querit in ſiluis: Sed in ſiluas|ac paludes
omne genus diffugerat tantum pauoris incuſſit ultra ripaz
Romana uis: nec ſemel Henus|et iterum quoq; |et quidem
ponte facto penetratus eſt. Sed maior aliquãto trepidatio
quippe cum Henum ſuum ſic ponte|quaſi iugo captum ui-
derent: fuga rurſus in ſiluas in paludes: Sed quod acerbiſſi
mum Ceſari fuit|non fuere|qui uincerentur: omnib9 terra
mariq; captis reſpexit oceanum: et quaſi bic romanis orbis
non ſufficeret|alterum cogitauit. Claſſe igit̃ comparata Bri
tanniam petit. In Britãniam tranſit mira celeritate. Quippe
qui tercia uigilia morinis ſoluiſſet a portu |minuſ q̃ medio
die inſulã ingreſſus eſt: plena erãt tumultu boſtico littrea
et terpidantia ad conſpectum rei noue carpenta uolitabant
Itaq; trepidatio pro uictoria fuit. Arma et obſides accepit
a trepidis: et ulterius iſſet |niſi improbam claſſez naufragio
caſtigaſſet oceanus: reuerſus igitur in Galliaz claſſe maiore
auctis admodum copiis in eundem rurſus oceanuz|eoſdẽq;
Britannos|Caledonias ſecutus iſulas: unumquoq; eniz regi
bus cauelianis in uincula dedit: contentus biis |non enim ꝓ
uincie ſed nomini ſtu debatur|cuz maiore q̃ prius preda re
uectus eſt: ipſo quoq; oceano tranquillo magis|et propitio:
quaſi imparem ſe fateretur: ſed maxima omnium|eadez no
uiſſima coniuratio fuit Galliarum: cum omnes pariter aluer
nos atq; bituritas|Carnetas ſimul Sequanoſq; cõtraxit: Ille
corpore|armis|ſpirituq; terribilis|nomine etiam|quaſi ter-
rore compoſito uergingetorix|Ille feſtis diebus|et concilia
libus cum frequentiſſimos in lucis baberet ferocibus dictis
ad ius priſtinum libertatis erexit: aberat tunc Ceſar Rauen
ne delectum agens: et byeme creuerant alpes: ſic interclu-
ſum putabant iter. ſed ille qualis erat ad nuncium rei feliciſ
ſime temeritatis per inuiuos ad id tempus montium tumu-
los per intactas uias|et niues expedita manu emenſus|occu
pat Galliam|et ex diſtantibus Hybernis caſtra contraxit:
et ante in media Gallia fuit|quam ab ultima timeretur. Tũ

ipſa capita belli aggreſſus urbes|aluarſcum quadraginta mi
lia propugnantium ſuſtulit Aleſiam ducentorum quadragin
ta millium Iuuentute ſubnixam flammis adequauit. Circa
gergoniam Auernorum tota belli moles fuit:quippe cuȝ oc
toginta millia muro et arce. et abruptis defenderent maxi
mam ciuitatem uallo|ſudibus |et foſſa |inductoq; foſſo flu-
mine ad hoc.xviii.caſtellis|ingentiq; lorica circundatā pri
mum fame domuit:mox audentem eruptiones| in uallo gla
diis|ſudibus concidit:nouiſſime in deditionem redegit.Ipſe
ille rex maximum uictorie decus ſupplex cum caſtra ueniſ
ſet|phaleras|et ſua arma ante Ceſaris genua proiecit.habes
inquit fortem uirum fortiſſime uiciſti.

Bellum Parthicum.

d Vm Gallos per ceſarem in ſeptentrione debellat:
Interim ad orienteȝ graue uulnus a Parthis popu
lus Romanꝰ accepit.nec de fortuna queri poſſumꝰ
Caret ſolatio clades|aduerſis diis |et hominibus cupiditas
conſulis craſſi| Dum parthico inhiat auro undeciȝ ſtrage le
gionum|et ipſius capite mulctata eſt:et tribunꝰ plebis Me
tellis exeuntem duceȝ hoſtilibꝰ diris deuouerat: et cũ ȝeug
ma tranſiſſet exercitus|rapta ſubitis ſigna turbinibꝰ hauſit
Eufrates:et cum apud Niceforum caſtra poſuiſſet miſſi ab
herode rege legati denunciauerunt precurſorum cum Pom
peio federum|Sillaq; meminiſſent:regiis inhians ille The-
ſauris:nihil ne imaginario quideȝ iure|ſed Selence ſe reſpõ
ſurum eſſe reſpondit.Itaq; dii federum ultores nec inſidiis
nec uirtuti hoſtium defuerunt:Iamprimuȝ qui ſolus et ſub
uehere commeatus|et muuire poterat a tergo relictus Eu-
phrates:tum ſimulato tranſfuge cuidam maȝare Syro cre-
ditur|dum in mediam camporum uaſtitatem eodẽ duce duc
tus excercitus|undiq; hoſti exponeretur .Itaq; uix dum ue
nerat Carras:cum undiq; prefecti regis Silates|et Sirenas
oſtendere ſigna auro |ſericiſq; uexillis uibrantia:Tunc ſine
mora circumfuſi undiq; equitatus in moduȝ grandinis|atq;

nimborum diuerſa pariter tela fuderunt. Sic mirabili ſtrage deletus exercitus Ipſe in colloquium ſollicitatus ſigno dato unius in hoſtium manus incidiſſet: niſi tribunis reluctantibus fugam ducis barbari ferro occupaſſent. Sic quoq relatum caput ludibrio hoſti fuit. filium ducis pene in conſpectu patris eiuſdem telis operuerunt Reliquie in felicis exercitus quo quenq rapuit fuga | in armeniam | Cilyciam | Syriamq diſtracte uix nuncium cladis retulerunt. Caput eius reciſum cum dextra manu ad regem reportatum ludibrio fuit: nec indigno: aurum enim liquidum in rictum oris effuſuz eſt ut cuius animꝰ arſerat auri cupiditate | eius etiā mortuum et exangue corpus auro urcretur.

A nacephaleoſis. finis tercie etatis ſcz Iuuentutꝭ.

Hec eſt illa tercia etas populi romani tranſmarina qua italia progredi auſus orbe toto arma circūtulit. Cuius etatis ſuperiores centuz anni | ſancti pii | et ut diximus aurei ſine flagitio | ſine ſcelere | duz ſincera adhuc | et innoxia paſtorie illius ſecte integritas. Dumq penorum hoſtium imminens metus | diſciplinam ueterez continebat. poſtremi centum | quos a carthaginis | corinthi Numatieq excidiis | et attali regis aſiatica hereditate deduximus in ceſarem atq pompeiū: ſequutumq hos | de quo dicemus | Auguſtum ut claritate rerum bellicarum magnifici: Ita domeſticis cladibus miſeri | et erubeſcendi: Quippe ſic galliam Thraciam | Siciliam | Cappadociam | uberrimas | ualidiſſimaſq prouincias | armenios et brittannos | et ut nō in uſum Ita ad imperii ſpeciem magna nomina acquiſiſſe pulchrum ac decorum. Ita eodem tempore dimicaſſe domi cum ciuibus ſociis | mancipiis | gladiatoribꝰ | totoq inter ſe Senatu turpe ac miſerandum at neſcio | an ſatius fuerit populo Romano Sicilia et affrica contento fuiſſe: aut hiis etiam ipſis carere | dominati in Italia ſua | q̄ eo magnitudinis creſcere: ut uiribus ſuis conficeretur. Que enim res alia ciuiles furores peperi q̄ nimia felicitas: ſyria primum nos uicta corrupit: Mox

aſiatica pgameni reg̃ hereditas. Ille opes atq̃ diuicie afflix
ere ſeculi mores: merſamq̃ uiciis | quaſi ſentina rem pu. peſ
ſundedere. unde cum populus romanus a tribunis agros |
et cibaria flagitaret niſi per famem | quaʒ luxu fecerat. hinc
quoq̃ Graccana | et prima | et ſecunda | et illa tercia Apuleia
na ſeditio: unde regnare iudiciariis legibus iuſſus a ſenatu
eques: niſi ex auaricia | et uectigalia reipublice atq̃ ipſa iu-
dicia in queſtu haberētur. hinc rurſus et promiſſa ciuitas la
tio | et per hoc arma ſociorum. Quid autem bella ſeruilia un
de nobis | non ex abundantia familiariũ. unde gladiatorii ad
uerſus dominos ſuos exercitus | niſi ad conciliandum plebis
fauorem: effuſa largitio cum ſpectaculis indulget ſupplicia
quondam hoſtium artem facit iam ut ſpecioſiora uicia tan-
gamus: nonne ambitus annorum ab hiſdem diuiciis incitatꝰ
atq̃ inde Mariana | inde ſillana tempeſtas: atqui magnificꝰ
apparatus conuiuiorum | et ſumptuoſa largitio | num ab opu
lentia paritura mox egeſtatem: hec catilinam patrie ſue im
pegit. deniq̃ illa ipſa principatus | et dominādi cupido: unde
niſi ex nimius opibus uenit: Atqui hic Ceſarem | atq̃ pom-
peium furialibus in exitium rei. p. facibus armauit. hos igiť
populi Romani omnes domeſticos motꝰ ſeparatos ab exter
nis iuſtiſq̃ bellis ex ordine proſequemur.

Cauſe Seditionum Vrbis.

ſ Editionium omnium cauſas tubunicia poteſtas ex
citauit. que ſpecie quidem plebis tuende: cuius in
auxilium comparata erat: re autem dominationem
ſibi acquirens | ſtudium populi | ac fauorem agrariis | frumen
tariis | iudiciariis | legibus aucupabatur | Inerat omnibus ſpe-
cies equitatis. Quid taʒ iuſtum enim | q̃ recipere plebeʒ ius
ſuum a patribus. ne populus gentium uictor | orbiſq̃ poſſeſ-
ſor | extorris aris | ac focis ageretur Quid tam equum | q̃ ino
pem populum uiuere ex errario ſuo. Quid ad ius libertatis
equande magis efficax | q̃ ut ſenatu regente prouincias ordi
nis equeſtris auctoritas ſaltem iudiciorum regno niteretur

ſedhec ipſa in perniciem redibant:et miſera reſpublica in exitium ſuuz merces erat:Nam et a Senatu inequité tranſlata iudiciorum poteſtas|uectigalia|imperii patrimonium ſupprimebat et emptio frumenti ipſos reipu. neruos exhauriebat erariuz. Reduci plebs in agros unde poterat ſine poſſidentium euerſione|q ipſi pars populi erant: tñ relictas ſibi a maioribus ſedes|etate q̃ſi iure hereditario poſſidebãt.

Seditio Gracchi.

p Rimam certaminum facem Gracchꝰ accendit|genere|forma eloquẽtia facile princeps. Sed hic ſiue mancinianę deditionis quia ſpõſor federis fuerat|contagium timens:et inde popularis ſiue equo et bono ductus:quia depulſam agris ſuis plebem miſeratus eſt:ne populus gentium uictor orbiſq; poſſeſſor laribus ac focis ſuis exularet:quacunq; mente rem auſus ingentem:poſtq̃ rogationis dies aderat ingenti ſtupatus agmine roſtra conſcendit:nec deerat obuia manu tota inde nobilitas|et tribuni in partibus. Sed ubi intercedentem legibus Caium octauium uidet Grachus|contra fas collegii ius poteſtatiſ iniecta manu depulit roſtris: Adeoq; preſenti metu mortis exterruit:ut abdicare ſe magiſtratu cogeret: ſic triũuir creatus diuidendis agris cum ad perpetranda cepta die comitiorum prorogari ſibi uellet imperium|obuia nobiliũ manu eorumq; quos agris mouerat cedes a foro cepit:inde cum ĩ capitolium profugiſſet:plebemq; ad defenſionẽ ſalutis ſuę caput manu tangens|hortaretur:prebuit ſpeciez regnũ ſibi ac diadema poſcentis:atq; ita duce Scipione Naſica cõcitato in arma populo|quaſi iure oppreſſus eſt.

Seditio alterius Gracchi fratris.

ſ Tatim et mortis et legum fratris ſui uindex non minore impetu incaluit Caius Gracchus|qui cum pari tumultu atq; terrore plebem in auitos agros

accẽderet et r ecentẽ Attali hereditatẽ in alimenta pp̄lo polli
ceret. Iãqꝫ nimius et potens altero tribunatu ſcd̄a plebe uoli
taret|abrogare auſo legibus ſuis Minutio tribuno|fretus co-
mitũ manu fatale familie ſue capitoliũ iuaſit. Inde proximoꝝ
cede depulſus|cum ſe in auentinuꝫ recepiſſet. Inde quoqꝫ ob-
uia Senatus manu ab Opimio Conſule eſt oppreſſus. Inſultatũ
quoqꝫ mortis reliquiis et illud ſacro ſanctum caput Tribuni
plebis percurſoribus auro penſatuꝫ eſt.

Seditio Apuleiana.

n Ibilominus Apuleius ſaturninus gracchanas aſſe-
rere leges non deſtitit: tantum animorum uiro Ma-
rius dabat: q nobilitati ſẽper inimicus: conſulatu ſuo
ꝑterea confiſus: occiſo palaꝫ comitiis Annio competitore tri
bunatus ſubrogare conatus eſt in eius locum Caiũ Gracchuꝫ
hominem ſine tribunatu|ſine nomine| ſed ſubdito titulo in fa
miliam ipſe ſe adoptabat: cum tot tantiſqꝫ ludibriis exultaret
impune rogandis Gracchanis legibus ſic uehementer ĩcubuit
ut ſenatum quoqꝫ cogeret in uerba iurare| cum abnuentibus
aqua et igni interdicturum ſe minaretur. unus tamen extitit
qui mallet exilium. Igitur poſt Metelli fugã omni nobilitate
percuſſa|cum iam tercium annuꝫ dominaretur: eo ueſanie pro
greſſus eſt: ut conſularia quoqꝫ comicia noua cede turbaret
quippe|ut ſatellitem furoris ſui Clauciam conſulem faceret
Caium memmium competitorem interfici iuſſit. et in eo tu-
multu regem cũ ſatellitibus ſe appellatum letus accedit. Tum
uero iam conſpiratione ſenatus ipſo quoqꝫ iam Mario cõſule
quia tueri non poterat: aduerſo directe in foro acies: expulſꝰ
inde capitolium inuaſit: ſed cum abruptis fiſtulis obſideretur
Senatui qꝫ per legatos penitentie fidem faceret. ab arce di-
greſſus cum ducibus factionis receptus in curiam eſt. ibi cuꝫ
facta irruptione populus fuſtibus ſaxis qꝫ coopertuꝫ etiã ĩpa
morte quoqꝫ lacerauit.

Seditio druſiana.

p Oſtremo Liuius druſus non tribunatus modo iu ribus ſed ipſius etiam ſenatus auctoritate| totius q italie conſenſu eaſdem leges aſſerere conatus: dum aliud captat ex alio| tantum conflauit incendium ut ne prima illius flamma poſſet ſuſtineri et ſubita morte correptus here ditarium in poſteros ſuos bellum propagaret. Iudiciaria lege Caii Gracchi diuiſerant populum Romanuz et bicipitem ex una fecerant ciuitatem: equites Romani tanta poteſtate ſub nixi: ut qui fata| fortunas q principum haberent in manu| in tercept s uectigalibus ſpeculabantur ſuo iure rem. p. Senatus exilio Metelli| damnatione Rutilii debilitatus| omne decus maieſtatis amiſerat. In hoc ſtatu rerum pares opibus| animis dignitate| Vnde et nata Liuio druſo emulatio acceſſerat. Fq tem Seruilius cepio: Senatuz Liuius druſus aſſerere: ſigna et aquile| et uexilla aderant. Ceterum ſic in urbe una quaſi in bi nis caſtris diſſidebatur. prior Cepio in ſenatum inpetu facto reos ambitus Scaurum| et Philippum principes nobilitatis ele git: Hiis motibus ut reſiſteret Druſus plebem ad ſe Grac chanis legibus eiſdem| ſocios ad plebem ſpe ciuitatis erexit. Extat uox ipſius: nihil ſe ad largitionem ulli reliquiſſe| niſi qs aut cenum diuidere uellet| aut celum. Aderat promulgandi dies: cum ſubito tanta uis hominuz undiq apparuit: ut hoſtiū aduentu obſeſſa ciuitas uideretur. auſus tamen abrogare de le gibus conſul Philippus: ſed apprehenſum faucibus uictor| non ante dimiſit q̈ ſanguis in ora et oculos redundaret. ſic per uiz lite| iuſſe q leges: ſed preciuz rogationis ſtatim ſocii flagitare Cum interim imparem Druſum| egrū q rerum temere mo tarum matura: ut in tali diſcrimine mors abſtulit: nec ideo minus ſocii promiſſa Druſi: aut populo Romano repoſcere ar mis deſierunt.

Bellum ſociale I talicum.

ſ Ociale bellum uocetur licet| ut extenuemus iuidiam ſi uerum tamen uolumus| illud ciuile bellum fuit. Quippe cum populus Romanus Etruſcos| Latinos|

Sabinos qꝫ miſcuerit:ut unum ex omnibus ſanguinem ducat
corpus fecit ex membris|et ex omnibus unus eſt:nec minore
flagitio ſocii intra Italiam q̃ ciues intra urbeꝫ rebellant:Itaqꝫ
cum Thuſci ciuitates quas uiribus auxerant|ſocii iniuſtiſſime
poſtularent: ad quam ſpē eos cupidine dominationis Druſus
erexerat:Poſtq̃ ille domeſtico ſcelere oppreſſus eſt: eadē fax
quam illum cremauit|ſocios in arma| et expugnationeꝫ urbis
accendit.Quid hac clade triſtius.quid calamitoſius:cuꝫ omne
latium atqꝫ picenuꝫ Etruria omnis atqꝫ Campania:poſtremo
Italia contra matrem ac parentem ſuam urbem conſurgerent
cum omne robur fortiſſimorum fideliſſimorum qꝫ ſociorū ſub
ſuis quiſqꝫ ſignis haberent municipalia.illa prodigia Poppedi⁹
Marſos|latinos Affranius:Vmbros totus Senatus et cōſules
Samnium: Lucaniam qꝫ Thelesinus:cum regum et gentium
arbiter populus ipſum ſe regere non poſſet: ut uictrix Aſie
Europeqꝫ Corfinio Roma peteretur:Primum fuit belli ī Al
bano monte conſilium:ut feſto die latinarum Iulius Ceſar et
Martius philippus conſules inter ſacra et aras imolarentur.
Poſtquam id nefas proditione diſcuſſum eſt Eſculo furor oīs
erupit.In ipſa quidem ludorum frequentia trucidatis qui tuꝫ
aderant ab urbe legatis.hoc fuit impii belli ſacramentū. Inde
iam paſſim ab omni parte Italie duce et auctore belli diſcur-
ſante Poppedio diuerſa per populos et urbes ſigna cecinere
Nec Hannibalis nec pyrri tanta fuit uaſtatio.ecce Otrico-
lum.ecce Truentus.ecce feſule.ecce Carſeoli reſerata Nuce
ria et Picentia cedibus: ferro.et igne uaſtantur. fuſe Rutilii
copie.fuſe Cepionis.Nam cū ipſe Iulius Ceſar exercitu amiſ
ſo in urbe cruentus referretur miſerabili funere mediā urbeꝫ
peruiam fecit.ſed magna populi Romani fortuna et ſemper ī
malis maior.totis denuo uiribus inſurrexit. Aggreſſi qꝫ ſingꝉi
populos Cato diſcutit Etruſcos Sabinius Marſos Carbo Lu-
canos.Silla Samnites.Strabo uero Pompeius omnia ferro flā
mis qꝫ populatus .non prius finem cediuꝫ fecit q̃ Eſculi euer
ſione manibus tot exercituum conſulum:directarū qꝫ urbiuꝫ
diis litaretur.

Bellum ſeruile.

a

Tcumq́ |et ſi cum ſociis nefas| cum liberis tamē et ingenuis dimicatum eſt. Quis equo animo ferat in principe gentium populo bella ſeruorum: Primum ſeruile belluȝ inter initia urbis. Herdonio duce Sabino ĩ ipſa urbe tēptatuȝ ē: cũ occupata Tribunitiis ſeditionibꝰ ciuitate Capitoliũ obſeſſũ eſt|et a conſule captum. Sed hic tumultus magis fuit q̃ bellum. Mox imperio per diuerſa terrarum occupato|quis crederet Siciliam multo cruentius ſeruili q̃ punico bello eſſe uaſtatam. Terra frugum ferax: et quodammodo ſuburbana prouincia late fundis ciuium Romanoruȝ tenebat̃ hic ad cultum agri frequentia ergaſtula|cathenati q́ cultores materiam bello prebuere. Syrus quidem nomine: cuius magnitudo cladium facit: ut meminerimus fanatico furore ſimulato. Dum Syrie dee comas iactat|ad libertatē: et arma ſer uos quaſi numinum imperio concitauit: id q́ ut diuinitus fieri ꝓbaret|in ore abdita nuce quam ſulfure: et igne ſtipauerat leniter inſpirans|flāmam inter uerba fundebat. Hoc miraculũ primo duo milia ex obuiis. Mox iure belli refractis ergaſtulis ſexaginta milium fecit amplius exercitum regiis: ne quid malis decoratus inſignibus|caſtella|uicos|opida miſerabili direptione uaſtauit. Quin illud quoq́ ultimum belli dedecus| capta ſunt caſtra pretorum: nec nominare ipſos pudebit: caſtra Manilii Piſonis|Lentuli|Hipſei: Itaq́ qui per fugitiuos detrahi debuiſſent pretorios duces profugos prelio ipſi ſequebantur. Tandem Perpenna Imperatore ſupplicium de eis ſũptum eſt. hic eniȝ uictos: et apud Etnam nouiſſime obſeſſos cũ fame|quaſi peſtilentia conſumpſiſſet: reliquas latronum compedibus|cathenis religauit| crucibus q́ puniuit: fuit q́ de finis ouatione contentus: ne dignitateȝ triumphi ſeruili inſcriptione uiolaret. uix dum reſpirauerat inſula|cum ſtatim ſerui et a Syro reditur in Cilicem. Athenio paſtor interfecto dño familiam ergaſtulo liberatam ſub ſignis ordinat. ipe ueſte purpurea| argenteo q́ baculo| et regium in morem fronte redimita: non minorem q̃ ille fanaticus prior conflat exercitum

acriuſq multo|quaſi et illũ uindicaret|uicos|opida|caſtella
diripiens|in dominos|in ſeruos infeſtius|quaſi in trãſfugas
ſeuiebat·ab hoc quoq pretoris exercitus ceſi|capta Seruilii
caſtra|capta Luculli· ſed Aquilius perpenne uſus exemplo
interclusum hoſtem cõmeatibus ad extrema compulit:com
minutaſq copias armis|fame facile deleuit·dediſſent ſe niſi
ſuppliciorum metui uoluntariam mortem pretuliſſent: Ac
nec de duce quidem ſuppliciũ exigi potuit:q̃uis in manus ue
nerit·Quippe dum circa ad deprehendendum eum multitu-
do contendit inter rixantium manus preda lacerata eſt

Bellum Sparthacum·

e

Nimuero Seruilium armorum dedecus feras:tñ
et ipſi per fortunã in omnia obnoxii: tamen quaſi
ſecundum hominum genus ſunt:et in bona liber-
tatis noſtre adoptantur· Bellum Sparthaco duce concitatũ
quo nomine appellem neſcio·quippe cum ſerui militauerint
gladiatores imperauerint· illi infime ſortis homines in peſ-
ſimam auxere ludibrio calamitatem· Sparthacus Chriſus
Enomaus effracto Lentuli ludo cum triginta haud amplius
eiſdem fortune uiris erupere Capua:ſeruiſq ad uexilla uo
catis:cum ſtatim decem amplius nulla coiſſent homĩes| nõ
modo effugiſſe contenti:iam uindicare uolebant|prima ue-
lut ara uiris mons ueſubius placuit·Ibi dum obſiderentur a
Clodio Halabrione per fauces caui montis uitineis dilapſi
uinculis|ad imas eius deſcendere radices|et exitu inuio ni-
chil tale oppinantis ducis ſubito ĩpetu caſtra rapuerunt·ĩde
alia caſtra|deinceps chorani:totamq peruagãtur campaniã
nec uillarum| atq uicorum uaſtatione contenti| Nolaz atq
Nuceriam| Thurios|atq Methapontuz terribili ſtrage po
pulantur: affluentibus in diem copiis: cum iam eſſet iuſtus
exercitus eſt uiminibus |pecudumq tegmentis inconditos
ſibi clipeos:et ferro ergaſtulorum recto |gladios ac tela fe-
cerunt:ac ne quod decus iuſto deeſſet exercitui:domitis ob
uiis gregibus parare equitatus:captaq de pretoribꝰ ĩſignia

et faſces ad ducem detulere: nec abnuit ille de ſtipendiario trahi| miles de milite deſector: inde latro. deinde in honore uirium gladiator| qui defuuctorum quoq; prelio ducum funera imperatoris celebrauit exequiis: captiuoſq; circa rogũ iuſſit armis depugnare: quaſi plane expiaturus omne preteritum dedecus| ſi de gladiatore munerator fuiſſet. Inde iam conſulares quoq; aggreſſus in Apennino Lentuli exercitum percecidit: apud Mutinam Cay Caſſii caſtra deleuit: quib⁹ elatus uictoriis et inuadenda urbe Romana| quod ſatis eſt turpitudini noſtre deliberauit: tandem etiam totis imperii uiribus contra Mirmillonem conſigitur: pudoremq; Romanum Licinius Craſſus aſſeruit. A quo pulſi fugatiq; pudet dicere hoſtes in extrema Italie refugerunt| ibi circa Brutiũ angulum clauſi: cum fugam in Siciliam pararent: neq; nauigia ſuppeterent: rateſq; ex cratibus| et dolia connexa uirgultis in rapidiſſimo ferto fruſtra experirentur. Tandeȝ eruptione facta dignam uiris obire mortem: et quod ſub gladiatore duce oportuit ſine miſſione pugnatum eſt. Spartachus ipſe. in primo agmine fortiſſime dimicans| quaſi imperator occiſus eſt.

Bellum ciuile Marii et Sille.

h Oc deerat unuȝ populi Romani malis| Iam ut ipſe inter ſe parricidale bellum domi ſtringeret| et in urbe media| ac foro| quaſi arena| ciues cum ciuibus ſuis gladiatorio more concurrerent: equireo animo| utcunq; ferrem| ſi plebi duces| aut ſi nobiles malis ſaltem ducem ſceleri prebuiſſent: cum uero profacinus| qui uiri| qui imperatores| decora et ornamenta ſeculi ſui| Marius et Silla peſſimo facinori ſuam etiam dignitatem prebuerunt. Tribus ut ſic dixerim ſyderibus agitatum eſt: primo et leui et modico tumultu magis q̃ bello intra ipſos armorum duces ſubſiſtente ſeuicia. mox atrocius et cruentius per totius uiſcera ſenatus craſſante uictoria: ultimum non ciuicam modo ſed hoſtilem quoq; rabiem ſupergreſſum eſt: cum armorum

furor totius Italie uiribus niteretur:eo uſqꝫ odiis ſeuiētibꝰ
donec deeſſent qui occiderentur:Inicium et cauſa belli inex
plebilis honorum Marii fames: dum decretam Sille prouin
ciam ſulpicia lege ſollicitat:ſed impatiens īiurie ſtatim Silla
legiones circūegit:dilatoqꝫ Mitridate equilina|collinaqꝫ por
ta geminum infudit urbi agmen· unde conſulto Sulpicius et
Albinonanus obieciſſent cateruas: ſudeſqꝫ et ſaxa undiqꝫ a
menibus: ac tela iacerentur: ipſe quoqꝫ iaculatus incendio
uiam fecit:arcemqꝫ Capitolii que penas quoqꝫ|Gallos etiam
Senonas euaſerat|quaſi captiuam uictor inſedit|cum ex cō-
ſulto ſenatus aduerſariis hoſtibus iudicatis in preſentē Tri
bunum:alioſqꝫ diuerſe factionis iure ſeuitum eſt· Marium
ſeruilis fuga exemit: immo fortuna alteri bello reſeruauit
Cornelio Cinna Gneo Octauio Conſulibus male obrutum
reſurrexit incendium:et quidem ab ipſorum diſcordia|cum
de reuocādo q̊s ſenatus hoſtes iudicauerat ad pp̄lm referret
cīcta qdē gladiis cōcione:ſed uicētibꝰ qbꝰ pax et qes potior
ꝓfugꝰ patria ſua Cīna cōfugit ad ꝑtes:redit ab Africa Ma
rius clade maior: ſi quidem carcer:cathene:fuga:exiliuꝫ ho
norificauerunt dignitatem·Itaqꝫ ad nomen tanti uiri late cō
curritur:ſeruicia pronefas et ergaſtula armantur: et facile
inuenit exercituꝫ miſer Imperator· Itaqꝫ ui patriā repoſcēs
unde ui fuerat expulſus:poterat uideri iure agere:niſi cām
ſuam ſeuicia corrumperet·Sed cum diis homībuſqꝫ infeſtus
rediret:ſtatim primo impetu cliens| et alumna urbis hoſtia
nefanda ſtrage diripitur· mox in urbem quadruplici agmīe
intratur· Diuiſere copias Cinna|Marius|Carbo|ſertorius·
Hic poſtq̄ manus omnis Octauii depulſa ianiculo eſt:ſtatī
ad principuꝫ cedem ſigno dato aliquanto ſeuius| q̄ aut in pu
nica|aut ī Cimbrica urbe ſeuitur· Octauii conſulis caput ꝓ
roſtris exponitur· Antonii conſularis in marii ipſius mēſis
ceſi a fimbria in penatibus domorum ſuarum trucidantur
Craſſi pater et filius in mutuo alter alterius aſpectu: Bebiū
atqꝫ Numitorium per medium forum unci traxere carnifi
cum·Catulus ſe ignis hauſtu ludibrio hoſtium exemit· Me
rula flamendialis in Capitolio Iouis ipſius oculos uenarum

cruore reſperſit. Ancharius ipſo uidente Mario confoſſus
eſt: quia fatalem illam ſcilicet manum non porrexerat ſa u-
tanti. Hec tot ſenatus funera inter kalendas et ydus Ianlua
rii menſis ſeptima illa Marii purpura dedit. Quid futurum
fuit ſi annum conſulatus impleſſet. Scipione de Norbano
quinto conſulibus tercius ille Turbo ciuilis inſanie toto fu
rore detonuit: Quippe cuꝫ hinc octo legiones inde qngente
cohortes ſtarent in armis| inde ab Aſia cum uictore exerci
tu Silla properaret: et ſane cum tam ferus in ſillanos Ma-
rius fuiſſet: quanta ſeuicia opus erat ut Silla de Mario uin
dicaretur primum apud Capuaꝫ ſub amne Vlturno ſigna cõ
currunt| et ſtatim Norbani fuſus exercitus: ſtatim omnes
Scipionis copie oſtenta ſpe pacis oppreſſe: tum Marius iuue
nis: et Carbo Conſules quaſi deſperata uictoria| ne multi p-
irent ſanguine ſenatus ſibi parentabant: obſeſſaqꝫ curia| ſic đ
ſenatu quaſi de carcere qui iugularentur educti| quid fune
rum in foro| in circo| in patentibus templis: Nã. Q. mucius
ſceuola pontifex feſtales amplexus aras tantuꝫ non eodem
igne ſepelitur. Lamponius| atqꝫ Theleſinus Samnituꝫ duces
atrocius Pyrrho| et Hannibale Campaniam| etruriamqꝫ po-
pulantur| et ſub ſpecie partium ſe uindicabant. Apud ſacri-
portum| Collinamqꝫ portam debellate omnes hoſtium copie
ibi Marius| hic Theleſinus oppreſſi: Nec idem tamen cediũ
qui bello finis fuit: ſtricti enim et in pace gladii: animaduer
ſumqꝫ in eos: qui ſe ſponte dediderãt| minus eſt| quod apud
ſacriportum| apud Collinam ſeptuaginta amplius milia Sil-
la concidit: Bellum erat quatuor milia deditorum inermiuꝫ
ciuium in uilla publica interfici iuſſit. iſti tot in pace nõ plu
res ſunt. Quis autem illos poteſt computare quos in urbe
paſſim quiſquis uoluit occidit: donec admonente Furfidio
uiuere aliquos debere: ut eſſent quibus imperarent. propo-
ſita eſt ingens illa tabula: et ex ipſo equeſtris ordinis flore
ac ſenatu duo milia electi qui mori iuberentur noui gene-
ris edictuꝫ: piget poſt hec referre Ludibrio habita fata Car
bonis| fata Sorani pretorios atqꝫ uenuleios| Bebium ſine fer
ro ritu ferarum inter manus laceratuꝫ marium ducis ipſius

fratrem apud Catuli ſepulchrum oculis|cruribus|manibus
qꝫ defoſſis ſeruatum aliquamdiu: ut per ſingula membra cō
moreretur·poſitis ſingulorum hominum fere penis· munici
pia Italie ſplendidiſſima ſub haſta uenerunt: Spoletuꝫ|Inter
amne|Preneſte|Florētia·Nam ſulmo uetus opidū ſociū atqꝫ
aīcuꝫ populi·Romani·O facinꝰ indignū nondū expugnatum
ut obſides iure belli: et modo morte damnati duci iubentur
ſic damnatam ciuitatem iuſſit Silla deleri·

Bellum Sertorianum·

b

Ellum ſertorianum quid aliud q̃ Sillane proſcrip-
tionis hereditas fuit·hoſtile potius an ciuile dixe-
rim|neſcio quippe ꝙ Luſitani Celtiberiqꝫ Romano
geſſeruut duce exul et profugus feralis illius tabule uir ſū-
me quidem|ſed calamitoſe uirtutis ſuis malis maria terras
qꝫ permiſcuit: et iam Africe: iam Balearibus inſulis exptus
fortunam: miſſuſqꝫ in oceanum fortunataſqꝫ inſulas penetra
uit· Tandem Hiſpaniam armauit·uir cum uiris facile con-
uenit: nec alias magis apparuit Hiſpani militis uigor|q̃ Ro-
mano duce: q̃q̃ ille non contentus Hiſpania ad Mitridatem
quoqꝫ|ponticoſqꝫ reſpexit: regeꝫqꝫ claſſe iuuit: et quid futuꝝ
fuit ſatis tanto hoſti uno imperator reſiſtere res Romana
non potuit: Additus Metello Gneus Pompeius· hii copias
uiri diu| et ancipiti ſemper acie attriuere· nec tamen prius
bello| q̃ ſuorum ſcelere et inſidiis extinctus eſt· copias eius
prope tota Hiſpania perſecuti| diu et ancipiti ſemper acie
domuerunt: prima per legatos habita certamina: cum hinc
Domicius Ethorius|inde herculei prolauderent: Mox hiis
apud Segoniam|illis apud Ariam flumen oppreſſis: ipſi du-
ces cominus inuicem experti apud Lauronem atqꝫ Sutronē
equauere clades: tum illis ad populationem agroruꝫ: hiis ad
urbium excidia conuerſis|miſera inter Romanos duces Hiſ
panie diſcordie penas dabat: donec oppreſſo domeſtica frau-
de Sertorio|uicto deditoqꝫ Perpenna: ipſe in Romanam q̊qꝫ
fidē uenere urbes Oſca·Thermeſtudia| Valētia| Auximia

et in fame nichil non experta Calaguris. ſic recepta in pace Hiſpania uictores duces externuꝫ id magis q̄ ciuile bellum uideri maluerunt| ut triumpharent.

Bellum ciuile ſub Lepido.

l Epido. Q. Catulo Conſulibus ciuile bellum pene cicius oppreſſum eſt q̄ inciperet: ſed quantum late fax illius motus ab ip̄o Sille rogo exarſit. Cupidus namq; rerum nouarum per inſolentiam Lepidus acta tanti uiri reſcindere parabat: nec immerito| ſi tamen poſſet ſine magna clade rei. p. Nam cum iure belli Silla dictator proſcripſiſſet inimicos qui ſnpererant reuocante Lepido quid aliud q̄ ad bellū uocabantur. Cuꝫq; damnatorū omniū bona addicente Silla: q̄uis male captauit. tamen repetitio eorum proculdubio labefactabat compoſitam ciuitatem. Expediebat ergo quaſi egre ſaucieq; rei. p. reqeſcere: quomodocunq; ne uulnera curatiōe ipſa ſcinderēt. Ergo cū t̄bidis cōcioib⁹ uelut claſſico ciuitatem terruiſſet: profectus in Etruriā arma inde et exercitum urbi admouerat: ſed iam Miluium pontem collemq; Ianiculum Lutatius Catulus Gneuſq; Pōpeius Sillane dominationis duces: atq; ſigniferi alio exercitu īſiderant a quibus primo ſtati impetu repulſus| hoſtis q; a ſenatu iudicatus in cruenta fuga Etruriā inde Sardiniam receſſit. ibiq; morbo et penitentia interiit: uictoreſq; q; non temere alias in ciuilibus bellis pace contēti fuerunt.

Finis Tercii libri Lucii Amnei Flori| ſequitur Quartus.

Bellum Catiline.

c Atilinam luxuria primū: tuꝫ hinc conflata egeſtas rei familiaris ſimul occaſio| q; in extremis mundi finibus arma Romana peregrinabantur in nefaria cōſilia opp̄mende patrie ſue compulē

Senatum confodere| conſules trucidare| diſtinguere incen diis urbem: diripere erarium: deniq; totam rem pub. funditus tollere: et quicquid nec Hannibal uideretur optaſſe quibus O nefas ſociis aggreſſus eſt ipſe patricius: ſed hoc minus eſt: Curii| Porcii| Sille| Cethegi| Antonii| Varguntei atq; Longini: que familie: que ſenatus iſignia: Lentulus q̄q; tum maxime pretor hos omnes immaniſſimi facinoris ſatellites habuit. Aditum eſt pignus coniurationis ſanguis humanus: quem circumlatum pateris libere ſummũ nefas: niſi amplius eſſet propter quod biberunt. Actum erat de pulcherrimo imperio: niſi illa coniuratio in .M. Tullium Ciceronem et. C. Antonium Conſules incidiſſet: quorum alter ĩduſtria rem patefecit: alter manu oppreſſit: tanti ſceleris indicium per Fuluiam emerſit uiliſſimam ſcortum: ſed patriciis ignoſcens: Tum Conſul habito Senatu in preſentem patricidam: in preſentem reum Cicero perorauit: ſed nõ amplius profectum| q̄ ut hoſtis euaderet: ſeq; palam profeſſo incendium ſuum reſtincturum ruina minaretur: et ille qdẽ ad preparatum a Manlio in Etruria exercituꝫ proficiſceret̃ ſigna illaturus urbi. Lentulus deſtinatum familie ſue Sibillinis uerſibus regnum ſibi uaticinans| id preſtitum a Catilina diem urbe tota uiros| faces| tela diſponit: nec ciuili conſpiratione contentus legatos Allobrogum| qui tum forte aderant in arma ſollicitat. Iſſet ultra alpes furor: niſi altera proditione Vulturcii Pretoris littere tenerentur. ſtatim Ciceronis imperio iniecta eſt Barbaris manus: palam pretor in Senatu conuincitur de ſupplicio agentibus| Ceſar parcendum dignitati| Cato animaduertendum pro ſcelere cenſebat quam ſententiam ſecutis omnibus in carcere patricide ſtrãgulantur: quamuis parte coniurationis oppreſſa| tamen ab ĩcepto Catilina non deſtitit: ſed infeſtis ab Etruria ſignis patriam petens obuio Antonii exercitu opprimitur. Quam atrociter dimicatum ſit exitus docuit: Nemo hoſtium in bello ſuperfuit: quem quis in pugnando ceperat locum cum amiſſa anima corpore tegebat. Catilina longe a ſuis inter hoſtium cadauera repertus eſt| pulcherrima morte ſi ꝑ patria

ſic concidiſſet.

Bellum ciuile Ceſaris et Pompey.

i

Am pene toto orbe pacato maius erat imperiuz| q̃
ut ullus externis uiribus opprimi poſſet: Itaq; inui
dens fortuna principi gentium populo ipſum illuz
in exitium ſuum armauit. Ac Mariana quidem: Sillanaq;
rabies intra urbem ſe precluſerat| quaſi experiretur: Sillana
tempeſtas latius intra Italiam tamen detonuerat Ceſaris
furor atq; Pompey urbem| Italiam| gentes| nationes| totū de
niq; q̃ patebat iperiū q̊daz q̃ſi diluuio et inflāmatione corri
puit. Adeo ut non recte tantum ciuile dicatur: nec ſociale
quidem: ſed nec externum: ſed potius cōmune quoddam ex
omnibus: et pluſq̃ ciuile bellum. Quippe ſi duces eius inſpi
cias: totus Senatus in partibus: ſi exercitus| hinc undecim
legiones: inde decem et octo: flos omnis et robur Italici ſan
guinis: ſi auxilia ſocioruz| hinc Gallici: Germaniciq; delect⁹
inde Deiotarus| Ariobar| Zanes| Tarchon dimotus omnis
Thracie: Capadocieq;| Cilice| Macedonie| Grecie| Italie: to
tiuſq; robur orientis: ſi moram belli quatuor anni: et ꝓ cla
de rerum breue tempus: ſed locum et ſpacium ubi cōmiſſuz
eſt intra Italiam: inde ſe in Galliam: Hiſpaniamq; deflexit
reuerſumq; ab occaſu totis uiribus in Epyrro: Theſſaliaq;
conſedit hinc in egiptū ſubito tranſiluit. inde reſpexit Aſi
am: Africe incubuit: poſtremo in Hiſpaniā regnauit: et ibi
aliquando defecit: ſed non odia partium cuz bello finita: nō
enim prius quieuerunt| q̃ in urbe ipſa medio Senatu| eorum
qui uicti erant odia uictoris ſe cede ſaciarent. Cauſa tante
calamitatis| eademq; omnium nimia felicitas. Siquidem. Q.
Metello. L. Affranio Conſulibus cum Romana maieſtas to
to orbe polleret: recēteſq; uictorias Ponticos et Armenios
triūphos in Pompeianis theatris Roma cantaret: nimia Pō
pey potentia apud ocioſos ut ſolet cuies mouit inuidiā. Me
tellus ob minutum Crete triūphum. Cato aduerſus potētes
ſemper obliquus detrectare Pompeium actiſq; obſtrepere

hinc dolor tranſuerſum egit:et ad preſidia dignitati paranda impulit. forte tunc Craſſus genere:diuitiis| dignitate florebat:uellet tamen altiores opes. Caius Ceſar eloquētia et ſpiritu etiam conſulatu alleuabatur:Pompeius tamen ſēper utrumq̧ eminebat. Sic igitur Ceſare dignitatez comparare| Craſſo augere| Pompeio retinere cupientibus:oībuſq̧ pariter potentie cupidis de inuadenda re.p.facile conuenit Ergo cum mutuis uiribus in ſuum quiſq̧ decus niteretur: Galliam Ceſar inuadit:Craſſus Aſiam:Pompeius Hiſpaniam.tres maximos exercitus:et iam ſic orbis imperium ſocietate trium principum occupabatur:decez annis traxit iſta dominatio:exinde quoniaz mutuo metu tenebantur. Craſſi morte apud parthos et morte Iulie Ceſaris filie que nupta Pompeio generi ſoceriq̧ concordiam matrimonii federe tenebat.ſtatim emulatio erupit:iam Pompeio ſuſpecte Ceſaris opes et Ceſari pompeiana dignitas grauis.nec hic ferebat parem nec ille ſuperiorem:nefas:ſic de principatu laborant tanquam duos tanti imperii fortuna nō caperet. Ergo Lentulo Marcelloq̧ conſulibus rupta prima coniurationis fide de ſucceſſore Ceſaris Senatus id eſt pōpeius agitabat nec ille abnuebat niſi ratio ſui proximis comiciis haberetur conſulatus abſenti quem decez tribus fauente pompeio nup decreuerant.tum diſſimulante eodem negabatur:ueniret et peteret maiorum more.Ille contra flagitare decreta:ac niſi in fide permanerent non ſe remittere exercitum.ergo ut in hoſtem decernitur.hiis Ceſar agitatus ſtatuit premia armorum armis defendere. prima ciuilis belli arena Italia fuit: cuius arces leuibus preſidiis Pompeius inſederat:ſed omnia ſubito Ceſaris impetu oppreſſa ſunt. prima Arimino ſigna cecinerunt. Tum pulſus Etruria Libo| Vmbria| Thermus: Domicius| Corfinio:et peractum erat ſine ſanguine bellum ſi Pompeium Brunduſii opprimere potuiſſet:et ceperat:ſed per obſeſſi clauſtra portus nocturna fuga euaſit| turpe dictu modo princeps patrum| pacis:belliq̧ moderator per triumphatum a ſe mare lacera| et pene inermi naue fugiebat: nec pompeius ab Italia q̄ Senatus ab urbe fugatur prior:quam

pene uacuam metu Ceſar ingreſſus conſulē ſe ipſe facit: Era rium quoqꝫ ſanctum quod quia tardius aperiebant Tribuni iuſſit effringi: cenſumqꝫ et patrimonium populi Romani an te rapuit q̄ imperium pulſo|fugatoqꝫ pompeio|maluit prius ordinare prouincias q̄ ipſum ſequi. Siciliam|Sardiniā Amo ne pignora per legatos habet: nichil hoſtile erat in Gallia: pacem ipſe fecerat: ſed ad Hiſpanienſes pompey exercitus tranſeunti per eam duci portas claudere auſa Maſſilia eſt: miſera dum caput pacem belli metu in bellum incidit: ſed quia tutis muris erat uinci eam ſibi iuſſit abſenti: grecula ciuitas non pro mollicia nominis et uallum rumpere et in- cendere machinas auſa|et cōgredi nauibus. Sed Brutus cui mandatum erat belluꝫ uictos terra mariqꝫ perdomuit. mox dedentibus ſe ſe omnia ablata preterq̄ potiorem omnibus habebant libertatem. Anceps uariumqꝫ: et incertum in Hiſ pania bellum cum legatis Gnei Pompey Petreio: et Affra- nio: quos Hilerde caſtra habentes apud Sycorim amnē ob- ſidere et ab opido intercludere aggreditur. Interim inunda tio uerni fluminis commeatibus prohibet: ſic fame caſtra temptata ſunt ipſe quoqꝫ obſeſſor quaſi obſidebatur: ſed ubi pax fluminis redit|populationibus|et pugna campos aperu it. Iterum ferox inſtat et cedentes ad celtiberiam conſecutꝰ aggere| et uallo| et per hec ſiti ad deditionem compulit: ſic citerior Hiſpania recepta eſt: nec ulterior mora moram fe- cit. Quid eniꝫ una poſt quinqꝫ legiones: Itaqꝫ ultra cedente uaro| Gades| Fretum: Oceanus omnia felicitatem Ceſaris ſequebantur: aliquid tamen aduerſus abſentem ducem auſa fortuna eſt circa Illiricum et Africaꝫ: quaſi de induſtria ꝓ ſpera eius aduerſis radiarentur. Quippe cum fauces Adria tici maris iuſſi occupare Dolobella: et Antonius|ille Illiri- co: hic Corcyriaco caſtra littore poſuiſſent. Iam maria late tenente Pompeio repente legatus eius Octauius Libo ingē tibus copiis claſſicorun circūuenit utrumqꝫ deditionem fa- mes extorſit Antonio: miſſeqꝫ ab Aſilio in auxiliuꝫ eius ra tes quales inopia nauium fecerat noua Pompeianorum arte Cylicum actis ſub mari finibus capte quaſi per indaginem

duas tamē eſtus explicuit:unaqueque opiterginos ferebat in uadis heſit:memorandumq₃ poſteris exitum dedit. Quippe uix mille iuuenū manus circūfuſi undiq₃ exercitus ꝑ diē totu₃ tela ſuſtinuit:et cum exitu₃ uirtutis non haberet:tñ ne in deditionem ueniret hortante Tribuno Vulteio mutuis ictibus in ſe concurrit:in Africa quoq₃ par uirtus et calamitas Curionis fuit:qui ad recipiendam prouinciam miſſ⁹ pulſo:fugatoq₃ Varo iam ſuperbus ſubitum Iube regis aduentum:equitatumq₃ maurorum ſuſtinere non potuit|patebat uicto fuga:ſed pudor ſuaſit| ut amiſſum ſua temeritate exercitum morte ſequeretur: ſed iam debitum par fortuna flagitante ſedem bello Pompeius Epyrum elegerat:nec Ceſar morabatur. Quippe ordinatis a tergo omnibus|quamuis hiems media prohiberet tempeſtate ad bellum nauigauit: poſitiſq₃ ad doricum caſtris cum pars exercitus ob inopiam nauium cum Antonio relicta Brunduſii mora₃ faceret: adeo impatiēs erat:ut ad exercendos eos ardente uentis mari nocte concubia ſpeculatorio nauigio ſolus ire temptauerit: Extat ad trepidum tanto diſcrimine gubernatorem Amiclatem uox ipſius :quid times: Ceſarem uehis contractis in unum undiq₃ omnibus copiis: poſitiſq₃ cominus caſtris diuerſa erant ducum conſilia. Ceſar pro natura ferox:et conficiende rei cupidus|oſtentare aciem|prouocare|laceſſere nūc obſidione caſtrorum:que ſexdecim milliu₃ uallo obduxerat Sed quid diis obeſſet obſidio:qui patente mari omnibus copiis habundaret:nunc expugnatione Dirachii irrita: quippe quam uel ſitus inexpugnabilem faceret: ad hoc aſſiduis in eruptionem hoſtium preliis:quo tēpore egregia uirtus ſceue centurionis emicuit: cuius in ſcuto centum atq₃ uiginti tela ſederunt:Iam uero urbium direptione ſociaru₃:cū Orium|Gonfos|et alia caſtella Theſſalie uaſtaret. Pompeius aduerſus hec nectere moras tergiuerſari ſimul ut hoſte₃ intercluſum undiq₃ inopia commeatuū terreret: utq₃ ardētiſſimi ducis conſeneſceret impetus:nec diutius profuit duci ſalutare conſilium. miles ocium ſocii moram| principes ambitu₃ ducis increpabant ſic precipitantibus fatis prelio ſumpta

Theſſalia eſt: et philippicis cāpis urbis imperii generis hu mani fata comm ſſa ſunt. Nunquam ullo loco tantum uiruꝫ populi Romani tantum dignitatis fortuna uidit. Trecenta amplius milia hinc uel illinc preter auxilia reguꝫ: et Senat⁹ nunquam iminentis ruine manifeſtiora prodigia: fuga uicti marum: examina inſignis interdiu tenebre. dux ipſe: et noc turna imagine Theatri ſui audiens plauſum in moduꝫ plāc tus circumſonat: et mane cuꝫ pullo nefas apud principia cō ſpectus eſt. Nunq̄ acrior neq; alacrior exercitus Ceſaris fuit: inde claſſica prius| inde tela: annotatum q̄q; cōmittētis aciem Craſtim pilum: qui mox adactos in os gladio| ſic īter cadauera repertus| libidinem ac rabieꝫ qua pugnauerat ipſa nouitate uulneris preferebat: ſed nec minus admirabilior il lius exitus belli. Quippe cum Pompeius adeo equituꝫ copia habundaret: nam cum di i equo marte contenderent: iuſſuq; Pompei fuſus a cornu erupiſſet equitatus: repente hinc ſig no dato Germanorum cohortes tantum in effuſos equites fecere impetum: ut illi eſſe pedites| hii uenire in equis uide rentur hanc ſtragem fugientis equitatus leuis armature ru ina comitata eſt. tunc terrore latius dato| turbatis inuicem copiis| reliqua ſtrages quaſi una manu facta eſt| nec ulla res magis exitio fuit q̄ ipſa exercitus magnitudo. multus ī eo p̄ lio fuit Ceſar: mediiſq; inter imperatorem et militem: uoces quoq; ob equitantis excepte: altera cruenta ſed docta: et ad uictoriam efficax| miles faciem feri: altera ad iactationem compoſita| parce ciuibus: cum ipſe ſequeretur: felicē utcūq; in malis Pompeium| ſi eadem ipſum que exercitum fortuna traxiſſet. Superſtes dignitatis ſue uixit: ut cum maiore de- decore per Theſſalica tempe equo fugeret: ut una nauicula leſbon applicaret. pulſus ſine dis in deſerto Cilicie ſcopulo fugam in Parthos| Africam uel Egyptuꝫ agitaret: ut deniq; in Peluſio littore imperio uiliſſimi regis conſilio Spadonuꝫ et ne quid malis deſit Septimii deſertoris ſui gladio truci- datus| ſub oculis uxoris ſue liberorumq; moreretur. Qui nō peractum eſſe crederet cuꝫ Pompeio bellum: at quin acrius multo: atq; uehemēti⁹ Theſſalici īcendii cineres recaluerūt

et in egipto quidem aduerſus ceſarem ſine partibus bellum quippe cum Ptolomeꝰ rex Alexandrie / ſummuꝫ ciuilis belli ſcelus peregiſſet: et fedus amicicie cum ceſare medio pom- peii capite ſanxiſſet / ultionem tanti uiri manibus querente fortuna / cauſa non defuit. Cleopatra regis ſoror aſſuſa ceſaris genibus partem regni repoſcebat / Aderat puelle forma / que duplicaretur ex illo / quod talis paſſa uidebatur iniuriam / odiũ ipſius regis / qui pompei cedem partium fato non ceſari de- derat haud dubiũ idem in ipſum auſurus / ſi expediſſet. Quã ubi ceſar reſtitui iuſſit in regnum: ſtatim ab eiſdem percuſ ſoribus pompei obſeſſus in regia / q̃uis exigua manu ingentiſ exercitus molem mira uirtute ſuſtinuit. Ac primum proxi morum edificiorum atq; naualium incendio infeſtorum ho ſtium tela ſummouit. Mox in peninſulaꝫ pharon ſubitꝰ eua ſit. Inde pulſus in maria mira felicitate ad proximã claſſem enatauit. relicto quidem in fluctibus paludamento / ſeu fato ſeu conſilio / ut illud ingruentibus hoſtium telis / ſaxiſq; pe- teretur. tuꝫ receptus claſſicis ſuis undiq; ſimul hoſtes ad or tus debellata pfidã gente / iuſta generi manibus dedit. Quip pe et theodorꝰ magiſter / auctorq; totiꝰ libelli / ruenilia qui dem portenta fotinꝰ atq; Gamyniedes diuerſa per mare et terra fuga / et morte conſumpti regis ipſius corpus obrutuꝫ limo repertum eſt in auree lorice honore. In aſia quoq; no- uus rerum motus a ponto plane / quaſi de induſtria captãte fortuna. hunc mitridatico regno exutũ ut a pompeio pater a ceſare filius uinceretur Rex farnaces magis diſcordie no ſtre fiducia q̃ uirtutis ſue in feſto in Cappadociam agmine tendebat. Sed hũc ceſar aggreſſus / uno / et ut ſic dixerim nõ toto prelio obtriuit more fulminis quãdo uno eodemq; mo mẽto uenit / percuſſit / abſceſſit. nec uana de ſe predicatio eſt ceſaris / ante hoſtem uictum eſſe q̃ uiſuꝫ. ſic cum exteris. At in africa cum ciuibus multo atrotius q̃ in pharſalia. huc reli quias partium naufragarum quidaꝫ furoris eſtus expulerat nec reliquias diceres / ſed integrũ bellum: ſparſe magis / q̃ op preſſe uireſ erant: auxerat ſacramentuꝫ ipſa clades Impatorꝫ nec degenerabat ducũ ſucceſſio: quippe ſatis ample ſonabãt

ſn pompeſani nominis locum Cato et Scipio acceſſit copiis Mauritanie rex Iuba uidelicet ut latius uinceret Ceſar: nihil ergo inter pharſaliam et tapſuz|niſi ꝙ amplior: eoq; acrior ceſarianorum impetus fuit indignantium poſt pompeiuz creuiſſe bellum· deniq; ꝙ alias nunq̄ ante imperiuz ducis ſua ſponte ſigna cecinerunt: Strages a Iuba cepit: eius elefanti bellorum rudes|et nuper a ſilua conſternati ſubito clangore Statim exercitus in fugam|et duces fortius|q̄ ut effugerent non in conſpicua tamen morte omnium: Iam Scipio naue fugiebat: ſed aſſecutis eum hoſtibus gladium per uiſcera exegit et ubi eſſet|requirente quodam|reſpondit|hoc ipſum bene ſe habet Imperator· Iuba cum ſe recepiſſet in regiaz magnifice epulatus cum petreio fuge comite|ſuperq; menſas et pocula|interficiendum ſe ei prebuit ille et regi ſatiſfecit|et ſibi: cum interim ſemeſi in medio cibi|et parentalia fercula regio ſimul romanoq; ſanguine mandebant: Cato non interfuit bello|poſitis apud Bagradam caſtris|uticani uelut altera africe clauſtra ſeruabat· Sed accepta partium clade|nihil cunctatus|ut ſapiente dignum erat|mortem etiam letus acciuit: Nam poſtquam filium comiteſq; ab amplexu dimiſit|in nocte lecto ad lucernam platonis libro qui immortalitatem anime docet paulum quieuit|tum primaz circa uigiliā ſtricto gladio reuelatum manu pectus ſemel iterumq; percuſſit· auſi poſt hoc uirum medici tēptare fomentis: Ille paſſus|dum abſcederent|reſcidit plagas: ſecutaq; uis ſanguinis|moribundas manus in ipſo uulnere reliquit quaſi non eſſet uſquam dimicatum· ſic arma rurſus et partes: quantoq; africa ſupra Theſſalliam|tanto africam ſuperabat hiſpania plurimum: quantum fauoris partibus dabat fraternitas ducum et pro uno duos ſtare pompeios· Itaq; nuſquaz atrocius nec tam ancipiti marte ꝯcurſum eſt: p̀muz in ipſo hoſtio oceani Varus|Didiuſq; legati conflixerunt: ſed acrius fuit cū ipſo mari|q̄ inter ſe nauibus bellum: Siquidem uelut furorem ciuium caſtigaret oceanus: utranq; claſſem naufragio cecidit· Qui naz ille horror|cum eodem tempore fluctus|procelle|uiri|naues|armamenta ꝯfligerēt: adde ſitus ipſius formidīez

uergentia in unum| hinc hiſpanie| inde mauritanie littora|
mare et inteſtinum|et externum·imminenteſq herculis ſpe
culas·Cum omnia undiq ſimul prelio et tempeſtate ſeuirēt
Mox circa obſidiones urbium utriuſq diſcurſum eſt ·Que
miſere inter hos atq illos duces ſocietatis romane penas da
bant omnium poſtremo certaminum Munda: hic uero pro
cetera felicitate·ſʒ anceps diu·et triſte prelium: ut plane ui
deretur neſcio qd deliberare fortuna·Sane et ipſe ante aciē
meſtior non ex more Ceſar·ſine reſpectu fragilitatis huma
ne:ſiue nimiam proſperorū ſuſpectam habens continuatio-
nem:uel eadem timens·poſtq̄ idem eſſe ceperat·quod pom-
peius:ſed in ipſo prelio quod nemo nunquam meminerat:
cum diu marte pari acies·nihil aliud q̄ ceciderant in medio
ardore pugnantiū ſubito mergens inter utroſq pugnantiuʒ
quaſi conueniſſet·et hic omnium ſenſus erat·Nouiſſime il-
lud inuſitatum ceſaris oculis nefas·poſt quatuordecim ānos
probata ueteranoꝝ manus retrogradum dedit·Q̄ ſi nondū
fugerat·apparebat tamen pudorem magis q̄ uirtutem reſiſte
re·Itaq ablegato equo ſimilis furenti·primam aciem ꝑcur-
rit·Ibi prenſare fugientes confirmare·per totuʒ deniq ocu
lis|manibus|clamore uolitare dicitur in illa perturbatione|
et de extremis cogitaſſe ſecum|et ita manifeſto uultu fuiſ
ſe|quaſi occupare mortem manu uellet: niſi q cohortes ho
ſtium quinq per tranſuerſam aciem acte:quas labienus pe
riclitantibus caſtris ſubſidio miſerat|ſpeciem fuge prebuiſ
ſent:hoc autem ipſe crecidit: aut dux callidus attribuit in
occaſionem:et quaſi fugienti inuectus ſimilis|et ſuoꝝ erex
it animos·et hoſtes perculit ·Nam hii dum ſe putant uin-
cere fortius ſequi:hinc pompeiani duʒ fugere credunt ſuos
fugere ceperunt·Quanta fuerit hoſtiū clades· ira rabieſq
uictoribus·ſic eſtimari poteſt:hoc a prelio profugi cum ſe
munda recepiſſent et ceſar obſideri ſtatim uictos imperaſ
ſet·ex coniectis cadaueribus ager effectus eſt:que pilis ia-
culiſque confixa inter ſe tenebantur: fedum etiam inter
barbaros: ſed uidelicet uictoriam deſperantibus Pompei

liberis·Gneuꝫ prelio profugū crure ſanctio|deſerta et ania
petentem Ceſonius apud lauronem oppidū conſecutus|pug
nantem|adeo nondum deſperabat|interfecit ·Sextum for-
tuna in celtiberiam interim abſcondit:aliiſq; poſt ceſarem
bellis reſeruauit·Ceſar in patriam uictor inuehitur:primū
de gallia triunphum tranſmiſerat Henus| et Hodanus| et
ex auro captiuus oceānus:alterum laurus egiptia: tunc et
fertilis Nilus|Arſmoe|et ad ſimulacrum ignium ardens
pharus·tercius de pharnace curſus|et ponto·Quartus Iubā
et mauros|et hic ſubactam bis oſtendebat hiſpaniam|phar
ſalia et tharſus|et munda nuſquam:quanto maiora erant|
de quibꝰ non triumphabat:pax incruenta·penſatumq; cle-
mentia bellum·Nemo ceſus imperio preter affranium:ſatiſ
ignouerat ſemel:et fauſtum Sillam didicerat generuꝫ time
re|filiamq; pompei cum patruelibus ex illa· hic poſteriꝰ ca
uebatur·Itaq; non ingratis ciuibus·omnes unum in princi-
pem congeſti honores·circa templa·imagines in theatro·di
ſtincta radiis corona·ſuggeſtus in curia· faſtigiuꝫ in domo
menſis in celo:ad hoc pater ipſe patrie·perpetuuſq; dicta-
tor·Nouiſſime dubium·an ipſo uolente: oblata pro roſtris
ab Antonino conſule regni inſignia:que omnia uelut inſule
indeſtinatam morti uictimā congerebantur·quippe clemen
tia principis uicit inuidiam:grauiſq; erat liberis ipſa bene-
ficiorum potentia:Nec diutius dilatio donata eſt:Sed bru
tus et caſſius aliiſq; patres conſenſere in cedem principis·
Quanta uis fatis·manauerat late coniuratio·libellus etiam
ceſari datus eodem die nec litare centum uictimis potue-
rat·uenit in curiā tum expeditionem parthicam meditans·
Ibi in currilibus ſedentem eum ſenatus inuaſit·tribus et ui
ginti uulneribus ad terram datus eſt: ſic ille qui terrarum
orbem ciuili ſanguine impleuerat·ſuo curiam impleuit ⁊c·

Bellum Antonii et Octauii

p Opulus romanus ceſare·et pompeio trucidatis·re
diſſe in ſtatum priſtine libertatis uidebatur :et re-
dierat :niſi aut põpeius liberos :aut ceſar heredem
reliquiſſet :uel quod utroq; pernicioſius fuit | ſi non collega
quondam | mox emulus ceſaria | ne potentie fax et turbo ſe-
quentis ſeculi ſuperfuiſſet Antonius· Quippe dum ſextuſ
paterna repetit | trepidatum toto mari dum octauius mor-
tem patris ulciſcitur iterum fuit mouenda theſſalia :dũ An
tonius uarius ingenio aut ſucceſſorem ceſaris indignat̃ Oc
tauium·aut amore cleopatre deſciſit in regem : nam aliter
ſaluus eſſe non potuit niſi confugiſſet ad ſeruitutem·Gratu
landum tamen intanta perturbatione eſt q̄ potiſſimum ad
Octauium ceſarem auguſtum ſumma rerum rediit :qui ſa-
pientia ſua·atq; ſolertia percurſum undiq; ac perturbatum
ordinauit imperii corpus· Quod ita haud dubie non coire
et conſentire potuiſſꝫ·niſi unius preſidis nutu·quaſi anima
et mente regeretur·Marco antonio·p· dolabella conſulibus
Imperium romanum iam ad ceſarem tranſferente fortu-
an uarius et multiplex ciuitatis motus fuit· Quodque in
annua celi conuerſione fieri ſolet :ut mota ſidera tonent
ac ſuos flexus tempeſtate ſignificent :ſic in romane domĩa
tionis ideſt humani generis conuerſione penitus intremuit
omniq; genere diſcriminum | ciuilibus tereſtribus | ac nauali
bus bellis omne imperii corpus agitatum eſt | Prima ciuiliũ
motuum cauſa | teſtamentum ceſaris fuit cuius ſecundꝰ he-
res· Antonius prelatum ſibi octauium furens in expiabile
contra adoptionem acerrimi· Iuuenis ſuſceperat bellum cũ
intra·xviii·annos tenerum | et obnoxium | et oportunum in
iurie iuuenem uiderꝫ :ſe plene ex commulitio ceſaris digni
tatis·lacerare furiis hereditatem· ipſum inſectari probris·
et cunctis artibus :cum adoptionem Iulie gentis inhibere
non deſineret·deniq; ad opprimendum iuuenem arma palaꝫ
moliri | et iam parato exercitu in Ciſalpina Gallia reſiſten-
tem motibus ſuis Decium brutum obſidebat :Octauius Ce
ſar etate | et iniuria fauorabilis et nominis maieſtate | quod

ſibi induerat reuocatis ad arma ueteranis priuat9 quis cre
deret conſulem aggreditur: obſidione mutine liberat brutũ
Antonium exuit caſtris. Tum quidem etiam manu pulcer
apparuit. Nam cruentus et ſautius aquilam aut moriente
ſignifero traditam ſuis humeris in caſtra referebat.

Alterum bellum Antonii et Octauii.

a Lterum bellum concitauit agrorum diuiſio: quos
Ceſar ueteranis in caſtris precium militie perſol-
uebat. Semper alias Antonii peſſimum ingenium
fuluia gladio cincta uirilꝭ militie uxor agitabat ergo depul
ſos agris colonos incitando iterum in arma ierat. hic nõ iaꝫ
non ꝓuatus| ſed totius ſenatus ſuffragiis iudicatuꝫ hoſtem
Ceſar aggreſſus eſt: intra peruſie muros redegit. cõpulitqꝫ
ad extrema deditionis turpi et nihil non experta fame.

Triumuiratus Ceſaris Antonii et lepidi.

c Um ſolus etiam grauis paci| grauis reipublice eſſꝫ
Antonius| quaſi ignis incendio lepid9 acceſſit| qđ
contra duos exercitus neceſſe fuit uenire incruẽ
tiſſimi uiri federis ſocietatem diuerſa omnium uota incen
dia: lepidum diuiciarum cupidum quarum ſpes ex pertur-
batione rei. P. Antonium ultionis de eis| qui ſe hoſtem iu
dicaſſent. Ceſarem inultus pater manib9 eius graues caſſi9
et Brutus agitabant. In hoc uelut fedus pax inter tres du-
ces componitur| apud confluentes inter peruſiam et Bono-
niam iungunt manus: et exercitus conſalutant: nullo bono
more triumuiratus inuaditur oppreſſaqꝫ re pu. armis. redit
Syllana proſcriptio: cuius atrocitas nihil in ſe minus habet
q̃ numerum. Centumquadraginta ſenatorũ exitus fedi tru
ces| miſerabiles| toto terrarum orbe fugientium: pro q̄bus
quis pro dignitate rei ingemiſcat: cum Antonius Lucium
ceſarem auunculum ſuum: lepidus Lucium paulũ fratrem

ſuum proſcripſerunt·Rome capita ceſoruꝫ proponere in ro
ſtris iam uſitatum erat·uerum ſic quoqꝫ ciuitas lachrymas
tenere non potuit|cum reciſum Ciceronis caput in illis ſuiſ
roſtris uideretur:nec aliter ad uidendum eum|q̃ ſolebat ad
audiendum concurreretur·hec ſcelera in Antonii lepidiqꝫ
tabulis·Ceſar percurſoribus patris contentus fuit hiis quo
qꝫ niſi multa finiſſet iuſta cedes haberetur.

Bellum Octauii Ceſaris cum Bruto et Caſſio.

Rutus et Caſſius ſic Caium ceſarem|quaſi tranq
b nium regem depuliſſe regno uidebantur:ſed liber
tatem q̃ maxime reſtitutã uoluerunt|illo ipſo par
ricidio perdiderunt Igitur cede perfecta:cuꝫ ueteranis Ce
ſaris|nec immerito timerent ſtatim curiam in capitolium
confecerant: nec illis ad ultionem deerat animus:ſed du-
cem non habebant·Igitur cum appareret|que ſtrages reipu
blice immineret|diſplicuit ultio conſulis abolitione decre-
ta·Ne tamẽ publici doloris oculos ferret in prouincias ab
illo ipſo quem occiderant ceſare datas Syriam et Macedo-
niam conceſſerant:ſic uindicta ceſar dilata potius q̃ oppreſ
ſa eſt:Igitur ordinata magis ut poterat·q̃ ut debebat ĩ triũ
uiros re publica·relicto ad urbis preſidium Lepido· Ceſar
cum Antonio in caſſium Brutumqꝫ ſuccingitur· Illi compa
ratis ingentibus copiis eandẽ illam·que fatalis Gneo Pom
peio fuit·arenam incederant:ſed nec tũ imminentia cladis
deſtinate·ſigna latuerunt Nam et aſſuete cadauerum pabu
lo uolucres caſtra quaſi iam ſua circumuolabant|et in aciẽ
prodeuntibus obuius Ethyops nimis aperte ferale ſignum
fuit|Ipſiqꝫ bruto per noctem cum illato lumine ex mora ali
qua ſecum agitaret |quedam atra imago ſe obtulit:et que
eſſet interrogata:tuus inqt malus genius: hoc dixit:et ſub
oculis mirantis euanuit:pari in meliora preſagio in ceſaris
caſtris omnia aues uictimeqꝫ promiſerant ſed nihil hoc pre
ſentius |q̃ ceſaris medicus ſomno admonitus eſt ut ceſar

caſtris excederet quibus capi imminebat ut factũ eſt. Acie
nanqꝫ commiſſa cum pari ardore aliquamdiu dimicatum fo
ret: quamuis duces non eſſent preſentes: cum alterum cor-
poris ergitudo: alterum metus et ignauia ſubduxiſſent: ſta
ret tamen pro partibus inuicta fortuna et ultoris| et q̱ uin-
dicabantur| primum adeo anceps fuit| et par utrimqꝫ diſcri
men| ut exitus prelii docuit| Capta ſunt hinc ceſaris caſtra
inde caſſii. Sed quanto efficatior eſt fortũa q̃ uirtus: et quã
uerum eſt ꝙ moriens efflauit| non re ſed in uerbo tantum
eſſe uirtutem uictoriam illi prelio error dedit. Caſſius incli
nato cornu ſuorum cũ captis ceſaris caſtris rapido impetu
recipientes ſe equites uideret| fugere arbitratus| euadit in
tumulum: inde puluere ſtrepitu| et iaꝫ nocte uicina eximen
tibus rei geſte ſenſum: tum Speculator quoqꝫ in id miſſus
tardius renunciaret| tranſactũ de partibꝰ ratus uni de ꝓxi
mis auferendum prebuit caput. Brutus cum in caſſio etiam
ſuum animum perdidiſſet: ne quid ex conſtituta fide reſig
naret: Itaqꝫ enim ſupereſſe bello conuenerat: ipſe quoqꝫ uni
comitum confodiendum prebuit latus Quis ſapientiſſimos
uiros non miretur ad ultimum non ſuis manibus uſtos: niſi
hoc quoqꝫ ex perſuaſione defuit ne uiolarent manus: ſed ab
olitione ſanctiſſimaruꝫ| piiſſimarumqꝫ animaruꝫ iudicio ſuo
ſcelere alieno uterentur.

Bellum Ceſaris cum Gneo Pompeio Pompey filio.

ſ Ublatis percuſſoribus ceſaris ſuperat Pompei do
mus alter Iuuenuꝫ in Hiſpania occiderat: alter fu
ga euaſerat cõtractiſqꝫ in felicis belli reliquiis| cũ
inſuper ergaſtula armaſſet Siciliam| Sardiniamqꝫ habebat:
Iam et claſſe medium mare inſederat: O q̃ diuerſus a patre
Ille cilycas extinxerat: hic cum pyratas nauales agitaret tã
ta mole belli penitus in ſeculo freto Iuuenis oppreſſus eſt
magniqꝫ famam ducis ad inferos ſecuꝫ tuliſſet ſi nihil temp
taſſet ulterius niſi ꝙ magne indolis eſt ſignuꝫ ſperare ſemp

perditis enim rebus profugit: aſiamq; uelis petit uenturus
ibi in manus hoſtiũ | & cathenas: & quod miſerrimum for-
tibus uiris | ad hoſtiũ arbitriũ ſub percuſſoribus moriturus
non alias poſt xerſen miſerabilior fuga. qppe modo trecenta
rum qnquaginta nauium dñs cum ſex ſeptemue fugiebat |
extincto pretorio lumine | anulis in mare abiectis | pauens
atq; reſpectans: & tamen non timens ne periret.

Bellum uentidii contra parthos.

q

Vamuis in Caſſio & bruto partes ſubſtuliſſet ĩ põ
peyo totum partium nomen aboleuiſſet: nondum
tamen ad pacis ſtabilitatẽ profecerat Ceſar. cũ ſco
pulus & nodus. & mora publice ſecuritatis ſupereſſet Anto
nius: nec ille uiciis defuit quin periret. ymmo omnia exper
tus ambitu & luxuria primũ hoſtes. deinde ciues: tandem
etiaʒ terre ſeculũ liberauit. parthi clade craſſiana altius ani
mos erexerant ciuileſq; diſcordias populi romani leti acce
perant. Itaq; ut prima affulſit occaſio non dubitauerũt erũ
pere ultro quidem. inuitante Labieno. qui miſſus a Bruto.
Caſſioq; quis furor ſcelerum ſolicitauerat hoſtes in auxiliũ
& illi pacoro duce regio Iuuene diſputant: Antoniana pre
ſidia Saxa legatus ne ueniret poteſtatem a gladio ſuo impe
trauit Deinde ablata Syria emanabat latius malũ: hoſtibus
ſub ſpetie auxilii ſibi uicẽtibꝰ niſi uẽtidiꝰ & hic legatus An
tonii incredibili felicitate & labieni copias. ipmq; pacorum
& omeʒ parthicum equitatũ inter orontem & eufratẽ ſimu
late cecidiſſet. Viginti amplius miliũ fuit. nec ſine conſilio
ducis qui ſimulato metu adeo paſſus hoſtem caſtris ſucce-
dere donec abſumpto iactus ſpatio adimeret uſuʒ ſagittaꝝ
rex fortiſſime dimicans cecidit: mox circũlato eius per ur
bes que deſciuerant. Capite Syria ſine bello recepta ſic craſ
ſianam cladem pacori cede penſauimus.

Bellum Antonii cũ parthis.

e Xpertis inuicem partis atq romanis|cuz Craſſus·
& pacor⁹ utrinq uiriũ mutuaꝝ documẽta feciſſet
pari rurſus reuerẽtia integra amicitia| & quidem
ab ipſo Antonio fedus cum rege percuſſum. Sed immenſa
uanitas hominis dum titulorum cupidine Araxez & eufra
tem ſub ymaginibus ſuis legi concupiſcit: nec cauſa|nec cõ
ſilio ac nec ymaginaria quidem belli conditione: quaſi hoc
quoq ex arce ducis preriperet·relicta repente Syria in par
tos impetum facit gens preter armoꝝ fidutiam callida |ſi-
mulat trepidationem| & in campos fugam·hic ſtatim quaſi
uictor ſequebatur cum ſubito nec magna manus ex impro
uiſo & iam feſſos uia ſub ueſpere uelut nimbus erupit &
miſſis undiq ſagittis duas legiones operuerũt:nichil ac-
ciderat in comparationem cladis| que in poſterũ diem immi
nebat:niſi iteruenisſet diei miſeratio Vnus ex clade craſſia
na parthico habitu caſtris adequitat:Et ſalute Latine data
cum fidem ipſa feciſſet quid imineret edocuit:iaz affuturũ
cum omnibus copiis regez q̃rent retro peterentq montes:
ſic quoq hoſtem fortaſſe non defore|atq ita facta eſt mi-
nor uis hoſtiuz q̃ imminebat: affuit tamẽ:deleteq relique
copie forent| niſi urgentibus telis in modum grandinis qua
dam forte docti procubuiſſent in genua milites:& elatis ſu
per capita ſcutis| ceſorum ſpetiem prebuiſſent:tũ parthus
arcus inhibuit:deinde rurſus cuz ſe romãi extuliſſent adeo
res miraculo fuit|ut unus ex barbaris miſerit uocem ite &
bene ualete romani·merito uos uictores fama gentium lo-
quitur qui parthoꝝ tela fertis non minor ex aqua poſtea q̃
ab hoſtib⁹ excepta clades·Infeſta ꝑmo ſiti regio eſt qbuſdã
ſalmacidis:fluuius ĩueſtior nouiſſime q iã ab ĩualidis auide
hauriebatᷓ cũ noxie etiã dulcis fieret mox & ardores p ar
meniã & niues p Capadotiã & utriuſq celi mutatio ꝑ pe
ſtilẽtia fuit Sic uix tertia pte de ſedecĩ legiõib⁹ reliquã cũ
argentum eius paſſim dolabris concideretur: & ſubinde in
ter moras mortẽ a gladiatore ſuo efflagitaſſet egregins im
erator tandem profugit in Syriam:ibi incredibili quadam

mētꝗ uecordia uerotior aliq̄nto fact⁹ ē q̄ſi uiciſſʒ q euaſerat

Bellum Ceſaris cū Antonio. & cleopatra.

Vror Antonii quatenus ambitu nō interiret| luxu
f & libidine extinctus eſt. Quippe poſt parthos cuʒ
exoſus arma motio ageret: captus amore Cleopa-
tre| quaſi bene geſtis rebus in regio ſe ſinu reficiebat. hec
mulier egiptia ab ebrio Imperatore precium libidinum ro-
manum imperium petit. ut promiſit Antonius quaſi facili-
or eſſet partho romanus: Igitur dominationem parare non
tacite: ſed patrie nominis| toge faſcium oblitus totus ut mō
ſtrum illud| ut mente ita animo quoq; & uultu deſciuerat
aureum ī manu baculum ad latus accinxit| purpurea ueſtis
ingentibus obſtricta gemmis| diadema aderat| ut Regina
Rex ipſe frueretur. Ad primam nouorum motuum famam
Ceſar a Brunduſio traiecerat| ut uenienti bello occurreret
poſitiſq; in epiro caſtris| Leucadam inſulam montemq; leu
catem & ambracen ſinus cornua infeſta claſſe ſuccinxerat:
nobis trecente amplius naues: ducente non minus hoſtiuʒ|
ſed numerum magnitudo penſabat: quippe a ſenis in noue-
nos remorum ordinibus: ad hec turribus alleuate caſtello-
rum & urbium ſpetie non ſine gemitu maris| & labore uen
torum ferebantur: que quidem ipſa moles exitio fuit| Ceſa
ris naues a triremibus in ſenos non amplius ordines creue
uant. Itaq; habiles in omnia que uſus poſcebat ad impetus
& recurſus| flexuſq; capiendos illas graues| & ad omnia
prepeditas ſingulas plures adorte miſſilibus ſimul cum ro-
ſtris| ad hec ignibus Iactis ad arbitriū diſſipauere: nec ulla
re magꝭ hoſtiliū copiaꝝ apparuit magnitudo| q̄ poſt uictoriā
q̄ppe īmenſa claſſis naufragio belli facto toto mari ferebāt
arabūq; & ſabeoꝝ & mille aliaꝝ Aſie gēciū ſpolia| purpurā
auꝝq; ī ripā aſſidue mota uētis maria remouebāt: p̄ma dux
fuge regina cū aurea puppe|ueloq; purpureo ī altum dedit
mox ſecutus Antonius: ſed inſtare ueſtigiis Ceſar. ita nec

pacta in oceanum fuga|nec munita preſidiis utraq; egypti
cornua parectonium|atq; peluſiū profuere:prope manu te
nebant·prior ferruz occupauit Antonius·Regina ad pedes
Ceſaris prouoluta temptauit oculos ducis fruſtra: naz pul
chritudo intra pudiciciam Ceſaris fuit·nec illa de uita|que
offerebatur|ſed de parte regni laborabat:quod ubi a pncipe
deſperauit:ſeruariq; triumpho ſe uidit|in cautiorem na
cta cuſtodiam|in manſoleum ſe ſepulchra regum ſic uocāt
recipit·ibi maximos ut ſolebat induta cultus in deſerto odo
ribus ſolio|iuxta ſuum ſe collocauit Antonium|admotis ad
uenas ſerpētibus ſic morte quaſi ſomno ſoluta eſt·Hic finis
armoꝝ ciuiliū fuit & reliqua aduerſus exteras gentes:que
de ſtricta circa mala ſua imperio diuerſis oris orbis emica
bat·noua qppe pax:nec dū aſſuete frenis ſeruitutis tumide
gētiū|inflateq; ceruices ab impoſito nup iugo reſiliebant·

Bellum cum Noricis·Illyricis·Pannoniis·
Dalmatis·Meſiis·Tracibus·Dacis·Sarma
tis·& Germanis·Per Ceſarem Auguſtuz·
& eius legatos·

a D ſeptentrionem conuerſa ferme plaga ferocius
agebat|Norici Illrici|Pannonii|Dalmate|Meſy|
Traces|et Daci|Sarmate atq; Germani·Noricis
animos dabant alpes·et niues·quo bellum non poſſet aſcen
dere:ſed omnes illius cardinis populos Brennos·Scenos·at
q; uandalicos per priuignum ſuum Claudium Druſum per
pacauit:que fuerit callidarum gentiū feritas facile uel mu
lieres oſtendere:que deficientib9 telis infantes ipſos afflic
tos humi in ora militum aduerſa miſerūt·Illirici quoq; ſub
alpibus agunt:Imaſq; ualles earum ad quedam quaſi clau
ſtra cuſtodiunt abruptis torrētibus impliciti: in hos expe
ditionem ipſe ſumpſit fieriq; pontes in aquis imperauit:hic
ſe et aquis et hoſte turbantib9| cunctanti ad aſcenſum mi
liti ſcutum de manu rapuit et in uia primus tunc agmine

ſecuto cuꝫ Illiricus cum multitudīe ponteꝫ ſuccidiſſet·Sau
cius manibus et cruribus ſpecioſior ſanguine| et ipſo peri-
culo auguſtior terga hoſtium percecidit Pannonii duobus
ſaltibus|ac tribus fluuiis Drauo·Sauoq̧· iſtroq̧ uallabant
populati proximos inter ripas ſe recipiebant ·In hos domā
dos·M·uibium miſit ceſi ſunt in utriſq̧ fluminibus Arma
uictorum non ex more belli cremata: ſed capta ſunt|et in
profluentes data:ut ceteris qui reſiſtebant·uictoria ſic nū
ciaretur·Dalmate plerumq̧ ſub ſiluis agunt·inde in latro-
cinia promptiſſimi hos Iam quidem Martius urbe incenſa
Delminio| quaſi detruncauerat·poſtea Aſimius pollio gre
gibus| armis agris mulctauerat·hic ſecūdus orator ·Sed au
guſtus perdomandos uibio mandat qui efferum Genus ter
ras fodere cogit| aurūq̧ uenis repurgare ꝙ alioqui gēs om
nium cupidiſſima ſtudioſa diligentia acquirit:ut illud ī uſ9
ſuos ſeruare uideatur Meſy q̃ feri q̃ truces fuerint·q̃ ipſoꝝ
etiam barbari barbarorum horribile dictu eſt unus ducum
ante aciem poſtulato ſilentio:qui non inquit eſtis:reſpon-
ſumq̧ eſt inuicē Romani gentium domini:et illi inquiunt·
ſi nos uiceritis Accepit omnē Martius Craſſus·Illi ſtatim
ante aciem imolato equo concepere uotum:ut ceſoruꝫ eſtis
ducum et litarent et ueſcerentur deos audiſſe crediderim:
nec tubam ſuſtinere potuerunt:non nimium terroris incuſ
ſit barbaris Decius Canidius centurio ſatis barbare effica
cis:tamen apud pares homines ſtoliditatis qui foculum ge
rens ſuper caſſidem·ſuſcitatam motu corporis flammam ue
luti ardenti capite fundebat· Apud hos tracum maxime po
pulus deſciuerat Ille et ſignis militaribus| et diſciplina·ar-
mis etiam romanis affuerat·ſed a piſone perdomiti in ipſa
captiuitate rabiem oſtendere:quippe cum catenas morſib9
temptarent feritatem ſuam ipſi puniebant·Daci montibus
inherēt conſome regis imperio quotiens cōcretus gelu Da
nubi9 iunxerat ripas·diſcurrere ſolebāt:et uicina populari
uiſū eſt ceſari auguſto gentē aditu difficilimā ſubmouē·miſ
ſo igiť lētulo ultra ulteriorē repulit ripā:citᷓ pſidia ꝯſtituit

Sic tunc dacia non uicta | ſubmota | atq; dilata eſt Sarmate
patentibus campis inequitant: et hos per eundem lentulum
prohibere Danubio ſatis fuit nihil preter niues | raraſq; ſil-
uas habent: tanta barbaries eſt | ut pace nõ intelligant Ger
maniam quoq; utinam tanti uincere nõ putaſſet: magis tur
piter amiſſa eſt | q̃ glorioſe acquiſita: ſed quatenus ſciebat ꝑ
tem ſuum ceſarez bis tranſuecto ponte Reno que ſi ſe bel
lum | in illius honorem concupiit facere prouinciaz et factũ
erat | ſi barbari tam uicia noſtra q̃ imperia ferre maluiſſet.
Miſſus in eam prouinciam druſus | primos domuit uſipetas
inde ceteros percurrit | et Cattas. Nam Marchomamioruz
ſpoliis inſignibus quendam editum tumuluz in trophei mo
dũ excoluit Inde ualidiſſimas nationes cheruſcos | Sueuoſq;
et ſi cambros pariter aggreſſus eſt. Qui uiginti centurioni-
bus incrematis hoc uelut ſacramento ſumpſerant: bellum
adeo certa ſpe uictorie | ut predam in anticeſſum pactione
diuiderent. Cheruſci equos Sueui aurum et argentum | Si-
cãbri captiuos elegerant: ſed omnia retorſum. uictor nanq;
druſus equos | torques pecora eorum ipſos quoq; preda di-
uiſit | et uendit preterea in tutelam prouinciarum preſidia
atq; cuſtodias ubiq; diſpoſuit. per Moſam fluuium | ꝑ argũ |
per uiſurgiam | per Reni quidem ripam quinquaginta am-
plius caſtella direxit: Bonam et Genoſiã cum pontibus iũx
it | claſſibus firmauit. Inuiſum et in acceſſum hercinium Sal
tuz patefecit: tãtaq; pax ĩ germania erat: ut mutati hoĩes |
terra alia | celum ipſuz mitius molliuſq; ſolito uideretur. De
niq; non per adultionem | ſed ex meritis defuncto ibi fortiſ
ſimo Iuuene | ipſe ꝙ nunq̃ alias Senatus cognomen ex pro-
uĩcia dedit. Sed difficilius ẽ ꝓuĩcias ſuſtinere q̃ facere: ui
rib⁹ ꝑant: Iure retinent. Igit breue id gaudiũ qppe germani
uicti mag q̃ domiti erãt moreſq; nr̃os mag q̃ arma ſub im
ꝑatore Druſo ſuſceꝑant. poſtq̃ uero ille defunctus eſt uari
Quintilii libidinẽ | ac ſuꝑbiam haud ſecꝰ q̃ ſeuiciã odiſſe ce
perũt. auſus ille agẽ ꝯuentũ et in caſtr ſe dixerat q̃ſi uiolẽ
tiam barbaroꝝ lictor uirg et preconis uoce poſſet inhibere

At illi qui iam pridem rubigine ollitos enſes| inerteſq; me rerent: quos ibi primum togas et ſeueriora armis iura uide runt| Duce armenio arma corripiunt. Cum interim tanta erat uaro pacis fiducia ut ne predicta quidem| et prodita p ſegeſtem unum principem cõiuratione moueretur. Itaq; im prouidum et nihil tale metuentem improuiſo adortu |cum ille. O. ſecuritas ad tribunal citaret undiq; inuadunt caſtra rapiunt: tres legiones opprimentur. uarus perditas res eodẽ quo cannenſem diem paulus et fato eſt et animo ſecutus. nihil illa cede per paludes| perq; ſiluas cruẽtius: nihil inſul tatione barbarorum intollerabilius |precipue tamen in cau ſarum patronos: aliis oculos| aliis manus amputabant. uniꝰ os ſutum| reciſa prius lingua: quam in manu tenens barba-rus| tandez inquit| uipera Sibillare deſiſte: ipſius quoq; cor pus conſulis |quod militum pietas humi abdiderat| effoſum ſigna et aquilas duas adhuc Barbari poſſident. Terciam ſig nifer priuſq̃ in manus hoſtium ueniret| euulſit: merſamq; inter baltei ſui latebras gerens incruenta palude ſic latuit hac clade factum ut imperium| quod in litore oceani nõ ſte terat in ripa Heni fluminis ſtaret. hec ad ſeptentrionẽ. ſub meridiano tumultuatum magis| q̃ bellatum eſt. Muſulanos atq; Getulos acculas Syrtium coſſo duce compeſcuit. unde illi Getulici nomen latius uictoria patet Marmaridas. atq; Garamantes Curimo ſubigendas dedit. potuit et ille redire marmaricus: ſed modeſtior ineſtimanda uictoria fuit. Ad orientem plus negocii cum armeniis huc alterum Ceſar ex nepotibus ſuis miſit. ambo fato breues ſed alter inglorius: maxime quippe luciꝰ morbo ſoluitur. In ſyria caius ex uul nere cum armeniam ad Parthos ſe retrahentem recepit ar menios uicto rege Tigrane in hoc unum ſeruitutis genus Gneus pompeius aſſueuerat| ut rectorem a nobis acciperet Intermiſſum ergo ius per iſtum recuperatum non incruẽto nec multo tamen certamine. Quippe Cleones quem Rex ar taxatis pfecerat| ſimulata ꝓditione adortus uirum intentũ libello: quem ut theſaurorum rationes continentem ipſe

porrexerat ſtricto gladio ſerre. Inde recreatus ex uulnere interpretatus in tempore eſt ceterum barbarus undiq; in feſto exercitu oppreſſus gladio. et Serra in quam ſe pcuſſus immiſit. ſupſtiti etiã non ceſari ſatiſfecit. ſub occaſu pacata erat fere omnis hiſpania: niſi quam pyrenei deſinentis ſcopulis inherentem citerior abluebat oceanꝰ. hic due ualidiſſime gentes Cantabri et Aſtures minuyenes imperii agitabant Cantabrorum et prior et altior. et magis pertinax in rebellando animus fuit: qui non contenti libertatem ſuam defendere proximis etiaꝫ impitare temptabant: Vacceoſq; et turgunios et Aurigonas crebris incurſionibus fagitabãt In hos igitur qa uehementius agere nunciabant. nõ mandata expeditio. Sed ſũpta eſt. ipſe uenit: ſecus Ammeũ caſtra poſuit. ĩde perptito exercitu totã in diẽ amplexꝰ cantabriã efferã gentẽ ritu feraꝝ q̃ſi indagie debellabat: nec ab occeano quies| cuꝫ infeſta claſſe ipſa terga quoq; hoſtiũ cederent primum aduerſus cantabros ſub menibus Belgice preliatꝰ eſt hinc fuga in eminentiſſimum montem minium| quẽ maria prius occeani| quaꝫ romana arma aſcenſura eſſe crediderant. tercio aracillum oppidum magna ui repugnabat: captũ tamen poſtremo fuit. Medulli montis obſidio| quem perpetua quindecim millium foſſa comprehenſum cinxit. undiq; ſimul adeunte romano| poſtq̃ extrema barbari uident: Certatum igne| ferro inter epulas| ueneno q;| quod ibi uulgo ex arboribus taxis exprimitur p̃ripuere mortem. ſeq; pars maior a captiuitate| que uidebatur uindicauerunt. hoc per Antiſtium et firmium legatos. Et agrippam| hibernans in Tarraconis maritimis Ceſar accepit. Ipſe preſens hos deduxit montibus: hos obſidibus aſtrinxit: hos ſub corona iure uenũdedit. Digna res lauro| digna curru ſenatui uiſa eſt. etiã Ceſar tantus erat| ut poſſet triumphos contemnere. Aſtures peridem tempus ingenti agmine a montibus ſuis deſcẽderãt. Nec temere ſumptus Barbarius impes: et poſitis caſtris apud ſturã flumen| tu fariaꝫ diuiſo agmie tua ſimul romanoꝝ caſtra aggredi parabant: fuiſſe anceps| et cruentum

et utinam mutua clade certamen eum taȝ fortibus tam ſub
ito| tam cum conſilio uenientibus |niſi Dridecim prodi-
diſſent:a quibus premonitus Cariſius cum exercitus adue
niens oppreſſit cōſilia. Sic quoqꝫ tamen non in cruento cer
tamine reliquias fuſi exercitus ualidiſſima ciuitas lancia ex
cepit. ubi adeo pugnatum eſt ut cum incaptam urbem fa-
ces poſceretur| egre dux impetrauerit ueniam ut uictorie
romane ſtans potius eſſet |q̄ incenſa monumentum hic fi-
nis Auguſto bellicorum certaminum fuit rebellandi finis
Hiſpanie. Mox certa fides|et eterna pax cum ipſorum in-
genio pacis in partes promptiore tum conſilio ceſaris: qui
fiduciam montium timens:in quos ſe recipiebant:caſtra
ſua|que in plano erant habitare:et incolere iuſſit .Ingen-
tis eſſe conſilium illud obſeruari cepit conſilio natura regi
onis circa ſe omnis aurifera| miniiqꝫ et octuſo colla et alio
rum colorum ferax .Itaque exerceri ſolum iuſſit. Sic Au-
ſtures et latentes in profundo opes ſuas| atqꝫ diuicias dum
aliis querunt noſſe ceperunt. Omnibus ad occaſuȝ|et in me
ridiem pacatis gentibus:ad ſeptemtrionem quoqꝫ dum tax
at inter Henum et Danubium ac ad orientem inter Cyrū
et Euphrateȝ. Illi quoqꝫ reliqui:qui immunes imperii erāt
ſentiebant certi magnitudinem et uictoriaȝ populi romani
reuerebantur. Nam ſcythe miſere legatos|et Sarmate ami
citiam petentes: Seres etiam habitanteſqꝫ ſub ipſo ſole In
di cum gemmis et margaritis:elefantoſqꝫ inter munera tra
hentes nihil magis|q̄ longinquitatem uie imputabant:quaȝ
quadriennio impleuerant:ut tamen ipſe hominuȝ color ab
alio uenire celo fatebatur. Parthi quoqꝫ quaſi uictoria ꝑma
nerȝ|rapta clade craſſiana ſigna ultro retulere:ſic ubiqꝫ cūc
ta|atqꝫ continua totius humani generis aut pax fuit. aut pa
cata Auſuſqꝫ tandem Ceſar Auguſtus ſeptingenteſimo ab
urbe condita anno Ianum geminuȝ claudere bis ante ſe clau
ſum ſub Numa rege|et uicta primuȝ Carthagine hinc con
uerſus ad pacem primum in omnia mala. et in luxuriam flu
ens ſeculum grauibus ſeueriſqꝫ legibus coercuit. ob hoc tot

facta ingentia dictator perpetuus. et pater patrie. tractatũ etiam in ſenatu. an quia condidiſſet imperium Romulus no caretur. Sed ſanctius et reuerentiꝰ uiſuꝫ eſt nomẽ Augu-ſti: ut ſcilicet iam tum dum colit terras ipſo nomine et titulo conſecraretur.

Finis eſt.

Lucii Amnei flori. liber quartus. de Romane hiſtorie uniuerſe Compendio finit.

Laus Deo.

06814

c
H475
FG41l
1-SIZE